

PÄRLFISKE

AV

AUGUST PERSSON

Filosofen från Avesta

August Perssons sammanställning av vad han funnit speciellt viktigt hos
världens stora tänkare
bearbetad av Lars Ishaden

©Lars Isheden 2017
Tryckt av AB Södermalms Snabbkopiering

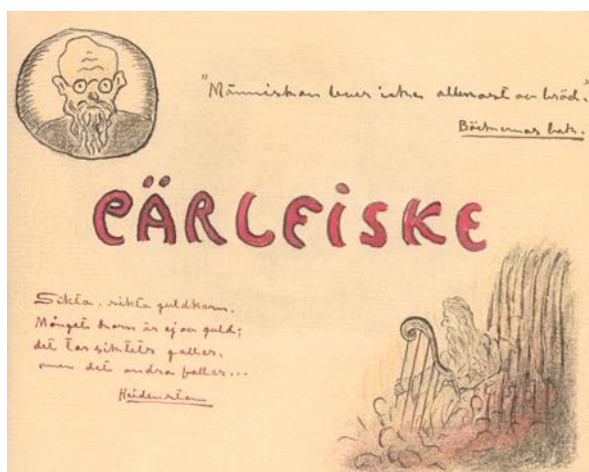
Innehåll:

Inledning.	3
De främsta tänkarna.	5
Fornindiska tänkare.	6
Persiska tänkare.	7
Kinesiska tänkare.	8
Grekiska tänkare.	10
Bibelns tänkare ur Vulgata	14
Arabiska tänkare.	18
Havamal.	19
Romartidens tänkare.	20
Italienska tänkare.	22
Engelska tänkare.	25
Franska tänkare.	35
Norska tänkare.	40
Ryska tänkare.	43
Finska tänkare.	44
Danska tänkare.	46
Schweiziska tänkare.	49
Indiska tänkare.	50
Holländska tänkare.	51
Amerikanska tänkare.	52
Tyska tänkare.	57
Polska tänkare.	66
Svenska tänkare.	67
Farfars okända tänkare. (De jag inte lyckats identifiera)	105
Tänkvärda ord	106

Inledning.

Farfars teckning av vishetens uggle

Johan August Persson, 1882-1936, min farfar, skrev egna inledningsord för sitt omfattande pärlfiske:

Det finns mycket underbart, men det underbaraste är människan. Och dock, hur liten är hon icke? Hur famlande äro icke hennes svaga försök, att komma till klarhet och ljus beträffande sig själv och den omgivande skapelsen? Som ett spån på ett upprört hav kastas hon omkring utan skönjbart mål, utan en fast punkt att kasta ankar vid. Ett rov för dunkla maktens spel har hon mycket svårt att kämpa sig fram och utveckla sin personlighet. Född med många generationers trollbundna tvångsföreställningar, avlagrade som arvsenheter i sitt blod, är hon redan från moderlivet klavbunden och ofri. Och när hon sedan skall börja lära, då får hon sig till livs en världsåskådning som låser fast hennes själ vid materialismens tjunderpåle. En vetenskap som, även där den vill gälla för att vara exakt, är på glid hit och dit, och en mytologi som i många stycken tycks vara hopkommen på ett dårhus. Endast så småningom lär hon sig inse hur litet hon vet, hur litet alla andra veta. Och då hon, likt Noaks duva, icke finner något fäste, icke finner någon fast punkt för anden att bygga på, då far hon tillbaka in i arken, likamed det så kallade kultursamhället, där hon i slö resignation kan få skrubba sig mot de andra fåna, idissla andras tankar och tillfredsställa sina animaliska begär efter mat, dryck och könsumgänge, samt kela och pyssla med det egna jaget.

August Persson hade speciellt utvalt följande dikter som de viktigaste:

Ur bibeln Matteus evageliet 4:4

Människan lever icke allenast av bröd

Verner von Heidenstam

Sikta, sikta guld Korn.

Månget Korn är ej av guld;

det tar siktets galler,

men det andra faller...

Salomo

En klok man döljer sin kunskap,

men dårars hjärtan ropa ut sitt oförnuft...

Esajas Tegnér

I många former trivs det sköna

och skönt är allt som snillrikt är

Tomas Gray

Så mången klar och äkta ädelsten

i mörka djupen sänder ut sitt sken,

så mången blomma vissnar undanskymd

och sänder ut sin doft i öde rymd...

Min far Rune såg till att farfars gravsten fick följande strof av Viktor Rydberg som inskription. För farfar var den en sammanfattning av livet.

Ur nattomhöljda tider

emot ett mål fördolt för dig

O mänsklighet du skrider

i sekler fram din ökenstig

Min farfar hade samlat ett imponerande egen boksamling, som jag under mina tidiga år läste och tog intryck av. Han var känd som den flitigaste låntagaren på kommunbiblioteket. Farfar läste och begrundade. De "kloka ord" som han bedömde som mest tänkvärda förde han in i sin lilla svarta anteckningsbok med notering om vem som skrivit dem.

Min avsikt med den här boken är att presentera de kloka ord som min farfar August Persson utvalt som de mest tänkvärda. Farfars anteckningar omfattade bara de kloka ord han samlat under tidigt 1930-tal och uppgifter om vem som skrivit dessa ord. Vilka var då de personer som skrivit dessa kloka ord? Jag har med viss möda lyckats att ta reda på vilka farfars filosofer var. Som stöd för läsaren har jag därför tillfogat korta beskrivningar av dessa filosofer.

Lars Isheden

De främsta tänkarna.

När min farfar August Persson samlat resultatet av sitt pärlfiske lät han iordningställa en tavla över de tänkare som han ansåg vara de främsta.

Min mor Inga Levin var behjälplig med att teckna de flesta personerna.

Tavlan upptog följande stora tänkare.

- Översta raden Kong, Sokrates, Diogenes och Kristus.
- Mellanraden: Franciscus av Assisi, Engelbert, Moore och Bruno.
- Nedersta raden Lincoln, Darwin, Nietzsche och Strindberg. italiensk

Farfars tavla över de främsta tänkarna

Denna bok ger en sammanställning över alla tänkare vars verk farfar studerat samt exempel på vad hos dem som farfar funnit speciellt tankeväckande.

Fornindiska tänkare.

Rigveda. 1500-1000 f. Kr.

Rigveda är den bok som innehåller de äldsta fornindiska bramanska heliga skrifterna. Versernas och hymnernas vetande och kunskap.

Farfar valde följande ord från Rigveda:

*Om vi en vän, befryndad, eller granne,
kamrat och broder, främling eller landsman,
med synd och orätt skada eller såra.
O Karma, släpp efter och tillgiv oss!*

*Ty lyckan rullas hit och dit som vagnshjul,
den stannar än hos en, än hos en annan.*

Buddha. död ca 480 f. Kr.

Kringvandrande tiggarmunk och predikant i nordöstra Indien. Sutta Nipata är äldsta kända skriften av Buddha.

Farfar valde följande ord från Buddha:

Alla medel i detta livet att förvärva religiös förtjänst, hava icke värdet av en sextondedel av kärleken, hjärtats frigörelse. Kärleken, hjärtats frigörelse, upptager dem uti sig och lyser och glänser och strålar.

Och kärlek emot allan värld, omätlig kärlek må man odla...

*Ser du icke hur den ilskna mannen förlorar sitt förnuft?
Medan du ännu har ditt förstånd kvar,
låt en annans galenskap vara dig en lärdom.*

Mahabharata. 400-300 f. Kr.

Ett stort på sanskrit avfattat epos, en av de mest omfattande dikterna i världshistorien med omkring 100 000 dubbelverser.

Farfar valde följande ord från Mahabharata:

Den goda gläder sig åt nästans lycka.

Persiska tänkare.

Avesta. 5:e århundradet f. Kr.

Avesta är den bok som innehåller de äldsta iranska folkens heliga skrifter. Dessa heliga skrifter, som innehåller Zoroasters ursprungliga lära med senare utveckling och tillsatser, bestod av 21 böcker fördelade på 815 kapitel.

Farfar valde följande ord från Avesta:

I den tredje nattens slut, efter det den fromme mannen lämnat detta jordiska, mötes han av milda vindar och vållukter och hans religion ter sig för honom i en ung flickas gestalt. Och hon säger till honom: yngling med god tanke, gott ord, med god gärning, jag är din egen religion förkroppsligad.

Varelserna bli odödliga som lyda fromhetens bud...

Kinesiska tänkare.

Farfars exempel på kinesiska tecken

Li Er (Lao Tsu) 604-507 f. Kr.

Kinesisk filosof, Kong-fu-tses äldre samtida. Han förinnerligade uppfattningen av tao. Hans religion och moral är nedlagda i Tao-te-king. Han var ämbetsman vid kungliga arkivet. Li Er var författare till Daodejing "Boken om vägen".

Farfar valde följande ord från Lau-tzu:

*Då många utvägar givas att samla rikedom,
uppstå oreda och oordning i stat och samhälle.*

*Då människorna tilltaga i yrkesskicklighet,
komma många lyxartiklar i marknaden.
Då man lyser med lagar och förordningar,
uppträda tjuvar i stort antal.*

Att äga kunskap men anse sig sakna sådan är sann storhet.

*De som äro dumma, men ändå ej vilja lära,
äro de lägsta bland människorna*

Vägen till fullkomlighet, är att anse sig själv bristfällig.

Den alltid segrande vägen heter saktmod.

*Vapnen må vara aldrig så vackra, de äro dock olycksbådande ting. Därför vägre de, som äro tao,
att bruka dem.*

Kong-Fu-Tze (Confucius) 551-479 f. Kr.

Kong var den kinesiska och östasiatiska kulturens mest inflytelserika personlighet. Han föddes 551 f. Kr. i Tsou, Schantung. Han härstammade från en urgammal fattig fursteätt. Hans första anställning var som uppstningsman. Han blev framgångsrik och ryktbar som sedelärare i fädernestaden. År 501 blev han borgmästare och ställdes i ledningen för rättsväsende och offentliga arbeten. Kong sökte återuppliva forntidens ideala visdom. Hans huvudintresse var etiken, grundad på "hsiao", sonlig vördnad, pietet för levande och döda, föräldrar och förfäder och för överheten Kong omdanade furstendömet Lu genom

att praktisera sin lära. Han förlorade dock sitt inflytande och kunde först efter varit i exil några år kom han tillbaka till Lu. Högt ärad dog han 479 f. Kr. Redan 194 f.Kr. offrade Kinas kejsare vid Kongs grav.

Farfar valde följande ord från Kong:

*Skadlig är vänskap med de uppblåsta,
med veklingar och pratmakare.*

*Från "himmelens son" ned till gemene man måste man i lika mån anse kultiverandet av
personligheten som roten.*

Tsi-si 450-400 f. Kr.

Farfar valde följande ord från Tsi-si:

Människor, som berömma sig av sin egen förmenta vishet, nå aldrig fram till sanningen.

Mo Ti (Mo-Tzü, Micius) f. ca. 450 f. Kr.

Mo Ti anses var Kinas första filosof. Hans stora verk var ett försök till filosofisk systematik.

Farfar valde följande ord från Mo Ti:

Stålsättes ej viljan, är kunskapen till ingen nytta.

Meng-tzu (Mencius) f. 372 f. Kr.

Meng ingick i Confusius fjärde generation av elever. Han fortsatte att utveckla Confusius ideologi. Han ansåg att den mänskliga naturen var rättträdig och human. Det är inflytandet från samhället som skapar dålig moral.

Farfar valde följande ord från Meng-tzu:

Vilken olycka kastar ej sig den uti, som gärna talar om andras fel.

Mildhet bringar ära, hårdhet bringar skam.

Chuang-Tzü (Zhuang Zi) 369-298 f. Kr.

Chuang var filosof i staten Song. Hans följande berättelse är berömd:

"En man som vaknar ur en dröm i vilken han var en fjäril, och sedan inte vet om han är sig själv eller en fjäril som drömmer att han är en man".

Farfar valde följande ord från Chuang:

*Den vars inre är i fullkomlig harmoni,
för honom är ära och rykte utan betydelse.*

Hsün-Tzü (Xun Zi) 313-238 f. Kr

Hsün-Tzü ansåg att människans natur var ond. Därför behövde hon ha regler att följa för att inte begå onda handlingar.

Farfar valde följande ord från Hsün-Tzü:

*Människan har frihet att efter måttet
av sin förmåga göra bruk av naturen*

Grekiska tänkare.

Heraklit. 540-480 f. Kr

Heraklit kom från en förmäm släkt i Efesus. Han drog sig tillbaka från det offentliga livet och levde som en stolt ensling. Han uttryckte sina tankar på ett dunkelt orakelmässigt sätt, något som gav honom namnet "den dunkle". Han ansåg att elden var urämnet och att världen uppstått genom eldens utslocknande, men att den en gång skulle förintas och återgå till eld. Hans grundtanke är att det är meningslöst att söka efter ett oföränderligt urämne. Det gives i verkligheten intet fast. Människans själ är eldartad, en del av den gudomliga elden. Dygden är ett underordnande under väldsaltets lagbondenhet. Övermodet måste man släcka som en eldsvåda. Heraklit har utövat ett stort inflytande på den senare filosofin.

Farfar valde följande ord från Heraklit :

Allt flyter.

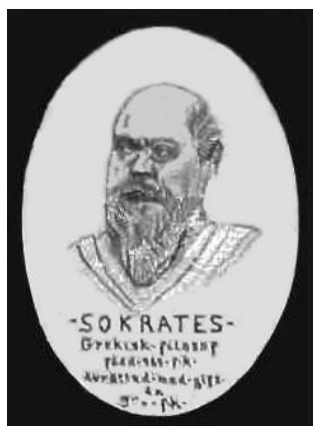
Protagaros 480-411 f. Kr

Protagaros föddes något före år 480 i Abdera. Han var grekisk filosof, den förste som kallade sig "sofist", vishetlärare. Långa tider drog han omkring som vandringslärare. Under längre tider uppehöll han sig i Aten. Han hade högt anseende och fick uppdrag av Perikles att skriva lagar för en grekisk koloni. I religiösa frågor uttryckte han sina tvivel i påståendet "om gudar finns eller inte, är svårt att veta, mycket hindrar os därifrån, såväl saken dunkelhet som det mänskliga livets korthet. Dock blev han ca år 415 f. Kr. anklagad för ateism och dömd. Han drunknade under flykten till Sicilien. Protagaros skrifter brändes på torget i Aten.

Farfar valde följande ord från Protagaros:

Människan är alltings mått.

Sokrates. 469-399 f. Kr

Sokrates var grekisk filosof och sedlig reformator. Han var född kort före 469 f. Kr. Först lärde han sig fadrens hantverk som bildhuggare. Sokrates deltog dock i Atens rike bildningsliv. Han kom tidigt i opposition till tidsandan och kritiserade sofisterna. Den yttre auktoriteten förkastade han och vädjade till förståndets bildning och den personliga övertygelsen, Med djup religiositet och sedligt allvar sökte han skapa den reformation, som han sökte som sin uppgift att göra. Genom sitt speciella utseende, utstående glosögon, bred näsa och tjocka läppar och en kropp med tjock mage, sin torra humör och slagfärdighet och ett segervisst skarpsinne, tilldrog han sig stor uppmärksamhet. Han ansåg att den som har kunskap om det rätta, icke kan handla orätt. Då det gällde viktigare avgöranden lyssnade han till en gudomlig röst, som han uppfattade i sitt inre. Han försummade sin hustru Xantippa, som hade många anledningar att klaga. Platon ansåg att Sokrates var den bäste på sin tid och en av de visaste och rätträdigaste i alla tider. 399 f. Kr. anklagades Sokrates för att ha förfört ungdomen med sina ideer. Han försvarade sig med att han lärt nogmen att tänka ock att detta var värt att belönas. Domstolen dömde

honom dock till döden. Man försökte förmå honom att gå i landsflykt, men han tömde själv sin giftbägare.

Farfar valde följande ord från Sokrates :

*Känn dig själv.
Det ena jag vet, att jag ingenting vet.*

Demokritos 460-411 f. Kr

Demokritos var grekisk filosof. Han var född omkring 460 f. Kr. i Abdera i Tracien. Han var en rik man, som gjorde vidsträckta resor och förvärvade stor lärdom. Det har berättats att han blev anklagad för att ha slösat bort sitt fädernearv. Han hade då läst upp ett av sina filosofiska arbeten och då blivit frikänd. Som filosof var han grundläggare till atomistiken. Enligt Demokritos utgörs allting av å ena sidan atomer, oändligt många, odelbara och ogenomträngliga kroppar och å andra sidan det tomma rummet. Genom virvelrörelser samlar sig atomerna till kroppar. På så sätt har himlakropparna uppstått. Demokritos historiska betydelse ligger i att han var den förste som försökt göra en konsekvent mekanisk världsförklaring. Han hävdade att kosmos är ordning på grund av en tillfällighet och därför också utan avsikt. Demokritos ansåg att jämnmod och lugn, vunna genom försakelse av sinnlig njutning är livets högsta goda. Han dog 411 f. Kr.

Farfar valde följande ord från Demokritos:

*Blott i meningen består det söta,
i meningen det bittra,
i meningen det varma, det kalla, färgen,
i sanningen består intet utom atomerna och tomrummet*

Hippokrates 460-370 f. Kr

Hippokrates var grekisk läkare och anses vara läkekonstens fader. Han tillhörde asklepiaderna, en urgammal medicinsk skola, där den från Egypten ärvda läkekonsten bevarats och utvecklats. Han blev handledd av sin far i läkekonsten. Efter sina föräldrars död bosatte han sig i Aten. Senare bodde han i Tessalien och gjorde resor till Mindre Asien och trakterna kring Svarta havet. Mest känd är han för sina insatser under peloponnesiska kriget 443-404 f. Kr. På slutet av sitt liv bodde han på Kos. Hippokrates dog i Tessalien 370 f. Kr. Hippokrates använde en sann naturvetenskaplig metod, som var fri från på förhand gjorde föreställningar. Han uttalar sig ofta i aforismer: "livet är kort", "konsten är lång", "tillfället är flyktigt", "erfarenheten bedräglig" och "omdömet svårt". Hippokrates ansåg att man vid läkekonstens studium måste ge akt på den levande människan och hur kropps-förrättningarna under hälsa fungerar. Vid sjukdom gav han större uppmärksamhet åt det allmänna tillståndet än det smärtande organet.

Hippokrates skrifter har utkommit i en mängd av utgåvor, varav kan nämnas:

1839-1861 Littré: Oeuvres complètes. Traduction nouvelle avec le texte grec en regard, suivie d'une table générale des matières.
1859 Hedenius: Om den Hippokratiska medicinen

Farfar valde följande ord från Hippokrates:

*Det är gott att hjälpa de sjuka till hälsa igen,
men det är också gott att sörja för de friska,
så att de kunna bevara sin hälsa.*

Plato 427-399 f. Kr

Plato var Greklands största filosof och en av alla tiders största tänkare. Han var född 427 f. Kr. i Aten. Platon fick en god uppfostran som också innefattade teckning, målning och musik. Han gjorde sig väl förtrogen med hela den äldre grekiska filosofin. Avgörande för hans egen utveckling blev den femåriga kontakten med Sokrates fram till sokrates död. Åren 399 f. Kr. till 388 f. Kr. fullbordade han

sin utbildning genom vidsträckta resor. Efter att en tid ha varit krigsfånge återkom han till Aten och köpte en trädgård. Där öppnade han, 40 år gammal, sin berömda läroanstalt. Därefter samlade han en stor mängd lärjungar. Han använde samma undervisningsform som Sokrates, nämligen filosofiska samtal. Han ansåg att ideerna angav det absolut verkliga, varför de också var oförgängliga. De skilja sig från de oss omgivande individuella föremålen, som kunna förändras och förstöras. Platos huvudarbete var "Staten" där han framställer sin berömda lära om idealstaten. Enligt Plato har människosjälens tre delar: förnuftet, modet och begären.

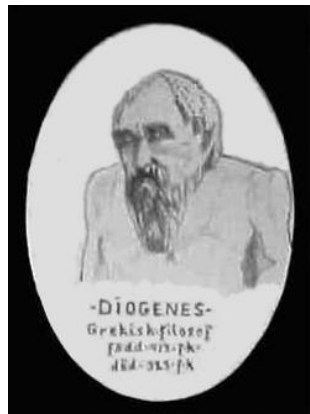
En god svensk översättning av Platos verk finns:

1870-1886 M. Dalsjö, som tar upp de flesta av Platos dialoger.

Farfar valde följande ord från Plato:

Vänd dig icke utåt stortaligt och världsförbättrande, innan du inom dig har bragt reda i de begrepp du handskas med. Kan du inte städa inom dig själv, kan du sannerligen inte städa världen. Stäm ditt liv i ord och gärning till harmoni.

Diogenes 414-323 f. Kr

Diogenes var grekisk filosof. Han är den mest kända av den cyniska skolan. Han var född 414 f. Kr. i Sinope. Under sin ungdom hjälpte han sin far att prägla mynt. När fader förskingrat och satts i fängelse blev Diogenes förvisad från staden och begav sig därför till Aten. Han skrev tragedier om människors utsatthet. Hans bok "Staten" sägs ha influerat Zenon, stoicismens grundare. Diogenes sade sig inte vara medborgare i någon stat. Han betraktade sig som världsmedborgare. Han var en seriös tänkare med en disillusionerad syn på världen. Han ansåg att lyckan består i den inre frihet man uppnår genom att avsäga sig beroendet av världen och vara nöjd med livets nödtorft. Det berättas att när Alexander den store ville ge honom en gåva, så bad han honom "Stig lite åt sidan så solen må kunna skina på mig." Alexander skulle då ha sagt "Om jag inte vore Alexander skulle jag önska jag varit Diogenes. Och Diogenes svar blev då: " "Om jag inte vore Diogenes skulle jag önska jag varit Diogenes. Han dog i Korintos 323 f. Kr. Diogenes anhängare var talrika i flera hundra år.

Farfar valde följande ord från Diogenes:

Det är icke livet, som är ont, men väl det ondskefulla livet.

Plutarchos 50 e. Kr.-120 e. Kr.

Plutarchos var det forna Greklands produktivaste författare. Han föddes i Chaironeia i Beotien år 50 e. Kr. Efter en omsorgsfull uppfostran i hemmet, studerade han filosofi i Aten för Ammonius. Han gjorde flera resor och vistades flera år i Rom. Efter återkomsten till sin fädernestad hade Plutarchos flera statsämbeben.. Av romarna och atenarna förärades han attisk medborgarrätt. Plutarchos skrev två stora samlingar av 50 De var framställda med utsökt enkelhetlevnadsteckningar av framstående greker och romare. Ville upplysa och gagna sina medmänniskor. Han har gjort åskådligt levande och lärorika karaktärsteckningar med enkelhet och konkret sakriktighet. Hans ädla uppfattningssätt har i alla tider gjort dessa levnadsteckningar till en omtyckt och underhålland läsning. Plutarchos andra skrifter (80

särskilda dokument) omfattar skilda ämnen som filosofi, sedelärande, historia, antikviteter, litteraturhistoria, estetik, naturvetenskap och praktiska ämnen. Syftet var att upplysa och gagna sina medmänniskor.

Hans verk finns samlade i:

1774-1782 Reiskes, Plutarchos samtliga skrifter

Farfar valde följande ord från Plutarchos:

All förträfflighets källa är en välordnad uppfostran.

Bibels tänkare ur Vulgata

Vulgata är benämning för den allmänna översättningen av bibeln. Benämningarna Gamla testamentet och Nya testamentet härsammar från munken Hieronymus som, under 4:e århundradet efter Kristus, i sin latinska Vulgataöversättning benämde bibeln två delar på detta sätt.

Gamla testamentet, Septuaginta (alexadrinska översättningen).

Farfar valde följande ord från Gamla testamentet:

Första Mosebok: 1:3.

Gud sade: Varde ljus! och det vart ljus.

Andra Mosebok 20:12-16

Hedra din fader och din moder

Du skall icke dräpa

Du skall icke begå äktenskapsbrott

Du skall icke stjäla

Du skall icke bära falskt vittnesbörd emot din nästa

Andra Mosebok 23:2

Du skall icke följa med hopen i vad som ont är

Andra Mosebok 23:8

Du skall icke taga mutor,

ty mutor förblinda de seende och förvrida de rättfärdigas sak

Psaltaren 37:8

Avhåll dig från vrede och låt förbittringen fara...

Psaltaren 146:3

och deras skuldrors gissel

och deras plågors stav...

Jesaja 9:4

Ty du skall bryta sönder deras bördors ok

Jesaja 5:20

Ve den som kalla det onda gott,

och det goda ont,

dem som göra mörker till ljus,

och ljus till mörker...

Jesaja 5:22

Ve dem, som äro hjältar i att dricka vin...

Jesaja 5:23

Ve dem som giva den skyldige rätt för mutors skull...

Ordspåksboken 6:6

Gå bort till myran du late,

se hur hon gör, och bli vis

Ordspåksboken 19:13

Förliten eder icke på furstar...

En dåraktig son är sin faders fördärv

och en kvinnas tråtor äro ett oavlåtligt takdropp

Ordspåksboken 26:20

När örontasslaren är borta, stillas trätan

Sakarja 7:10

*Förtrycken icke änkan och den faderlöse,
främlingen och de fattige,
och tänken icke i edra hjärtan ont mot varandra...*

Esaias 59:15

Den som viker ifrån det onda han måste vars mans rov vara

Davids 10:de Ps. v. 4

Genom de ogudaktigas övermod måste den arme lida.

Joh. 38:4

Var var du, när jag lade världens grund?

Ecclesiasticus, kyrkoboken.

Farfar valde följande ord från Ecclesiasticus:

Jesu Syrak. ca 300 f. Kr.

När det dig väl går, så tänk att det åter kan gå dig illa. Och när det dig illa går, så tänk att det åter kan gå dig väl.

Jesu Syrak 3-9

Ära din fader och moder med gärningar, med ord och med handlingar

Jesu Syrak 4-8

Hör den fattiga gärna, och svara honom vänligt och saktmodigt.

Jesu Syrak 6-2

Låt dig icke tycka för klok vara, så att du straffar var man

Jesu Syrak 19:2

Vin och kvinnor göra visa män galna.

Jesu Syrak 20-7

En vis man tiger, till dess han ser sin tid, men en framfus dåre kan icke bida efter tiden.

Salomo, ca 1000 f. Kr, Israels tredje kung

*Gå bort till myran du late,
se hur hon gör och bli vis.*

Ordspåksboken 3:27

*Neka icke den behövande din hjälp,
när det står i din makt att giva den...*

Ordspåksboken 3:30

*Tvista icke med någon utan sak,
då han icke gjort dig något ont...*

Ordspåksboken 4:24

Skaffa bort ifrån dig munnens vrånghet.

Ordspåksboken 12:4

*En idog hustru är sin mans krona,
men en vanartig är som röta i hans ben.*

Ordspåksboken 12:23

*En klok man döljer sin kunskap,
men dårars hjärtan ropa ut sitt oförnuft*

Ordsåpsboken 23:20

*Var icke bland vindrickare,
icke bland dem som äro överdådiga i mat...*

Predikaren 3:21

*Vem kan veta om människors ande att den stiger uppåt,
och om fånadens ande att den far ned under jorden...*

Predikaren 3:22

*Intet är bättre för människan,
än att hon är glad under sitt arbete...*

Predikaren 4:6

*Bättre är en handfull ro
än båda händerna fulla av möda...*

Predikaren 9:7

*Ät ditt bröd med glädje,
och drick ditt vin med glatt hjärta,
ty Gud har redan i förväg givit sitt bifall till vad du gör*

Nya testamentet

Farfar valde följande ord från Nya testamentet:

Bergspredikan

*Allt vad i viljen människorna skola göra eder, det gören i ock dem...
Om någon slår dig på den högra kinden, så vänd ock den vänstra till åt honom...
Edert tal skall vara att ja är ja och nej är nej. Vad därutöver är, det är av ondo...
När du giver allmosa, låt då din vänstra hand icke veta vad den högra gör...
Gören eder icke bekymrar för morgondagen, var dag har nog av sin plåga...
Dömen icke, på det att i icke mån bliva dömda.
Huru kommer det till, att du ser grandet i din broders öga, men icke blir varse bjälken i ditt eget öga?
Saliga äro de renhjärtade, ty de skola se Gud*

Johannes 8:7

Den som är utan synd, han kaste första stenen...

Lukas 17:3

Om din broder försyndar sig, så tillrättavisa honom, och om han då ångrar sig, så förlåt honom

Lukas 14:13-14

När du gör gästabud, så bjud fattiga, krymplingar, halta, blinda... Salig är du då...

Markus 7:10

Du skall hedra din fader och din moder...

Jakobsbrevet 2:1

Är det icke de rika som förtrycka eder?

Petrus första 4:8

Och varen framför allt uthålliga i eder kärlek till varandra, ty kärleken överskyler en myckenhet av synder.

Paulus Tim 2:23

Undvik dåraktiga och barnsliga tvistefrågor, du vet ju att de föda av sig strider...

Paulus Ters 5:16

Varen alltid glada

Paulus

Ja, det goda som jag vill gör jag icke, men det onda som jag icke vill, det gör jag...

Jag känner en lag i mina lemmar, som strider mot den lag som är i min håg.

Arabiska tänkare.

Mohammed 570-632

Mohammed var religionsstiftare. Han föddes i Mecka år 570. Han blev vid 6 års ålder föräldralös. En av hans farbröder tog hand om honom. Som gosse försörjde han sig med att valla får. Senare, när han gifte sig med den betydligt äldre köpmansänkan Chadidja blev hans situation bättre. Han levde som rik köpman. Efter en tid började han ägna sig åt religiösa betraktelser. Han följde ivrigt fädernas tro och uppföljde fädernas fastor och böner. Under den heliga fastemånaden Ramadan drog han sig undan till berget Hira i närheten av Mecka. Under sina ensliga betraktelser kom Mohammed till den övertygelsen, att han av Gud blivit utkorad till hans sändebud och profet. Han var då 40 år. Koranen innehåller hans uppenbarelser på arabiska språket, men dessa samlades och ordnades först efter profetens död.

Farfar valde följande ord från Koranen:

18:e Suran 44

Rikedom och barn äro jordiska livets prydnad, men de bestående, de goda gärningarna skänka bättre belöning hos din Herre och bättre hopp.

2:a Suran 57

Äten och dricken av Guds håvor, och synden ej genom att anstifta ofärd på jorden!

2:a Suran 184

Förtären icke varandras ägodelar i fåfänglighet, och given dem icke i mutor åt domare...

Havamal.

Odens sång   ca år 900

Havamal, den höges (Odens) sång, en eddadikt, där flera dikter som innehållit tankespråk blivit sammanfaffade. Havamal anses vara diktad i Norge omkring år 900. Den innehåller praktiskt kloka råd, där mod, försiktighet och mannavett prisas. Råd om umgänget med främmande människor ges. Myten om bortrövandet av skaldemjödet berättades. I Havamals senare del, Loddfafnesmal, uppträder Oden som en god rådgivare. Han är också den som med sin magiska runkunskap kan avvärja sorger och olyckor samt förfärva sig sällhet i livet.

Farfar valde följande ord från Havamal:

*Oklok man, som bland klokt folk kommer,
gör bäst i att tyst förbli.
Ingen varsnar att han intet vet,
om ej av hans ord det yppas.*

Romartidens tänkare.

Hannibal 247-183 f. Kr

Hannibal var fältherre från Kartago, han anågs som ett militärt geni och var känd för marschen över Alperna. Han räknas till världshistoriens största härförare både som strateg och taktiker och har blivit mönster-bildande. Efter kriget förordade han fred och ledde Kartago några år. Han dvingades till landsflykt efter påtryckningar från Rom. Han tog sitt liv 183 f. Kr i Bithynien, när han hotades av utlämning till Rom.

Farfar valde följande ord från Hannibal:

Jag skall finna en väg eller göra en.

Marcus Aurelius 121-180

Marcus Aurelius var romersk kejsare och filosof. Han ansåg att i världen och i allt, som sker, lever och verkar gudomen, styrande allt efter vissa lagar och mot de bästa mål. Marcus Aurelius föddes 121 i Rom. Han fick en god uppfostran och studerade retorik. Hans största intresse den stoiska filosofin. Efter att han blivit kejsare kallades han "filosofen på tronen". Trots att han ständigt var upptagen med krig ägnade han finansväsendet och rättskipningen stor omsorg. Han dog 180 i Vindobona (Wien, Österrike).

Marcus Aurelius främsta verk:

170 ca Ta eis heautón (självbetraktelser)

Farfar valde följande ord från Marcus Aurelius:

Livet är en strid, en resa i främmande land. Vad finnes då, som kan leda oss på vår väg? Ett ting, ett enda ting blott, filosofin. Och filosofin består i att bevara den gudomliga anden inom oss okränkt och obefläckad, upphöjd över lust och smärta, aldrig handlande på måfå, aldrig tillgripande lögn och förställning, oavhängig av andras görande och låtande.

Människan kan varken förlora det förflutna eller framtiden.

Lucius Annaeus Seneca 4 f. Kr. till 65 e. Kr.

Seneca var romersk filosof och dramatisk författare. Han skrev flera tragedier (bl. a. Medea) med bloddrypande motiv. Han undervisades av sin far i retorik och naturvetenskap. Senecas religiösa tankar har uppmärksamats. Han tror en försyn, en gud, som står nära dig, är hos dig, är inom dig, en helig ande inom oss, som vaksamt iaktager det goda och onda hos oss. Han visade medkänsla för slavarerna och avskydde de blodiga spelen på amfiteatrarna. Seneca fick hedersuppdraget att uppfostra den unge man som sedan blev kejsare Nero, den man som år 65 e. Kr. tvingade Seneca att begå självmord.

Några av Senecas tragedier:

- Medea
- Oedipus
- Hercules oetaeus
- Phedra
- Agamemno

Farfar valde följande ord från Seneca:

En lag måste vara kort på det att de obildade lättare kunna komma ihåg den.

Det finns ingenting så beundransvärt som människorna, som vet att med mod fördraga sina olyckor.

Behandla dina underlydande på samma sätt, som du själv önskar bli behandlad av dina överordnade.

Marcus Tullius Cicero 106-43 f. Kr.

Ciceros huvudsakliga uppgift såsom filosofisk skriftställare var att göra sina landsmän bekanta med den grekiska filosofin. Cicero föddes år 106 f. Kr. nära Arpino. Han visade tidigt fallenhet för talarkonsten. Han studerade retorik och juridik i Rom och blev advokat. Cicero hade drömmar om att bli ledare för förnyelsen av det romerska samhället. Många av hans skrifter ger en introduktion till den grekiska kulturtraditionen. Hans politiska strävanden hade föga framgång och fick ett olyckligt slut. Cicero mördades år 43 f. Kr. i Grekland.

Bland Ciceros verk finns:

- 55 f. Kr. Om talaren
- 45 f. Kr. Samtal i Tusculum
- 44 f. Kr. Om plikterna
- 43 f. Kr. Brutus

Farfar valde följande ord från Cicero:

En god vän är som ett andra jag.

Aurelius Augustinus 354-430

Aurelius Augustinus var kristenhetens störste lärofader. Han kallades "Lagens orakel" och en "Doctor gratiae". Som emblem har han i kristna konsten "ett brinnande hjärta" som betecknar hans glödande gudshängivenhet. Aurelius Augustinus var född 354 i Numidien (Algeriet). Genom hans moders försorg blev han upptagen i kyrkan. År 287 mottog han dopet. Från år 384 var han lärare i retorik i Milano. 395 blev han biskop i Hippo Regius (Algeriet). Han fick stor betydelse för den romersk-katolska kyrkan genom sin lära om arvssynden och Guds nåd och genom sin kyrko- och sakraments-uppfattning. Han dog i Hippo Regius 430.

Bland Aurelius Augustinus verk finns:

- 400 Confessiones
- 400 Retractationes
- 410-416 Detrinitate
- 412-426 De civitate Dei
- 428 De haeresibus

Farfar valde följande ord från Augustinus:

Gud är en cirkel, vars medelpunkt är ingenstades, och vars periferi är över allt tillfinnandes.

Italienska tänkare.

Franciscus av Assisi

1181-1226

Franciscus var italiensk katolsk tiggarmunk. Han föddes 1181 i Assisi som Geovanni di Bernadone. Ett avkristenhetens mest omtyckta helgon. I sin ungdom förde han ett lättjefullt liv, ofta drog han med kamrater från krog till krog. Som krigsfånge och efter sjukdom hade han för avsikt att bli riddare. Hans inre röster fick honom dock att ändra detta beslut. Vid ett besök vid kapellet i San Domiano blev han kallad av Gud, som sade "Gå och bygg upp min kyrka, den är på väg att förfalla". Franciscus samlade byggnadsmateriel och såg till att sätta kyrkan i stånd. Han blidade sedan en orden för att leva utan bostad och ägodelar. Franciscus dog svårt sjuk 1226. Han är skyddshelgon för Italien och Filippinerna samt för djuren och ekologin.

Algieri Dante

1265-1321

Sökte bringa den traditionella kärlekslyriken till en högre nivå. Dante föddes 1265 i Florens. Han studerade retorik och blev både diktare och politiker. 1290-06-09 dog hans älskade Beatrice. Ur hans kärlekssorg kom en konstfull diktning med subtila skildringar av stämningar och situationer. 1300 var han Florens sändebud i San Gimignano. Dante försvarade Florens intressen inför påven Bonifatius i Rom. Påveanhängarna tog makten i Florens och Dante förvisades till Verona där han upptogs som en aktad gäst. Dante dog i Ravenna 1321.

Bland Dantes verk finns:

- 1293 Vita nuova
- 1306 Il Convivio (gästabudet)
- 1319 Devina Comedia
  - helvetet (inferno)
  - skärselden (purgatorio)
  - paradiset (paradiso)

Farfar valde följande ord från Dante:

Ur Purgatorio XVII:
*O fantasi, som ej dig låter störas,
då något fångslande vi varsebliva,
om också kring oss tusen tubor höras.*

Bruno var den störste italienska renässansfilosofen. Han föddes 1548 i Nola i Syditalien. Vid 15 års ålder kom han till ett dominikankloster i Neapel. 1567 misstänktes han för kätteri och lämnade klostret. Han levde sedan ett kringflackande liv i norra Italien. 1579 kom han till Genève. Han övergick till kalvinismen men blev snart betraktad som kättare och utesluten. Bruno flyttade senare till Toulouse, där han framgångsrikt föreläste i astronomi och filosofi. Under en tid verkade han som professor, men under hugenottstriderna flyttade han till Paris. I Paris blev han universitetslärare och föreläste om minneskonsten och lulliska konsten (En av Raimundus Lullus gjord sammansmältning av mystik och metafysik, där han ansåg sig kunna bevisa den kristna religionens absoluta sanning). 1583 blev han förvisad till London av den franske kungen. Han blev kvar i London under två år och föreläste i psykologi och astronomi. Han återvände till Paris, men blev bortdriven därifrån. Bruno ansåg att Gud är den högsta "orsaken, principen och det enda" som dock vårt förstånd ej förmår att fullt fatta. Gentemot den faktiska verklighetens olösta motsatser behöver man den "heroiska affekten", som inte avskräcks från strävandet efter ett högt mål. Han var den förste filosof, som öppet hävdade universums oändlighet. Han ansåg att naturens lagar hade till ändamål att utbilda den förnuftiga "världssjäl". Under en vistele i Venedig blev Bruno gripen av inkvisitionen och fängslad. Han vidhöll sitt förnekande av tesen att jorden var världens medelpunkt och blev dömd till döden. Efter domen utropade han de stolta orden "I, som nu dömen mig, känna större rädsla, än jag som dömes. Bruno avrättades 1600.

Bland Brunos verk finns:

1584	De la causa, principio ed uno
1584	De l'infinito, universo e mondi
1591	De triplici minimo
1591	De monade, numero et figura

Farfar valde följande ord från Bruno:

ur "Brev till Parisuniversitets rektor":

Ett gudomligt ljus brinner i vår själ för att inspirera och leda våra tankar...

ur "Om det oändliga":

Övertygelsen att det verkligen finns en världens herre och uppehållare, hugsvalar den vises själ, och låter honom förakta det spöke som skrämmer låga sinnen, nämligen döden.

De människor frukta mest döden, och älska jordelivet, som icke hava den sanna filosofins ljus, vilka tänka på något annat än sin timliga tillvaro.

ur "Idéernas skuggor" och "De filosofiska termerna":

Alla ting, även de minsta, hava sin del i världssjäl.

Det är orimligt att söka Gud bakom eller fjärran från världen, som är oändlig, vi skola söka honom i och med den.

Grazia Deledda

1875-1936

Deledda var Italiensk författarinna. Natur och folklivsskildringar. Hon föddes 1871 i Nuoro på Sardinien. Redan Redan som femtonåring skrev han novellen ”Sulla Montagna, il paradiso dei bambina”. Hon skildrade realistiskt sin hembygds folkliv. Okontrollerbara krafter, moraliska dilemman och mänsklig svaghet finns i hennes berättelser. Deledda erhöll sitt Nobelpris 1926 för ”hennes av hög idealitet burna författarskap som med plastisk åskådlighet skildrat livet på hennes fäderneö”. Deledda dog 1936 i Rom.

Bland Deleddas verk finns:

1903	Elias Portolu
1907	På onda vägar
1909	Herdar
1922	Regina Tagliamari
1920	Murgrönan
1927	De levandes gud
1928	De andras synder

Farfar valde följande ord från Deledda:

Det ligger någonting stort i ensamheten, den rätta ensamheten, ensam och renad genom lidande, fri från varje mänsklig passion, ensam inför Herren, som är stor och barmhärtig.

Engelska tänkare.

Roger Bacon 1214-1292

Bacon var engelsk filosof och naturforskare. Han var en av det moderna vetenskapliga tänkandets pionjärer. Han fordrade att vetandet skulle stödjas på induktion från erfarenheten. Bacon föddes i England. Han blev teologie doktor i Paris och återvände därefter till England. 1250 inträdde han i fransiskanorden. Bacon höll föreläsningar vid universitetet i Oxford i matematik, astronomi och kemi samt grekiska, hebreiska och arabiska. Genom sina hemlighetsfulla experiment samt nya upptäckter av förstoringsglaset och luftpumpen, blev han misstänkt för trolldom och förvisades till ett menoritkloster i Paris och blev förbjuden att arbeta med skriftställereri. 1265, då Klemens IV blivit påve, blev frigiven. Han skrev då sina stora verk Opus majus, Opus minus och Opus tertium. 1274 blev han åter anklagad och inspärrad i 14 år. Han dog 1292.

Bland Bacons verk finns:

1267 Opus majus
1267 Opus minus
1267 Opus tertium

Farfar valde följande ord från Bacon:

*Läsning gör oss till verkliga människor.
Genom samtal mognar människorna*

Thomas More 1478-1535

More var engelsk författare och statsman. Han var född i London 1478. Han studerade efter 1492 humanismens läroämnen i Oxford. Han utbildade sig sedan i London till advokat. 1499-1503 ägnade han sig åt religiösa grubblerier. 1504 satt han i parlamentet, men efter att ha ådragit sig konung Henrik VII:s misshag drog han sig tillbaka från det offentliga livet. More träffade Erasmus 1499 då denne besökte England och korresponderade sedan en lång tid med honom. Han gjorde en utländsk studeiresa 1508-1509. Efter Henrik VII:s död 1509 kunde More återvända till England och återuppta sin verksamhet som advokat. 1515 åkte han till Nederländerna för att tillvarata Londonköpmännens intressen. 1516 skrev More "De optico statu reipublicae deque nova insula Utopa", ett av humanismens ryktbaraste litterära verk. I 1521 års parlament blev han "treasurer of the exchequer" och upphöjdes till knight. More blev kansler för hertigdömet Wolsey 1525 och lordkansler 1529. More uppgavs ha förnekat parlamentets rätt att förläna konungen den kyrkliga överhögheten. Han anklagades för högförräddri och avrättades 1535.

Bland Mores verk finns:

1510 Pico della Mirandola
1513 History of Richard III

- 1516 De optico statu reipublicae deque nova insula Utopa
 1518 Epigrammata

Farfar valde följande ord från More:

Är det icke besynnerligt, att människorna kunna vara så narraktigt lystna efter det tvivelaktiga glittret i en ädelsten, när de kunna fröjda sig åt stjärnornas och solens härlighet?

William Shakespeare 1564-1616

Shakespeare engelsk dramatiker och skald. Han ansågs som den största dramatikern i modern tid. Han var född i Stratford on Avon 1564. Han studerade vid Stratfords latinskola. Shakespeare gifte sig med Anne Hathaway. Efter tjuvjakt på sir Thomas Lucy of Charlecots mark blev han tvungen att lämna Stratford och bege sig till London. Hans familj blev kvar i Stratford. Han togs upp av en teatergrupp redan 1592 och blev känd som författare och skådespelare. Shakespeare på grund av sin praktiska begåvning och talang som författare en framstående plats i gruppen. Han blev delägare till Blackfriars- och Globe-teatrarna. 1597 köpte Shakespeare New place, den förnämsta egendomen i Stratford och återvände själv dit 1611. Han dog där 1616.

Shakespeare skrev över 30 skådespel, bland dessa finns:

- 1593 Så tuktas en argbigga
 1595 En midsommarnattsdröm
 1596 Köpmannen i Venedig
 1599 Trettondagsafton
 1600 Hamlet
 1602 Otello
 1605 Macbeth

Farfar valde följande ord från Shakespeare:

*Den vän du vunnit dig och fyllest provat
 fastnagla honom vid din själ med stål,
 men nöt ej ut din hand med hälsningar
 på varje nykläckt ungtupp till kamrat.*

Väl hängd är bättre än dåligt gift.

*Det finnes egentligen varken gott eller ont,
 det är tanken som gör det så.*

John Milton 1608-1674

Milton var engelsk skald, den främste i den engelska litteraturen. Hans diktning blev genom hans etiska allvar banbrytande för den engelska versens utveckling. Milton var född 1608 i London. Han fick en klassisk uppfostran i hemmet och i s:t Pauls skola. 1625 kom han till Cambridge och studerade teologi och klassiska språk. Redan vid universitetet författade han dikter, till exempel en högstämjd julpsalm. 1632 blev han master of Arts. Milton ville inte bli präst. Han tillbringade de kommande sex åren på sin fars landställe i Horton. 1638 gjorde Milton resor till Paris, Rom och Florens. Han besökte även Sicilien och Grekland. 1639 rycktes han in i politiska och kyrkliga strider. Poesin fick därför vila i 20 år. Milton blev blind och fullgjorde sina sista verk med hjälp av skrivbiträden. Han dog i London 1674.

Bland Miltons verk finns:

- 1629 On the morning of Christ's nativity
 1635 L'allegro (en hyllningsdikt till Shakespeare)
 1637 A masque (Comus)
 1637 Lycidas
 1639 Epitaphium Damonis
 1667 Paradise Lost

1661   Paradis regained
1671   Simson

Farfar valde följande ord från Milton:

På många växlande sätt utkämpar en stor själ sin kamp med ödets hemliga makter, och når efter att ha övervunnit alla hinder en rent andlig utveckling, samt målet för sitt lopp

Livet självt är en sannskyldig dikt, och de ädlaste skapelserna ligga inom karaktärens område.

George Fox   1624-1691

Fox var stiftare av kväkarnas sekt i Drayton, Leicestershire. Han var född i Drayton 1624. Han blev tidigt satt i lära hos en skomakare. Under lediga stunder läste han bibeln och hängav sig åt religiösa funderingar. Från sitt nittonde år hade han visioner och fann sig av en inre röst manad att skilja sig från världen och uppträda som botpredikant. Han ansåg att man måste akta på det inre ljuset i sin egen själ. 1648 började Fox sina predikvandringar runt England. Hans anhängare kallade sig "ljusetets barn" och senare "våkare". Under Cromwells tid lämnades de ifred men med Karl II 1660 började åter förföljelserna. Fox kastades i fängelse. 1669 reste han till Irland. 1770-1773 gjorde han en missionsresa till Amerika, och 1677 till Holland. Till slut beviljade Jacob II religionsfrihet för kväkarna. Fox fick alltså uppleva att hans samfunds framtid blev tryggad. Han dog 1691 i London. Först efter Foxs död utgavs hans skrifter.

Bland Fox verk finns:

1694   A journal of historical account of the life of Fox
1698   Collection of rpistels
1706   Gospel truth

Farfar valde följande ord från Fox:

Den som tror på ljuset förhastar sig inte.

Alexander Pope   1688-1744

Pope var engelsk författare, krympling, han gjorde studie av den mänskliga naturen, som fick stor betydelse för upplysningslitteraturen. Han var född 1688 i London. Han ärvde sin fars förkrympta kropp och sin mors nervösa huvudverk. På grund av sin svaga hälsa fick Pope ingen regelbunden undervisning. Bland traktens katolska famijer fick han inflytelserika vänner. Han kom till london och gjorde bekant bekantskap med William Walsh, en högt skattad kritiker. Efter sin fars död 1718 flyttade han till en villa Twickenham. Denna villa blev berömd genom hans skrifter. Hans trädgård följde den nya landskapsstilen och fick också en berömd grotta. Hans ensamma ungarliv förljuvades av den sällsamma vänskapen till sina barndomskamrater Teresa och Mattha. Hans kroppsliga svaghet gjorde honom överdrivet känslig och sjukligt misstänksam. I förening med sin oerhörda fåfänga frammanades hans böjelser för falskspel och intriger. Popes mest berömda verk var "Essay on man". Dikten var ett försök att från rationalistisk ståndpunkt rättfärdiggöra det ondas tillvaro och försona människan med världsplanen.

Bland Popes verk finns:

1711   Essay on criticism
1712   The rape of the lock
1713   Windsor forest
1728   The Dunciad
1731-1733 Satires anr epistles of Horace imitated
1733-1734 Essay on man

Farfar valde följande ord från Pope:

*Av alla fel, som människorna förblinda
och vari deras svaghet mest blir röjd,*

*som deras tankekraft i bojer binda,
det värsta högmod är, o dårskaps höjd!*

Aron Arrowsmith 1750-1823

Arrowsmith var ursprungligen lantbrukare, men ägnade sig åt geografi och matematik och fick 1770 plats hos en kartograf i London. Berömda var hans "London atlas of universal geography" och hans skolkartor. Arrowsmith var geograf och en av stiftarna till 'Royal geographical Society'. Arrowsmith publicerade sina kartor på eget förlag.

Bland Arrowsmiths verk finns:

1790	Världskarta (Mercators projektion)
1807	Karta över Skottland
1822	Karta över södra Indien

Farfar valde följande ord från Arrowsmith:

En hednisk filosof frågade en gång en kristen: Var är Gud? Den kristne svarade: Låt mig först fråga dig: Var finns han icke?

Percy Bysshe Shelley 1792-1822

Shelly var engelsk skald. Hans huvudmotiv var frihet, rättvisa och kärlek. Han ansågs vara en av Englands främsta lyriker. Han kom 1810 till Oxfords universitet, men relegerades efter ett halvt år, då han anonymt utgett en flygskrift "The necessary of atheism", i vilken han förnekade tillvaron av en personlig gud. 1816 inledde han en varaktig vänskap med lord Byron. 1818 lämnade han hemlandet och reste med sin hustru till Veneza, Florens, Rom, Neapel och Pisa. Shelley var 29 år 1822, när han dog under en segling utanför Livorno.

Shelley skrev:

1810	he necessary of atheism
1813	Queen Mab
1815	Alastor
1817	Laon and Cythna (The revolt of Islam)
1818	Julian and Moddolo
1819	Prometheus unbound
1919	The Centi
1820	The witch of Atlas
1820	Swellfoot the tyrant (Georg IV)

Farfar valde följande ord från Shelly:

En man som vill vara en verklig karl, måste kunna regera sitt eget andliga rike.

Tomas Carlyles 1795-1881

Carlyle var skotsk författare. Han ansåg samhällsformerna vara 'levande kläder' för mänskligheten, om de missbrukas av de maktägande, ingriper försynen straffande genom katastrofer och hjältar. Carlyle gör av språket ett skarpt oemotståndligt vapen. Ofta höjer han sig till en visionär, siarlik ton. Carlyles föddes 1795 i Ecclefechan i grevskapet Dumfries. Efter lärdomsskolan i Annan studerade han 1809-1813 vid Edinburghs universitet. 1914-1916 var han matematiklärare i Annan och 1816-1818 folkskollärare i Kirkcaldy. 1818-1821 var han i Edinburgh där han plågades av religiösa tvivel. Efter denna kris var han 1822-1824 informator med god lön. 1825 bosatte han sig på skottska landsbygden. 1826 gifte han sig och bosatte sig på hustruns lantgård Craigenputtock i en ödslig trakt av Skottland.

Från 1834 till sin död bodde Carlyle i Londonförorten Chelsea. 1865 valdes han till rektor vid Edinburghs universitet.

Bland Carlyles verk finns:

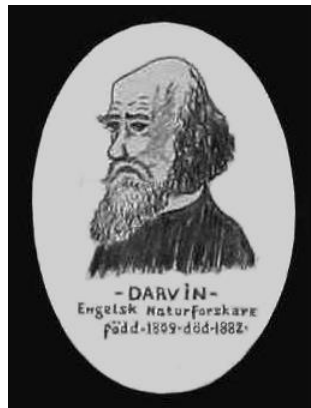
- 1837 The french revolution
- 1841 Heroes, hero-worship, and the heroic in history
- 1843 Past and present
- 1845 Oliver Cronwell's letters and speeches
- 1858-1865 The history of Friedrich II, commonly called Frederick the great
- 1881 Reminiscences

Farfar valde följande ord från Carlyle:

En man skall och måste vara modig; han måste gå framåt och skicka sig som en man i orubblig förtröstan på högre maktens ledning, och ej rädas för någon eller något.

Det sorgligaste skådespel på jorden är ett i lättja försjunkit folk.

Charles Darwin 1809-1882

Darwin var född 1809 i Shrewsbury. Han var biolog, zoolog, geolog och forskare. Han gjorde sina medicinstudier vid Edinburghs universitet. Det var vid Cambridges universitet han utvecklade sin passion för naturvetenskap. Darwin gjorde en femårig resa på HMS Beagle. Han blev fascinerad av spridningen av naturliv och fossil, som han samlade. Han tog fram bevis för att alla arter utvecklats från ett gemensamt ursprung. Darwins evolutionsprocess har blivit grunden för vår moderna evolutionslära.

Bland Darwins skrifter finns:

- 1838 The zoology of the voyage of the Beagle
- 1842 The geology of the voyage of the Beagle
- 1859 On the origin of species of natural selection
- 1871 The descent of man and selection in relation of sex
- 1872 A naturalists's voyage round the world

Samuel Smiles 1812-1904

Smiles var skotsk skriftställare, han arbeten kännetecknades av sitt sunda, lärorika, till självuppföstran eggande innehåll och genom sin enkla kraftigt övertygande framställning. Hans bok "Self-help" ger rådet "Människans egen kraft är rätta vägen till utmärkelse och rikedom". Smiles föddes 1812 i Huddington. Han tog examen vid Edinburghs universitet. Han arbetade en kort tid som läkare i sin födelsestad. 1838-1844 var han redaktör för veckotidningen "Leeds Times". Sedan var han 1845-1866

sekreterare i två järnvägsbolag. Smiles skrifter var sunda, lärorika och eggade till självuppföstran och hade en praktisk och moralisk tendens. Han fick en stor läsekrets.

Bland Smiles verk finns:

1857	Life of G. Stephenson
1859	Self-help
1861	Life of ingeneers
1865	Lives of Boulton an Watt
1871	Character
1884	Men of invention and industri
1894	J. Wedgewood

Farfar valde följande ord från Smiles:

Ensamhet är för stora andar en förnygringskälla och för små ett kval.

John Ruskin 1819-1900

Ruskin var engelsk författare. Han kritiserade demokratins svagheter och vände sig särskilt mot tidens liberala nationalekonomiska läror. Han ansåg att ingen av oss vet vilka feslott vi kunna bygga upp av vackra tankar, byggnader, som bestå i all motgång. Ruskin föddes 1819 i London. Han fick en sträng kalvinistisk uppföstran. Under en av resorna med sina föräldrar besökte de Alperna något som givit ett srarkt intryck på Ruskin. 1937 började han sina studier vid Christ-Church-kollegiet i Oxford. Ruskin intresserade sig för konst och litteratur. Han hade en stor beundran för målaren Turner. Hans översikt över konstutställningar och läroböcker var uppskattade. Han blev uppskattad som konstkritiker. Ruskin grundlade S:t George's guild för att på kooperativ grund driva konst-industriell verksamhet. 1869 utnämndes han till Slade professor i konsthistoria vid Oxfords universitet. Ruskin begravdes på Conistons kyrkogård.

Bland Ruskins verk finns:

1843-1860	Modern painters
1851	Praeraphaelitism
1851-1853	The stones of Venice
1856	The harbours of England
1856	The elements of drawing
1859	The elements of perspective.
1860	Unto this last
1866	The etics of the dust
1875-1884	Fors elavigera (Hur vi kan göra vår lycka eller hindra den)
1880-1885	The bible of Amiens

Farfar valde följande ord från Ruskin:

Universums första och högsta lag är "hjälp"; dess motsats är "söndring och död". Ordning och samarbete äro i allt och över allt livets eviga lagar.

Herbert Spencer 1820-1903

Engelsk filosof, ansåg att vetenskapen var begränsad till den i tid och rum givna erfarenheten eller fenomenvärlden, bakom fenomenen fanns en transcendent ovetbar världsgrund. Spencers metod med dess många analogislutsatser från den lägre verkligheten till den högre gör hans skrifter värdefulla. Spencer var född 1820 i Derby. Han studerade först i ingenjörssfacket, men ägnade sig från 1845 åt vetenskapen med naturforskning och filosofi. 1848 blev han medarbetare i "The Economist". Spencer hade en utvecklingsteori, som angav att utveckling inom alla system har fyra kännetecken:

koncentration, differentiering, samordning med ändamålsinriktning och rörelsens avtagande. Han dog i Brighton 1903.

Bland Spencers verk finns:

1855	Principles of psychology
1858	Progress
1860	Education, intellectual, moral and physical
1862-1896	A system of synthetic philosophy
1873	The study of sociology
1884	The man versus the state
1887	Factors of organic evolution
1904	An autobiography (Spencers levnadsöden)

Farfar valde följande ord från Spencer:

Bland de mysterier, som bli underligare ju mera man besinnar dem, kommer alltid att nämnas vår enda absoluta visshet, den, att vi stå i ständigt kontakt med en oändlig energi, från vilken alla ting ha framgått.

Jonathan Brierley 1843-1914

Brierly levde i London och var präst, författare och journalist.

Han har bland annat skrivit:

1901	Studies of the soul
1903	Ourselves and the universe
1905	The eternal religion
1909	Aspects of the spiritual
1911	The secret of living
1912	Life of the soul

Farfar valde följande ord från Brierley:

Vad dessa människor som jaga efter nöjen förtjäna vårt medlidande! Om de blott visste, att den lycka som det inre, osynliga godas besittning skänker, innehåller allt vad de finna och oändligt mycket mera.

Conwy Lloyd Morgan 1852-1936

Morgan var engelsk djurpsykolog, djurpsykologiens grundläggare. Född i London. Morgan studerade vid Royal School of Mines vid Imperial College i London och var föreläsare i zoologi i Kapstaden. 1878-1884 undervisade han i physical sciences vid Diocesan College at Rondebush, South Africa. Han blev intresserad av "mental education" och 1901 blev han rektor för University College i Bristol. 1909 blev Collegiet "University of Bristol". 1911-1919 var han professor där i psykologi och etik. Morgan dog i Hastings 1936.

Bland hans verk finns:

1887	Animal biology
1890	Animal life and intelligence
1894	An introduction to comparative psychology
1896	Habit and instinct
1900	Animal behaviour

Farfar valde följande ord från Morgan:

Min tro är, att medvetandets utveckling här på jorden är en uppenbarelse av Det Högsta Medvetandet, skaparen av allt, som vi kalla nytt.

Bernhard Shaw 1856-1950

Shaw var engelsk författare och ansågs som en av Europas mest betydande dramatiker under början av 1900-talet. Han var född i Dublin 1856. Vid femton års ålder tvingades han avbryta sina studier och ta anställning som bokhållare. 1876 kom han till London. Senare blev han musik- och teaterkritiker. 1884 gick han med i det socialistiska Fabian society. Shaw var Ibsenanhängare och en granskare av samtiden. 1925 fick han Nobelpriset i litteratur.

Bland Shaws verk finns:

1893	Mrs Warren´s Profession
1895	Candida
1901	Socialism for millionaires
1903	Man and Superman
1905	Major Barbara
1912	Pygmalion
1923	Saint Joan

Farfar valde följande ord från Shaw:

Frihet betyder ansvar. Det är orsaken till att de flesta människor frukta den.

Damer och gentlemän tillåtas ha vänner i hundkojan, men ej i häktet.

Arthur Thomson 1861-1933

Thomson föddes i West Saltoun, Pilmuir. Han studerade naturhistoria vid University of Edinburgh och tog examen i naturhistoria 1880. 1887 blev han vald till "Fellow of the Royal Society of Edinburgh. 1893-1899 arbetade han vid "Royal Veterinary College. 1899-1930 var han "Regius Professor of Natural History" vid universitetet i Aberdeen. Thomson skrev mer än 15 böcker. 1922 skrev han boken "Outline of Science", en populär framställning, som utkom på svenska 1923 med namnet "Dit vetenskapen hunnit". Boken blev mycket spridd och utkom i mer än 100000 exemplar. Thomson blev adlad 1930 och dog 1933 i St Mary´s Lodge, Limpsfield, Surrey.

Thomson skrev:

1903	Progres of Science in the Century
1908	Heredity
1909	Darwinism and Human Life
1912	Problems of sex
1922	Outline of science
1923	What is man?
1932	Riddles of Science

Farfar valde följande ord från Thomson:

Vi kunna icke bilda oss någon riktig föreställning om det sätt varpå Gud är förknippad med materiens värld och påverkar denna. Vi tro, att Han har skapat den och att Han uppehåller den; Huru Han har skapat den och huru Han uppehåller den, är otillgängligt för tanken.

Herbert George Wells 1866-1946

Wells var engelsk författare. Han hade radikal samhällssyn, som utmynnade i drömmen om en av intelligensaristokrati styrd världsrepublik. Wells var född 1866 i Bromley sydöst om London. Av ekonomiska skäl blev Wells tvungen att lämna skolan och arbeta som lärling hos en textilhandlare. Han fick dock ett stipendium till "Normal school of science i London. Han tog examen 1888 vid London University och blev sedan science-teacher. Han plågades av dålig hälsa och svag ekonomi. Wells blev socialist och var medlem i "The Fabian society". Verk av Wells brändes av nazisterna 1933. 1933-1946 var Wells ordförande i den internationella PEN-klubben. 1938 utsände CBS en radio-dramatisering av "The war of the worlds" gjord av Orson Welles. Ett ordinarie program avbröts och CBS meddelade

påhittade nyheter om det utomjordiska anfallet. Många trodde det var en verklig händelse och panik utbröt. Efter andra världskriget blev han pacifist och propagerade för en världsstat, som skulle ge fred.

Bland Wells verk finns:

1895	The time machine
1897	The invisible man
1898	The war of the worlds
1899	When the sleepers wakes
1905	A modern utopia
1935	The shape of the things to come
1937	Star begotten

Farfar valde följande ord från Wells:

Krig är blott dårskap, vanvettig dårskap, helvetes dårskap

Lawrence William Grensted

Levde 1884-1964. Han var anglikansk präst, teolog, författare. Grensted var 1924-1930 stipendiat och kaplan. Han blev professor i den kristna religionens filosofi vid Oxfords universitet. Han var medlem i Royal Entomological Society. Grensted blev Canon emeritus vid Liverpools katedral.

Bland Grensteds verk finns:

1920	A short history of the doctrine of the atonement
1930	Psychology and God
1925	Psychology and the church
1952	Psychology of Religion

Farfar valde följande ord från Grensted:

En skrymtare är den, som skyler över sina egna svagheter och inre disharmoni genom att vara småaktigt nogräknad med andras uppförande.

Franska tänkare.

Jean Baptiste Molière 1622-1673

Molière var fransk dramatiker, han var en stridbar satiriker, men också en generös person, som var känd för sin hjälpsamhet. Molière var född i Paris 1622. Han genomgick Collège de Clermont för att bli advokat. Men han valde att ansluta sig till ett skådespelersällskap. Enligt tiden bruk antog han ett "nom de guerre" nämligen Molière. De turnerade under elva år på landsorten. Molière blev till slut sällskapets direktör innan de återvände till Paris. Där fick de ge en provföreställning för hovet. Det slog väl ut och truppen blev anvisad "La salle de Petit-Bourbon" och senare byttes till "La salle de Palais-Royal". Till slut fick sällskapet kalla sig "Troupe du Roi". 1673 några timmar efter att Molière utfört huvurollen i "La malade imaginaire" dog han av blodhosta.

Bland Molières verk finns:

1759	Les précieuses ridicules	(De löjliga granngränningarna)
1761	L'école des maris	(Äkta män-skolan)
1664	La Tartuffe	
1666	Le misanthrope	
1668	L'avare	(Den girige)
1666	Le médecin malgré lui	(Läkaren mot sin vilja)
1673	Le malade imaginaire	(Den inbillade sjuke)

Farfar valde följande ord från Molière:

De avundsjuka dö visserligen, men aldrig avundsjukan.

Francois Marie Arouet Voltaire 1694-1778

Voltaire var fransk författare. Han fick stor betydelse inom upplysningen som förkämpe för tolerans och humanitet, polemiserade häftigt mot katolska kyrkan. Voltaires var född 1694 i Paris. Hans fadder abbé de Châteauneuf hade stort inflytande på honom och lärde honom att skämta om bibeln. Efter studier på det av jesuiterna ledda Collège Louis-de-Grand beslutade Voltaire att bli författare. Hans far sände dock honom till Haag för att tjänstgöra vid ambassaden. På grund av eget skryt misstänktes han ha skrivit en satir riktad mot konungen. Han fick därför 1717 fängelse i 11 månader på Bastiljen. Efter ett brokigt omkringflackande blev Voltaire åter 1726 en kort tid kastad i Bastiljen. Han blev sedan förvisad till England. Där tog han starkt intryck av den engelska vetenskapen, speciellt Newtons världsåskådning och de engelska fritänkarna. Han blev bekant med de flesta av Englands framstående författare, vetenskapsmän och politiker. 1729 tilläts han återvända till Frankrike. Redan 1735 blev han tvungen att lämna Paris och bostatte sig på slottet Cerey i Champagne, där han blev kvar i 15 år. Han blev 1746 invald i Franska akademien. 1750 lyckades Fredrik den store förmå Voltair att flytta till Potsdam. Han fick där anställning vid hovet, erhöll en våning i slottet och titel av kammarherre. Tiden på slottet blev stormig och 1753 lämnade han Potsdam. Efter en tid i Geneve köpte han godset Frenay i Frankrike nära schweiziska gränsen. Där framlevde han sin ålderdom som förnäm slottsherre. Resan till Paris 1778 blev ett triumftåg för honom, men ansträngningen för stor. Voltaire dog 1778 i Paris.

Bland Voltaires verk finns:

1732	Zaïre
1732	Le temple de goüt
1741	Eléments de la philosophie de Newton
1742	Mahomet
1759	Candide
1767	L'Ingénu
1767	Le philosophe ignorant
1778	Irène

Farfar valde följande ord från Voltaire:

*Vällust i min ungdoms brånad
sökte jag din läckerhet.
Jag vid livets vintermånad
funnit din förgänglighet!*

*En sultan, som fängslar eller dödar en av sina undersåtar,
en stråtrövare som kallar sig Hans Höghet.*

*En makas och moders sanna prydnad;
en av de verkande orsakerna till välstånd i ett hus är
en kassabok för hemmet.*

Joseph Ernest Renan 1823-1892

Renan var fransk författare. Han avbröt präststudier och lärde känna positivismen och tidens naturvetenskapliga strävanden och fick därigenom en ny religion att sträva efter: vetenskapen. Renan var född 1823 i Bretagne. Han studerade på ett prästseminarium i Paris. Studier vid S:t Sulpice övertygade honom om att bibeln inte kunde vara ett verk inspirerat av Gud. Han avbröt sina präststudier. Vid denna tid lärde han känna vetenskapsmannen Berthelot och positivismen och tidens naturvetenskapliga strävan. 1862 blev Renan professor i hebreiska och syriska vid Collège de France. Han avsattes dock 1864 på grund av kritik från kyrkan. 1879 blev Renan medlem av Franska akademien och 1881 dennas direktör. 1884 blev Renan "administrateur du Collège de France". Han dog 1892 i Paris.

Några av Renans verk är:

1855	Histoire générale des langues sémitique
1857	Études d'histoire religieuse
1859	Essais de morale et de critique
1863	Vie de Jesus
1866	Les apôtres
1689	Saint Paul
1890	L'avenir de la science

Farfar valde följande ord från Renan:

På tillvarons stora fält finnes icke många situationer, där det icke, när debüt och kredit äro balanserade blir ett litet överskott av lycka. Det är de människor, som lidit mest, som hava förstått det klarast.

Emile Zola 1840-1902

Zola var fransk författare. Han gav uttryck för positivismens framstegstro och tillit till vetenskapen, hans samhällskritik utmynnade i en utopisk socialism. Emile Zola inträdde 1858 i Lycée Saint-Louis hade kläna skolresultat. Efter ett års bohemliv fick han 1862 plats i Hachette & Co:s förlagsbokhandel. Under de tidiga skolåren var han vän med Paul Cezanne. Deras vänskap bestod i många år. Genom sitt offentliga brev till republikens president ("J' accuse") 1898 i Dreyfussaffären dömdes Zola till ett års fängelse. Han var en lång tid hotad som författare och flydde till England 1899 och stannade där mer än ett år. Zola dog 1902 i Paris av kolosförgiftning.

Bland Zolas verk finns:

1864	Contes à Ninon
1865	La confession de Claude
1866	Mes haines, causeries littéraires et artistiques
1871	La fortune des Rougon
1872	La curée
1876	Son excellence Eugène Rougon
1893	Le docteur Pascal
1899	Fécondité

1901 Travail
1903 Vérité

Farfar valde följande ord från Zola:

Kan ni glömma, att i varje hospital, varje fängelse, varje fabrik, varje kasern försigår förbrytelser, som ropar mot himlen på hämd?

Anatole France 1844-1924

Anatole France var pseudonym för Jacques Anatole François Thibault. Han var fransk författare och nobelpristagare 1921, känd för radikal samhällskritik, cynisk pessimism. Anatole France var tidigt en medelmåttig elev vid en jesuitskola, som grundlade hans motvilja mot katolicismen. Senare studerade han litteratur och filosofi. 1886-1892 var han anställd som kritiker i tidningen "Le temps". Medlem av franska akademien 1896. Hans samtliga verk hamnade på Romersk-katolska kyrkans lista över bannlysta böcker.

Bland Frances verk finns:

1883 Abeille barnbok
1883 Nos enfants barnbok
1885 Le livre de mon ami
1892 L'étui de Nacre
1894 Le lys rouge
1902 Funérailles d'Émile Zola
1904 L'église et la république

Farfar valde följande ord från France:

Den som förmår att uppmuntra, trösta och glädja sina medmänniskor och sig själv genom vackra linjer, glödande färger och sköna tankar, det är en stor konstnär.

Romain Rolland 1866-1944

Rolland var fransk författare. Han fick nobelpris 1915. Rolland föddes i Clamecy, Nièvre 1866. Han studerade 1881-1887 vid Ecole normale supérieure i Paris och var 1889-1890 stipendiat vid Akademi de France i Rom. Rolland fick doktorsgrad 1895 vid Paris-universitetet. Rolland företrädde en ideell internationalism, trodde på en fruktbar växelverkan mellan franskt och tyskt. Pacifist men känd som ledande supporter av Josef Stalin. Korresponderade med Sigmund Freud. Lärare i historia vid Lycée Henri IV. Professor i Musikhistoria vid Sorbonne.

Bland Rollands verk finns:

1903 Théâtre du peuple. Essai d'esthétique d'un art nouveau
1904-1912 Jean-Christophe
1907 Vie de Michel-Ange
1910 Haendel
1911 La vie de Tolstoj
1914 Au-dessus de la mêlée
1918 L'âge de la haine
1919 La vie de Ramakrishna
1920 Pierre et Luce
1824 Mahatma Gandhi

Farfar valde följande ord från Rolland:

Man bör icke döma någon ohörd. Den som gör det han dömmar sig själv, ty han bevisar att han är rädd för ljuset.

Det är skönt att strida med rena händer och oskuldsfullt hjärta och med sitt liv skipa gudomlig rättvisa.

Jordens ljusaste snillen, såsom Wiktman(?) och Tolstoi, besjunga det universiella broderskapet i glädjen eller lidandet eller vinnlägga sig, såsom våra latinska tänkare, att med sin kritik genomtränga de hatets och okunnighetens fördomar, som skilja individerna och folken.

Det ondas härd är själva begreppet nation. Om man rör vid denna ömma punkt börjar djuret att tjuta.

Den som envist håller fast vid en förutfattad mening, med honom är varje fruktbarande diskussion omöjlig.

Den i sann mening intellektuelle och intelligente är den, som icke gör sig själv och sitt ideal till världens medelpunkt.

Man lever ej för att vara lycklig. Man lever för att fullborda Guds lag. Lida, dö. Men under allt detta bör man vara en Man.

Vilken sorts själar är det väl som njuta likt svinen av att vältra sig i dyn och som glädjas först då hela deras hud är nersmord.

Över alla rasfrågor, som oftast blott är lögn, under vilka mängdens högfärd och snikna intressen dölja sig, står en mänsklig, evig och universiell lag: vars tjänare och försvarare vi alla bör vara: det är lagen om folkens rätt att förfoga över sig själva. Och den, som kränker denna lag, han är allas fiende.

Ernest Dimnet 1866-1954

Dimnet var fransk katolsk författare. Han var professor i engelska och litteratur vid College Stanslaus i Paris. Han flyttade till USA efter första världskriget och undervisade vid Harvard University och Williamtowns Institut of Politics. Dimnet säger: Vi måste känna oss själva för att kunna tänka. Detta är viktigt för att kunna skapa nya tankar. Människan kan träna sig i det goda och att varje förändring måste börja med henne själv. Dimnet skrev populärvetenskapliga arbeten, t. ex. "Konsten att tänka" (handledning i praktisk psykologi) 1929. Han dog 1954.

Bland Dimnets verk finns:

1906	La Pensée catholique dans l'Angleterre contemporaine
1909	Figures de moines
1910	Les soeurs Brontë
1915	The Evolution of Thought in Modern France
1924	From my Paris Balcony
1929	The Art of Thinking
1932	What We Live By
1935	My Old World
1938	My New World

Farfar valde följande ord från Dimnet:

De rika ha mindre bekymmer än de fattiga, men de jagas av sina medbröder och medsystrar, de äro trälrar under den organiserade fåfångan och slavar under nöjet.

Är "skapande tänkande" detsamma som geni? Ja, men vi måste komma ihåg, att varje skapelse av vad slag som helst, vare sig den är ett verk av den enklaste hantverkare eller av en övermänniska är en produkt av ett själstillstånd, som bör kallas genialiskt.

Ingen kan tänka våra tankar, och ingen kan säga vad som verkar som dagg och solsken på vårt tänkande.

Henri Barbusse 1873-1935

Barbusse var fransk författare. Han var född i parisförorten Asnières-sur-Seine och deltog under första världskriget i franska armén. Han skadades och tilldelades "Croix de guerre". Studerade vetenskap och humaniora vid Collège Rollin i Paris. Arbetade på några ministerier. Journalist i "Le petit Parisien", där

han skrev populärvetenskapliga artiklar. Under 15 år korrespondent för L'Humanité. 1916 fick han Prix Concord. Barbusse var med och grundade Accosiation Républicane des Anciens Combattants. Han var med och grundade Clarté 1919 och blev medlem i kommunistpartiet 1923. 1933 brände nazisterna verk av Barbusse. Samma år blev han president i "World Committeto fight war and fascism. Barbusse flyttade till Moskva, gifte sig med en ryska och stannade där till sin död. Barbusse fördömde nationalismen och propagerade för en världsrepublik. Han dog i Moskva. Bland Barbusses verk finns:

1895	Pleureures
1903	Les supplicants
1908	L'enfer
1914	Nous autre
1916	Le feu
1926	Paroled'uncombattant
1925	Les Judas de Jesus
1930	Russie
1935	Staline

Farfar valde följande ord från Barbusse:

Endast arbete, handens eller andens, är värt att hedra.

Albert Bayet 1880-1961

Bayet var fransk sociolog och författare. Han var professor vid Sorbonne och Ecole pratique des hautes études. 1944-1961 var Bayet President för Franska nationella pressfederationen. Han deltog i "French human rigths League". Han dog 1961.

Bayet skrev:

1908	Les idées mortes
1912	Le Mirage de la vertu
1922	Le suicide et la morale
1922	Les Morales de l'Évangile
1930-1931	Histoire de la morale en France
1931	Morale de la Science
1938	Histoire de la France
1939	Histoire de la Déclaration des droits de l'homme
1959	Histoire de la libre-pensée

Farfar valde följande ord från Bayet:

När det gäller religionerna, må envar av oss hava lov att tro vad han vill. Och envar av oss må unna andra frihet att tro vad de vilja.

Norska tänkare.

Henrik Ibsen 1828-1906

Ibsen var norsk författare och den mest kände norske dramatikern. Han hävdade en egendomlig förening av ett patos, som krävde, att människan skulle offra sig helt för sitt kall, och en individualism, som fordrade personlighetens fria utveckling oberoende av samhällets skrankor. Assisterade vid Nya nationella teatern i Bergen 1851-1856. Artistisk direktör vid Norska teatern i Kristiania 1857-1862. Estetisk rådgivare vid Kristiania teater. 1867 utgav han dramat Peer Gynt. Erhöll 1866 ett "diktergagge" av Stortinget. Ibsen avsåg att väcka norska folket och få det att tänka stort. Han flyttade till Dresden. 1874 besökte han hemlandet, men bosatte sig sedan i München. 1877 blev han hedersdoktor i Uppsala. Firade triumfer med dramat "Gengangare". Ibsen dog 1906.

Ibsen skrev:

1850	Catilina
1858	Haermaendene på Helgeland
1866	Brand
1867	Peer Gynt
1877	Et dukkehjem
1881	En folkefiende
1890	Hedda Gabler
1892	Bygmester Solness
1896	John Gabriel Borkman
1899	När vi döde vågner

Farfar valde följande ord från Ibsen:

Endast den som är ensam är stark.

Om också alla ljus i världen slockna, den ljustanken lever dock: det ges en Gud!

Ett adligt element måste komma in i vårt statsliv, vår styrelse, vår representation och vår press.

Björnstjärne Björnsson 1832-1910

Björnsson var norsk författare och sökte levandegöra det norska folkets historia. Han blev nobelpristagare. 1843 kom han till Molde skola och 1850 till Heltbergs studentfabrik. 1852 tog han studentexamen med kläna betyg. Efter en tid i Köpenhamn återvände han till Kristiania 1857. 1864 skrev han dramat "Maria Stuart". Efter sin stora föredragsresa, bosatte han sig 1875 på sin inköpte gård Aslestad i Gausdalen. Hans politiska verksamhet upptogs av den allmänna rösträtten, fredssaken och Norges ställning i unionen med Sverige.

Björnsson skrev:

1859	Arne
1860	En glad gut
1864	Maria Stuart
1868	Fiskerjenten
1875	Synnöve Solbakken
1901	Paul Lange og Tora Parsberg

Farfar valde följande ord från Björnsson:

Att göra det goda för släktets skull, se sin egen lön i släktens välfärd, det flyttar milstolparna långt framåt.

Arne Garborg 1851-1924

Garborg var norsk författare, talesman för sanning och ärlighet. Han var född 1851 i Time på Jaederen. 1873 kom han till Kristiania för att studera. 1877 började han utge "Fedraheimen" ett veckoblad för norska folket, där han försökte propagera för norskt landsmål. Han framträdde också själv som

skönlitterär författare. Han första verk "En fritänkare" utkom 1881. 1885 skrev han den humoristiska berättelsen "Ungdom". I "De oförsonliga" han han gjort en satirisk komedi, där han angriper ackorden, opportunisten och kompromisserna i politiken. 1890 kom "Kolbotnbrev", där han skildrar vardagsliv i en fjällhytta. Och 1891 kom "Trötte man", med dagboksanteckningar av en gammal man. Av alla författare på norskt landsmål är han den främste och den ende som blivit känd utanför Norden. Han dog 1924.

Bland Garborgs verk finns

1881	En fritänkare
1883	Bondestudentar
1885	Ungdom
1886	Mannfolk
1890	Kolbotnbrev
1891	Traette maend
1895	Haugtussa

Farfar valde följande ord från Garborg:

Dårarna spörja, varför de äro till, och dagtjuvarna vilja veta livets mening. Men ingen får svar mer än den, som frågar riktigt. Och den frågar riktigt, som säger: Huru skall jag få mening i mitt liv?

Då svarar den gamla visheten – ty den nya har här varken frågor eller svar; detta är det arbete som är livet värt och lönar mödan med att leva: att du arbetar fram den nya människan i dig.

Arbeta och förtvivla icke...

Fritjof Nansen 1861-1930

Nansen var norsk vetenskapsman, polarforskare och norsk delegat vid NF. 1882 gjorde han sin första ishavsvresa med salfångstfartyget Viking till Jan Mayen. 1886 vistades han vid biologiska stationen i Neapel. 1888 reste han med salfångstfartyget Jason till Grönlands östkust. Hans expedition återvände 1889 och mottogs med hedersbivisningar i Köpenhamn och Kristiania. 1892 anträdde han en ny polarresa med det specialbyggde fartyget Fram. Nansen ville visa att det gick en havsström från Grönland norr om Sibirien till Berings sund. Resan var lyckosam, men tog fyra år. Vid återkomsten blev hans resa 1896 med Fram från Tromsö längs norska kusten ett triumftåg. Medverkade vid förhandlingarna 1905 om att erkänna Norge som självständig stat. Intresserade sig för norska språkets utveckling.

Farfar valde följande ord från Nansen:

Att behöva litet är ett bättre kapital än att tjäna mycket. Strävandet efter det sistnämnda danar beroende, bundna människor, medan förmågan till det förstnämnda skapar fria personligheter.

De flesta människor synas först och främst tänka på det intryck de göra på andra, även om dessa andra äro dem mycket underlägsna. Man drager sig för att säga sin mening i en svår fråga av fruktan för att säga något, som förefaller mindre begåvat. Andra åter uttala sig dunkelt i hopp om att det skall verka intelligent.

Ett folk som ej låter sina vetenskapsmän arbeta under gynnsamma förhållanden avstannar i sin utveckling och blir efter i konkurrensen. Ett folks framtidsmöjligheter och dess ställning bland nationerna, kan mätas efter lifskraften hos dess vetenskapliga forskning och liv på alla områden.

Antingen söka vi sanningen och taga följderna, eller också söka vi den icke.

Carl Joachim Hambro 1885-1964

Hambro var norsk politiker och delegat i Nationernas Förbund. 1913-1920 var han huvudredaktör för Morgonbladet. Han blev invald i Stortinget 1919-1957 för Höyre. Han var stortingspresident 1926-1933 och 1935-1945. 1940-04-09 tog han initiativ till att sammankalla stortinget i Hamar och ge regeringen

stora fullmakter. Detta fick stor betydelse, när regeringen blev tvungen att fly till Storbritannien. Hambro var delegat till Nationernas Förbund. Hambro dog 1964.

Farfar valde följande ord från Hambro:

Om i den politiska världen ett visst mått av ro och jämvikt skall nås, kräves det också ett visst mått av harmoni mellan människans världsuppfattning och de yttre realiteter, som omge henne.

Vad som gäller i en nations liv, att ingen är skickad att styra en stat, som tänker och känner endast för en klass eller yrkeskategori eller landsdel och icke för hela folket och landet, det gäller också i det internationella folksamfundet.

Ronald Fangen 1895-1946

Fangen var norsk författare. Han skrev om livsproblem, framför allt konflikten mellan den enskildes rättsuppfattning och samhällets lag. Redan som barn sjuklig. Journalist på Verdens Gang. Åkte 1914 till sin äldsta bror i Argentina 1912. Ledare för Forfatterfereninga 1928-1932. 1934 kom Oxforrdreelsen (Moralisk upprustning) till Norge och Fangen slöt sig då till den. 1937 erhöll han St Olavs Orden (motto:Rättvisa och sanning) som belöning för utmärkta förtjänster för fädernelandet och mänskligheten. Blev 1940 arresterad av nazisterna och inspärrad på Möllergata 19 fram till 1941. Sedan svårt sjuk och inlagd på Ulevåls sjukhus. Fangen dog 1946.

Fangenn skrev:

1939 Kvarnen som maler långsamt
1946 Presten

Farfar valde följande ord från Fangen:

Det är de små detaljerna i livet, som bygger upp en karaktär, och det är ofta i förhållandet till detaljerna, som en karaktär får stå sina svåraste prov och lider sina försmädligaste nederlag.

Frestelser presentera sig sällan som stora ting. Tvärtom! De presentera sig som små och oskyldiga saker.

Ryska tänkare.

Leo Tolstoj 1828-1945

Tolstoj var författare, han spelade genom sina samhällsreformatoriska skrifter rollen av europeiskt samvete, och plågades av bristen på överensstämmelse mellan liv och lära. Växte upp på familjegodset Jaznaja Poljana. Blev tidigt föräldralös. Studerade vid Kasans universitet, men lämnade utan examen. Levde vilt ungarliv i Moskva och St Peterburg och fick spelskulder. Hans deltagande i Krimkriget gjorde honom till pacifist. Tolstoj tillbringade nästan hela livet på familjegodset. Han gifte sig och fick 13 barn. Efter svåra sllitningar med sin fru lämnade han henne i november 1910. En vecka senare dog han på Astopovo järnvägsstation.

Tolstoj skrev:

1852 Barndomen
1855-1865 Skildringar från Sevastopols belägring
1863 Kosackerna
1864-1869 Krig och fred
1877 Anna Karenina
1884 Vari består min tro?
1904 Betänken eder!

Farfar valde följande ord från Tolstoj:

Det är av dem som lidit, ej av dem som försakat lidande, som världen förts framåt.

Sjukdom och lidande tillintetgör det dödliga inom människan och gör henne i stånd att fatta det högre.

Döden förkommer mig blott vara en händelse, en upplevelse under vårt nuvarande tillstånd, under det att själva livet aldrig upphör. Därför har döden intet fruktansvärt hos sig. Den varskor blott om övergången till det eviga livet.

Alla regeringar är av ondo.

Maxim Gorki 1868-1936

Maxim Gorki var pseudonym för Meksej Maksimovitj Pesjkov. Rysk författare. Han skildrade ofta en slags övermänniskor, som hade förakt för det borgerliga samhället. Han var en av arbetarförfattarnas främsta företrädare i socialrealism. Han föddes i Niznij Novgorod och blev tidigt föräldralös. Medan han arbetade som kökspojke på en Volgaångare lärde Gorki sig läsa och skriva. 15 år gammal han till en skola i Kasan, men arbetade om nätterna på ett bageri. En tid förde Gorki ett vagabondliv och blev vida berest i hela Ryssland. 1898 skrev han "Berättelser" som blev en total framgång. 1905 var han tillsammans med Tolstoj de främsta författarna i Ryssland. Hans mest kända verk var "En moder" från 1907. Han arbetade 1917 för ryska revolutionen. 1934 under Stalins repression sattes han i husarrest och dog 1936.

Gorki skriver:

1898 Berättelser (vagabondnoveller)
1902 Natthärbärgat
1907 En moder
1914 Min barndom
1918 Ute i världen
1923 Mina universitet

Farfar valde följande ord från Gorki:

Vi leva för att ingen sekund må förrinna, utan att hava lyftat vår själ och vår ande. Leve de i anden starka, de hjältemodiga självpoffrarna, sanningens, rättfärdighetens och skönhetens tjänare.

Finska tänkare.

Johan Ludvig Runeberg 1804-1877

Runeberg var finländsk skald. Han ansåg att poesin skulle vara åskådlig, enkel och sann. Han behandlade handlingslusten och dödstanken fram till heroism. Han var född 1804 i Jakobstad i Österbotten. År 1822 inskrevs han vid universitetet i Åbo. Av ekonomiska skäl arbetade han under två år i Saarijärvi och Ruovesi. Där tog han stort intryck av naturen och befolkningen. Han återvände till Åbo och tog kandidatexamen 1827. 1832 började han ge ut den litterära tidningen "Helsingfors morgonblad". Runeberg hävdade, att "poesin ser och återger det verkliga, den sanna verkligheten, rotad i Gud och genomblommade världen. 1848 utgav han första delen av "Fänrik Ståls sägner". Slaganfall 1863.

Runeberg skrev:

1830-1833	Dikter
1832	Elgskyttarne
1836	Hanna
1841	Julkvällen
1844	Kung Fjalar
1848	Fänrik Ståls sägner
1863	Kungarne på Salamis

Farfar valde följande ord från Runeberg:

*Fåfänglighet, förgänglighet,
Ho är, som dig rätt fatta vet?
Du pryder dig för var och en,
Du tänder upp ditt falska sken,
Och ung och gammal inom kort
Du villar så i tomhet bort.*

Zacharias Topelius 1818-1898

Topelius var författare. Han nådde en enastående popularitet genom verk, som kunnat uppskattas av både barn och vuxna, främst hans fabulerande historiska noveller och sagor. Han var född 1818 på Kuddnäs gård nära Nykarleby. Efter hans fars död 1831 kom han till Helsingfors, där han en tid vistades i Runebergs hem. Redan 1833 tog han studentexamen och 1847 promoverades han till filosofie doktor. 1846-1851 var han amanués vid universitetsbiblioteket. 1841-1860 redigerade han Helsingfors tidningar, där han publicerade många av sina dikter och berättelser. 1847-1852 utgav han fyra häften med sagor. Han gav näring åt barnens fantasi och utvecklar i sagorna en skatt av munterhet och glädje. Åren 1854-1878 var han professor och till slut rektor vid Helsingfors universitet. Sista tiden bodde han på sitt lantställe Björkudden strax öster om Helsingfors. Han dog 1898.

Bland Topelius verk finns:

1845	Ljungblommor
1853	Fältskärens berättelser
1865	Läsning för barn

Farfar valde följande ord från Topelius:

*Det är ej åren, som oss överlista.
Tid! Vad är tid? En droppe evighet.
Det är av inre nötning, som vi brista,
det är vi själva, som oss själva mista.*

*Icke allt är utfört av ungdomen,
men allt stort har tagit sin början i ungdomens drömmar
Och allt, som på den dunkla jord har älskat ömt och glatt
och skildes åt av sorg och synd och kval och död och natt*

*har det blott makt att bygga sig från värld till värld en bro,
var viss, det skall sin kärlek nå, dess längtan skall få ro.*

Bertel Gripenberg 1878-1947

Gripenberg var finländsk friherre och poet med ett hett skönhets- och njutnings-evangelium. Han var född 1878 i Sankt Petersburg. 1906 översatte han Johannes Linnankoskis roman "Sången om den eldröda blomman" till svenska. Redan 1908 förutspådde han i sin bok "En dröm om folkviljan" ett rött uppror i Finland. I dikten "Den drömde armén" tog han fram bilder, som för tankarna till vinterkriget 70 år senare. 1918 tjänstgjorde han som intendent vid Nylands regemente. Under åren 1918-1922 var han chef för skyddskåren i Sääksmäki – Saarioispouli, där han också brukade ett litet hemman. 1927 flyttade han till Borgå, där han fick bostad i Finlands svenska författarförenings hus Diktarhuset. Han anslöt sig till Lapporörelsen och deltog i Bondemarschen 1930. Gripenberg dog 1947.

Bland Gripenbergs verk finns:

1907	Rosenstaden
1911	Aftnar i Tavastland
1918	Under fanan
1932	Livets eko

Farfar valde följande ord från Gripenberg:

*Vår tid är en kamp och strid,
en brännande, olöst fråga,
vår tid är vårtid och såningstid
med jäsande safters råga*

*Vår dag är ungdomens segerdag,
som lyser i klara lågor.
Vår kraft är ljungande tordöns slag
och dånande vilda vågor*

Danska tänkare.

Hans Christain Andersen 1805-1875

Andersen var dansk författare. Hans motiv var inspirerade av gamla folksagor och tagna ur egen fantasi. Som liten gosse lärde han sig nätt och jämt att skriva. Han trodde på häxor och troll och oroade sig för kometen som visade sig på himlen 1811. Med naiv iver sökte han sig 1813 till Kungliga teatern i Köpenhamn. Andersen gick i skola i Slagelse (västra Själland) och Helsingör, men först efter privatundervisning i Köpenhamn blev vid 27 års ålder student. Under denna tid skrev han dikten "Det döende barnet", som blev ett förspel till hans stora tragedi "Historien om en moder". Andersen förlorade sin ungdomskärlek och gifte sig aldrig. Han bar hela livet en amulett till minne av henne. Elaka kritiker förföljde honom med smådedikter. Av sina gynnare, konungen och statrådet Collin) fick han ett stort resestipendium. Han gjorde många resor runt i hela Europa. Andersen hade framgång med sina dikter och romaner, men det var sagorna som gjorde honom berömd. Han fick många högt uppsatta vänner. Sina sista dagar tillbringade han på köpmannen Melchiors lilla slott Rolighed.

Bland Andersens verk finns:

1835	Imprpvisatoren
1836	O.T.
1835-1872	Eventyr og historier (H.C. Andersens sagor)
1837	Kun en spillemand
1840	Mulatten
1849	De to baronesser

Farfar valde följande ord från Andersen:

Alla laster, alla dygder i vårt hjärta, i ditt, i mitt, de ligga där som små osynliga frön; så kommer utifrån en solstråle, beröringen av en ond hand, du viker om hörnet, till höger eller vänster, ja detta kan vara avgörande, och det lilla bröst skakar och sväller därvid, det spränges och gjuter sina safter i allt ditt blod, och så är du i farten.

Världshistorien är en laterna magica, som visar oss i ljusbilder på samtidens svarta grund, huru mänsklighetens välgörare, snilletts martyrer, vandra ärans törnestig. Ärans törnestig slutar icke, som i sagan, i glans och härlighet här på jorden, utan visar hän över denna in i tid och evighet.

Sören Kierkegard 1813-1855

Kierkegard var Danmarks störste religionsfilosof och författare. Han hävdade kristendomens egenskap av subjektiv erfarenhet och paradox, och drog en skarp gräns mellan kristendom och statskyrka. Kierkegards författargärning gick i två riktningar. Dels mot en religiös serie "uppbyggelig tal" oh dels en filosofisk-religiös riktning. Denna senare hör till danska litteraturens yppersta verk och den främsta var "Antingen eller". En annan avgörande händelse i hans liv var sammanstötningen med författaren Goldschmidt i den satiriska veckobladet "Corsaren". När biskop Mynster begravdes kallades han "en del i den heliga kedja av sanningsvittnen, som sträcker sig genom tiderna från apostlarnas dagar". Kierkegard blev mycket upprörd och skrev flammande tidningsartiklar i polimik mot detta. Hans liv blev kort. 43 år gammal köpte han sig vård på ett sjukhus, där han efter kort tid avled.

Bland Kierkegards verk finns:

1838	Af en endnu levendes papirer
1843	Enten eller
1844	Begrebet Angst
1845	Stadier på livets vej
1850	Indövelser i christendom

Farfar valde följande ord från Kierkegard:

Endast i ett ensamt människobröst kan den handling, som föder stora händelser, hava sitt ursprung.

De behöva i sanning åter höras dessa värtaliga röster, som påminna oss om, att det offer icke är förgäves, som vi dagligen, vare det också blott för en enda timme, offra på ensamhetens och tystnadens altare.

Vetenskapens ängsliga bemödande att uppdaga naturens minsta synliga detaljer blott skall göra den skumögd för alla dessa stora sanningar, som icke kunna läggas under mikroskopet.

Det gäller för mig att förstå min bestämmelse, det gäller att finna en sanning, som är sanning för mig, att finna den idé, för vilken jag kan leva och dö.

Inom den enskilde individen är det som de händelser utspelas, som giva livet värde.

Att andligen väcka utan att bullra, att vägleda utan att synas, det är konst.

Endast i ensamheten, räddade undan alla bullrande nöjen, allt innehållslöst pladder, kunna vi finna oss själva.

Erik Bögh 1822-1899

Bögh var dansk författare. Han var känd för fyndig dialog och sångbara visor. Han skrev 110 skådespel under sitt liv. Bögh föddes i Köpenhamn 1822. Åren 1839-1841 studerade han på seminarium och blev 1843 privatlärare. Han vantrivdes och anslöt sig till kringresande skådespelarsällskap. 1848 kom han till Kristiania och skrev där sitt första arbete för scenen. "Äktemannens representant" var ett av hans lyckosamma. 1855-1860 var han direktör för Kasinoteatern i Köpenhamn. Därefter blev han redaktör för tidningen "Folkets avis".

Bland Bögs verk finns:

1850	Aektemandens repraesentant
1852	Huldebakken
1857	Kalifen paa eventyr
1859	Esmeralda
1860	Grevinden og søskendebarn
1863	Redaktionssekreteraren
1864	Jonas Tvaermoses aergrelser
1883	Sandhedens pilgrimssång

Farfar valde följande ord från Bögh:

Följ icke med strömmen, men följ med tiden, så vitt du vill hålla dig ung i striden; får strömmen ta dig, så vill den sluka dig, men går tiden från dig, kan den ej bruka dig.

Christen Lambek 1870-1947

Lambek var dansk skolman och författare, Lambek var född i Sønder Lem på Nordjylland. Han blev student 1889 och studerade sedan filosofi på universitetet i Köpenhamn. 1894-1897 var han skollärare i Jyderup, 1899 lärare vid Det danske sällskaps skola i Köpenhamn och 1908-1926 rektor för Horslunda realskola. Lambek var i opposition till universitetsfilosofin och han anslöt sig 1919 till Danmarks retsförbund. Åren 1919-1920 var han var han redaktör för tidningen Retsstaten. Lambek ansåg sin egentliga uppgift vara psykologins praktiska tillämpning på vår livsföring.

Lambek skrev:

1899	Retsmoral i privatliv og statsstyre
1916	Vide egne (dikter)
1924	Religionen och nutidsmänniskan
1925	Vardagslivets psykologi och försök till en modern livsåskådning
1933	Livsförståelse

Farfar valde följande ord från Lambek:

Varje ögonblick har sitt frö att nedlägga i vårt hjärtas åker. Vi ha att tillse, att denna åker ej är tillfrusen eller övervuxen med ogräs. Ty ogräset, framför allt annat, suger kraft ur åkern, en kraft som det är oklokt att slösa bort.

Schweiziska tänkare.

Theophrastus Paracelsus

1493-1541

Paracelsus var Schweizisk läkare, han betraktade experimentet och den praktiska erfarenheten som det viktigaste inom medicinen. Han föddes i Maria-Einsiedeln, Schweiz. Universitetsstudier påbörjades, men blev inte fullföljda. Istället gjorde han vidsträckta resor över hela Europa. Han besökte även Sverige. För att lära känna hemliga kurer mot sjukdomar kontaktade han många udda människor: zigenare, herdar, skarprättare, badare och gamla kvinnor. Med dessa insikter förvärvade han sig ett stort rykte som läkare. Efter sin hemkomst i Basel blev han stadsläkare och professor. Han bröt mot gamla traditioner och föreläste på tyska i stället för latin. Hans enkla receptformer och framgång drog till sig kollegornas avund. Hans smådeskrifter mot dessa kollegor resulterade i att han 1528 måste fly från staden. Tillsammans med hundratals lärjungar förde han sedan ett vagabondliv. 1540 kom han till Salzburg där han i ett slagsmål fick en fraktur i huvudet. Han dog 1541. Särskilt utmärkande för Paracelsus var att han betraktade universum ur kemisk synpunkt. Han ägde tillräckligt skarpsinne för att genomskåda bristerna i tidens teori och praxis. Å andra sidan var han i allra högsta grad hemfallen åt sin tids böjelse för mysticism.

Bland Paracelsus verk finns:

1526	De gradibus et compositionibus receptorum naturalium
1529	Von Holtz Guaico
1530	Von den Französischen Krankheit (syphilis)
1534	Von den wunderbarlichen zeychen so in vier jaren einander nach im Himmel geweckelte und luft ersehen.
1534	Von der Bergsucht oder Bergkreikheiten (gruvarbetarsjuka)
1535	Von den Bad Pheffers in Oberschwytz gelegen (peppar bad)
1536	Die grosse Wundarzney (stora kirurgboken)

Farfar valde följande ord från Paracelsus:

Den enda död som man kan frukta är skiljsmässa från Gud.

Henri Frédéric Amiel

1821-1881

Amiel var Schweizisk författare, professor i estetik och filosofi. Han var född i 1821 i Genève och dog där 1881. Han studerade tysk filosofi i Heidelberg och Berlin. I sin födelsestad blev han 1849 professor i estetik, och 1853 professor i filosofi. Hans filosofiska dikter väckte föga uppmärksamhet, men efter hans död utgavs utdrag ur hans dagböcker som "En drömmares dagbok". Den blev mycket uppskattade för sina självfulla, djupsinniga reflexioner, samt för det vemodigt meditativa och livsskygga lynne, som de är uttryck för. Amiel gör i dagböckerna en djupträngande självanalys, som förs så långt att han måste söka sin tillflykt i drömmens värld.

Bland Amiels verk finns:

1858	Penserosa
1863	La part du réve
1880	Jour à jour
1883	Fragments d'un journal intime. (En drömmares dagbok)

Farfar valde följande ord från Amiel:

Den som har tolkat livets gåta och uttytt dess dunkla skrift, undflyr tillvarons stora kretsande hjul. Han har lämnat de levandes värld. Då illusionen svunnit, återtager det stora intet sin eviga makt. Den mångfärgade bubblan har brustit i den oändliga rymden och tankens plåga har smält bort i inte varats obegränsade vila.

Indiska tänkare.

Robindronet Tagore 1861-1941

Levde. Indisk författare och filosof, hävdade det gudomligas närvaro i allt och betonade arbetet som medel för människans frälsning och förening med Gud. Tagore var den yngsta av 10 barn och hade nära kontakt med sin far. Han följde fadern på hans vandringar och utvecklade en stark känsla för naturen. 14 år gammal skrev han musikdramat Valmiki. Vid 17 års ålder sändes han till London för att studera vid University college. Återkommen sattes han att sköta familjens lantegendom i Silaidah i Bengalen. Han grundade en skola för att uppfostra det indiska folket till självstyrelse. Som poet var han känd för att skildra barnen och deras känsloliv, kärleken och religionen. Tagore var en benådad skald, som hade en ädel och upphöjd känsla för den indiska poesins tradition. Han erhöll Nobelpriset i litteratur 1913.

Bland Tagores verk finns:

1890	Manasi.	(The ideal one)
1894	Sonar Tari	(The golden boat)
1910	Gitanjali	(Song offerings)
1914	Gitimalya	(Wreath of songs)
1916	Balaha	(The flight of cranes)

Farfar valde följande ord från Tagore:

Den djupaste källan till alla historiska olyckor är missförstånd.

Mahatma Mohandas Karamchand Gandhi 1869-1948

Gandi var indisk folkledare, som kämpade för Indiens självständighet och införde metoden med passivt motstånd. Han studerade juridik i London och arbetade som advokat i Bombay 1891. Han flyttade till Sydafrika 1893 och ble 1907 ledare för den passiva motståndsrörelsen. 1914 återvände Gandi till Indien och blev ledare för motståndsrörelsen och kraven på självständighet. Gandi hade stor tro på människans inneboende godhet och rättskänsla och hävdade dödande och våld skulle undvikas. Han blev fängslad av brittena 1922-1924. 1947 lyckades Gandi uppnå självständighet för Indien. Han fick dock mycket kritik för att landet delades, så Indien och Pakistan skapades. Kort senare blev han mördad av en religiös fanatiker.

Bland Gandis verk finns:

1909	Hind Swaraj (Indian home rule)
1925	The story of my experiments with the truth
1934	Song from prison

Farfar valde följande ord från Gandi:

Jag är övertygad om att icke-våld i längden är starkare än våld, att det är människovärdigt att förlåta, men icke att straffa.

Styrka är ej det samma som fysiskt överlägsenhet. Styrka är vilja. Vår förmåga att förlåta är en värdemätare på vår styrka.

Hellre vill jag slitas i stycken än överge mina bröder i förtryckta klaserna.

Holländska tänkare.

Benedictus Spinos 1632-1677

Spinos

Spinos

1663	Renati des Cartes Principiorum philosophic pars I et II
1674	Tractus theologico-politicus
1677	Opera postuma

Farfar valde följande ord från Spinos:

Anden är det högsta och universum är endast en avspegling av Guds tanke.

Amerikanska tänkare.

Benjamin Franklin 1706-1790

Franklin var amerikansk statsman och fysiker. Han deltog i utarbetandet av amerikanska författningen. Vid 12 års ålder kom han i lära hos sin bror, som var boktryckare. Han försökte tidigt att bli författare och skrev artiklar i sin brors tidning. 1723 reste han till Philadelphia och fick anställning av boktryckaren Samuel Keimer. 1724 åkte han till London för att köpa tryckerimateriel men misslyckades. Han stannade ett par år. 1728 öppnade han framgångsrikt en egen tryckeriaffär i Philadelphia. 1724 köpte han av Keimer "Pensyl-vania gazette" och under Franklins ledning blev den snabbt Amerikas främsta tidning. Franklin startade och utvecklade många verksamheter i Philadelphia: lånebibliotek, poliskår, brandkår och gatornas stenläggning. Han gjorde också naturvetenskapliga experiment där han visade blixstens elektriska natur skapade åskledaren. Franklin tog verksam del i genomdrivande av oavhängighetsförklaringen 1776. Han reste till Paris och bidrog skickligt till att Frankrike 1778 officiellt erkände Förenta staterna. Franklin var aktiv i konventet som formulerade Förenta staternas konstitution. Hans "Autobiografi" har utgivits många gånger på flera olika språk.

Franklin utgav:

1732	Poor Rickard's almanac
1758	The way to wealth
1781	The articles of confederation
1791	The autobiography of Benjamin Franklin

Farfar valde följande ord från Franklin:

Sök att likna Jesus och Sokrates.

Ralph Waldo Emerson 1803-1882

Emerson var Amerikas största filosof. Han var ledande inom transendentalismen och hade förtröstan på människans vilja och förmåga till det goda. 1821 examinerades han vid Harvard college. Han studerade sedan teologi och blev predikant i sin födelsestad. 1832 lämnade han den prästerliga banan och gjorde en europeisk resa under vilken han träffade Carlyle. 1835 slog han sig ned i Concord i Massachusetts. Emerson hade en djup tro på människans förmåga att utveckla sig till det goda och betonade persnens rätt till fri utveckling. Han satte förnuftet högst men innefattade i detta även känsla och samvete. Han använde intuitionen för att inhämta religiös kunskap. Han hade stor tro på personlighetens rätt och plikt samt på dess framåtskridande.

Bland Emersons verk finns:

1831-1871	Essays
1836	Nature
1838	Man thinking
1838	Literary etics
1851	English traits
1860	Conduct of life

Farfar valde följande ord från Emerson (ur Essayer):

Allt det sköna och goda i livet ligger på den gyllene medelvägen. Vår levnads mellersta regioner äro de tempererade zonerna. Vi kunna väl begiva oss in i den rena geometrins och de livlösa vetenskapernas tunna, kalla luft, och vi kunna sjunka ner i sinnlighetens värld. Mellan dessa båda ytterligheter ligger livets ekvator, tankens, själens, poesiens område, ett helt smalt bälte.

O, min vän, stryk aldrig flagg inför en fara! Styr för fulla segel in i hamnen, eller giv dig i Guds namn åter modigt ut till sjös! Du lever då ej förgäves, ty varje förbifarande fäster styrkt vid din åsyn.

Missnöje är brist på självtillit, det är viljans kraftlöshet...

Att arbete är att segra. Överallt, där ett arbete blivit fullbordat, där har en strid utkämpats och en seger vunnits...

Övertygelsen om, att vad man själv tänker och tror, att det, som man djupt in i sin egen själ känner vara sant och visst för en själv, även är sant och visst för alla, för hela människosläktet, det är snille...

Stöd dig på dig själv, håll fast vid ditt eget jag, var ursprunglig!

*Vi se, hur masken i sin strävan att bli människa
klättrar genom formens alla vindlingar*

Abraham Lincoln

1809-1865

Lincoln var Amerikas sextonde president 1861. Han var född i Harding, Kentucky. Hans far var en fattig timmerman. 1830 blev Lincoln bodbiträde i New Salem. Två år senare deltog han som frivillig i gränskriget mot indianerna. 1833-1836 var han postmästare. 1837 efter några års studier arbetade han som advokat. Lincoln var politiskt aktiv i många år. 1861 valdes han ganska oväntat till president. Lincoln önskade slaveriets upphörande. Han ville genom en författningsändring avskaffa allt slaveri. Detta val blev orsaken till sydstaternas beslut att utträda ur unionen och starten på inbördeskriget. Kriget slutade med general Lees kapitulation 1865. Under firandet av segern blev Lincoln mördad av skådespelaren J. W. Booth.

Farfar valde följande ord från Lincoln:

Under alla tider ha tyranner försvarat sina erövringar och sin rätt att förslava människor med den förklaringen att de göra detta till de förtrycktas bästa.

Varje folk, som äger beslutsamhet och mod har rätt att resa sig, störta en orättvis och tyrannisk regering och skaffa sig en bättre. Detta är den dyrbaraste, den heligaste av alla rättigheter, en rättighet, som vi hoppas och tro en gång skall frigöra världen.

Robert Green Ingersoll

1833-1899

Ingersoll var i född Dresden, Yates county. Han var amerikansk jurist och politiker, känd för sin värtaliga och talangfulla kristendomsfientliga propaganda. 1854 intogs han i advokat-samfundet. Han hade med sin bror praktik i Preoria. Han var under åren 1867-1869 "attorney general" i Illinois. Han var en briljant talare, och blev republikanska partiets talesman i presidentkampanjerna. Trots dessa framstående bidrag till partiet fick han ingen högre ställning. Han var överste under amerikanska inbördeskriget. Två av hans böcker gavs ut på svenska 1884-1885 under titeln "Fria tankar". Hans tankar var starkt kritiska mot religionen. Ingersoll gjorde många föreläsningsturnéer och talade om en mängd kontroversella frågor. Han uppträdde i alla media, film, radio och television och det ansågs att han en tid varit den mest kände i Amerika.

Bland Igersolls verk finns:

1874	The gods and other lectures
1879	Some misstakes of Moses
1898	Why am I an agnostic?

Farfar valde följande ord från Ingersoll:

All civilisation vilar på familjelivet, dygderna blomstra däromkring. Det är samhällets hörnsten.

Orison Swett Marden 1850-1924

Marden var amerikansk författare, som skrivit mer än femtio böcker om "levnadskonst". Han var född i Therton Gore, New Hampshire. Mer än 30 år gammal tog han universitetsexamen naturvetenskap, medicin och juridik. För att försörja sig arbetade han samtidigt på ett hotel, som han senare blev ägare till. Hotellet drabbades sedan av en brand som Marden lyckades överleva. Marden skrev böcker, där han framför "sunt förnufts-principer" och hur man når framgång i livet. 1897 grundade han "Success magazine". Där presenterade han intervjuer med Teddy Roosevelt, Tomas Edison, Alexander Graham Bell, John Rockefeller m. fl. Marden gifte sig 1903 med Clair Evans och köpte 1905 en farm på Long Island.

Bland Mardens verk finns:

1894	Pushing the front
1901	An iron will
1914	Soccess

Farfar valde följande ord från Marden:

Lär dig att draga vinst av dina förluster.

Baily Willis 1857-1949

Willis var amerikansk geolog, han försvarade teorin om kontinenternas och oceanernas permanens. Willis var född i Idlewild, Orange Country, New York. Som 13-åring studerade han i England och Tyskland. Han genomförde studier av bergstrukturerna i Rocky mountains. 1878 tog han examen vid Columbia University. 1881-1884 var han geolog för "Northern Pacific Railroads". Fram till 1915 arbetade Willis för "United States Geological Survey" och 1921 blev han prsedent där. 1910-1914 var han geolog för Argentinska staten. 1928 skrev han om "Continental drift" och förnekade dess existens. Det var hans livliga fantasi fick honom att ge snabba förklaringar av komplexa fenomen. Sedan ändrade han sig efterhand när nya data kom fram. Han blev känd för en vidlyftig teori om kontinenternas bildande, som innefattade radioaktiva material.

Eillis skrev:

1928	Continental drift

Farfar valde följande ord från Willis:

Materia är energi, ordnad med hjälp av varandra balanserade krafter.

Ralph Waldo Trine 1866-1958

Trine var amerikansk filosof. Han har framhållit tankens och viljans förmåga att fritt gestalta karaktären och därigenom människans öde. Trine var född i Mount Morris 1866. Som ung arbetade han vid tidningen "Boston Evening Transcript". Han studerade vid Knox College. Efter examen 1791 läste han politik och historia vid John Hopkin University. Han blev influerad av Ralph Waldo Emersons idealistiska filosofi och George Herrons "Christian Socialism". Trine skrev "In tune with the infinite", som blev den populäraste skrifter i "New thought rörelsen". Han var vegetarian av etiska skäl och stödde djurens skydd. Några av Trines råd var:

- Gå upp varje morgon med beslutet att vara lycklig.
- Tron är en osynlig magnet, som drar till sig vad man starkt önskar och envist förväntar sig.

- Barn bör fostras till att bli vänliga, milda och humana.

Trine skrev:

1897   In tune with the infinite
1921   Min filosofi och min religion

Farfar valde följande ord från Trine (ur ”min filosofi och min religion”):

Människor, både arbetsgivare och arbetare, hava hittills handlat endast med själviska motiv och därigenom samlat stora kapital av avund, fiendskap, hat, livets negativa krafter. Om i stället börja kapitalisera kärlek, hjälpsamhet och samverkan, skola de röra sig med livets positiva, uppbyggande krafter, som komma att lämna långt större utdelningar.

Robert Andrews Millikan   1868-1953

Milligan började sina studier vid Oberlin College. Om denna tid berättade han: ”Min lärare i grekiska uppmanade mig att hålla en kurs i elementär fysik för nya studenter. Jag invände att jag inte kunde något alls om fysik. För den som är skicklig i grekiska kan utan problem undervisa i fysik.” 1895 doktorerade Millikan vid Columbia university och 1908 blev han professor i fysik vid University of Chicago. Millikan fick 1923 Nobelpriset i fysik för sitt arbete med att bestämma elektronens elementarladdning. Han undersökte också den fotoelektriska kraften och studerade kosmisk strålning. Millikan var religiös och hävdade att det finns en relation mellan den kristna tron och vetenskapen.

Millikan skrev:

1925   Vetenskapen och våra livsfrågor

Farfar valde följande ord från Millikan:

En eldsky, en planet, en kristall, en levande cell, en manet, en jätteödda, grottor i vilka människan bo; därefter lagbunden ordning, skönhetslängtan och strävan att komma upp ur dyn: Några kalla det utveckling, andra ge det namnet Gud.

Charles Stuart Gager   1872-1943

Gager var född i Norwich, New York. Han studerade vid Syracuse University och doktorerade 1902 vid Cornell university med en skrift som beskriver radiums inverkan på växter. En kort tid var han sedan professor vid University of Missouri. Gager var med 1910 vid bildandet av Brocklin Botanic Garden och ledde sedan arbetat där under 30 år. Där strävade han efter att ge utbildning om växter åt alla men speciellt åt barnen. Gager blev president för ”Botanic Society of America”.

Gager skrev:

1926   General botany: with special reference to its economic aspects’

Farfar valde följande ord från Gager:

Den riktiga sanningen, den lär man blott känna, om man ej bryr sig om, huruvida den stämmer med det man önskar vara sant.

Sullivan John William Navin   1886-1937

Navin var född i East End, London. Från 1900 arbetade han vid ett telegrafbolag i London. Ledningen upptäckte hans begåvning och stödde hans studier vid Northern Polytechnic Institute. Under tiden 1908-1910 studerade och forskade han vid University College London och ansåg som ett matematiskt geni. 1910 åkte han till Amerika och 1913 kom han tillbaka till England och blev journalist. Under första världskriget deltog han i ambulansgåren i Serbien. Sedan var han fram till 1921 bitädande redaktör för den litterära tidskriften ”Athenaeum”, som senare uppgick i tidskriften ”The nation”. Navin var populärvetenskaplig skribent och litterär journalist. Han skrev en av de första icke-tekniska

beskrivningarna av Einsteins "General Theory of Relativity". Ett annat verk av honom är en studie om Beethoven.

Navin skrev:

1934   Naturforskningens gränser

Farfar valde följande ord från Navin:

I de enskilda atomernas och elektronernas rörelser kan man skönja spår av fri vilja.

Moynard Mayo Metcalf

1868-1940

Metcalf var född i Elyria, Ohio. Han studerade vid Oberlin College och blev doctor of science 1914. Han arbetade en tid vid "The Smithsonian Institutions, US National Museum". 1925 blev han utnämnd till professor i zoologi vid John Hopkins University. Samma år inkallades han att vittna vid "Scopes antievolution trial".

Bland Metcalfs verk finns:

- 1906   An outline of the theory of organic evolution, with a description of some of the phenomena which it explains.
1919   Contribution to the Philippine archipelago and adjacent regions

Farfar valde följande ord från Metcalf:

Jag tror, att Guds vilja uppehåller upphåller allt, och att allt styres av intelligens och har mål och mening. Och denna min världsbild har jag huvudsakligen byggt på studier av djur, främst på det exemplar, som jag själv representerat.

Tyska tänkare.

Wolfram von Eschenbach

1170-1220

Eschenbach var född i den lilla staden Eschenbach. Åren 1204-1216 tillbringade han på Wartburg hos lantgreve Herman af Thüringen. Han var gift och lycklig med sin familj. Han kunde varken skriva eller läsa. Muntligen tillägnade han sig de franska hjälteedikter som sedan blev grunden till verk. Han överträffade alla sina samtida i tankarnas rikedom och upphöjdhet. Hans språk var knappt och ofta kärvt. Det var stor innerlighet i hans uttryck. I hans kvinnogestalter hade det sköna en förening med realism och idealisering. Hans främsta verk Parzival skevs omkring år 1208. Det är en skaldiskt fördjupad framställning av hans tids ideal, det världsliga och det andliga riddarväsendet. Han skapade en upplysningsroman där stoff från legenden om Graal och Arthursagan sammansmälts och givits nytt tankeinnehåll rörande riddarlivets etiska grundfrågor. Graalbrödraskapet, som han beskrev, hade mild humanitet och evangelisk anda.

Eschenbach skrev:

1208 Parzival

Farfar valde följande ord från Eschenbach:

En världsman umgåås hellre med en väluppfostrad skälm, än med ett ouppfostrat helgon.

Mäster Eckart

1260-1327

Eckart var tysk dominikanermunk och mystiker, född ca 1260. Redan tidigt inträdde han i dominikanerorden. Han var dess prior i Erfurt och ordensvikarie i Thüringen. 1300-1303 studerade han i Paris. Sedan blev han prior för den nyinrättade ordensprovinsen Sachsen. Efter 1310 saknas en tid uppgifter om honom. Han har dock varit verksam i Strassburg senare arbetat som lärare vid dominikanernas högskola i Köln. 1626 anklagades han av ärkebiskopen i Köln för irlärlighet, och blev till en början frikänd. Anklagelsen togs åter upp och Eckart vädjade till påven och förklarade i förhand att han återkallade allt, som i hans skrifter kunde finnas strida mot kyrkans lära. Det var först efter sin död som det slutliga avgörandet fälldes. Eckarts teser fördömdes som kätterska. Av medeltidens senare mystiker omtalas han med den högsta vördnad. Man fann honom som en av medeltidens djupaste tänkare. Hans intresse drogs mot de mystiska frågorna. Eckart har varit mästare i att utveckla det tyska språket.

Bland Eckarts skrifter finns

1320 ca Opus tripartitum

Farfar valde följande ord från Mäster Eckhart:

Det snabbaste djur, som bär oss till fullkomlighet, är lidandet.

Martin Luther

1483-1546

Luther var född Eisleben, Thüringen. De hårda erfarenheterna från hemmet upprepades i Mansfelds skola. Han hade ångestfulla religiösa tankar. Hur skall jag undgå den hotande domen? Hur skall jag bli rättfärdig inför gud? Åren 1497-1498 gick han i skolan "det gemensamma livets bröder" i Magdeburg. Där kände han en stor vördnad inför den katolska domens praktfulla gudstjänst. 1498 kom han till högre skolan i Eisenach. Där tog borgaren Cunz Cotten han om honom. 1501 kom han till universitetet i Erfurt och läste en tid juridik. Pesten härjade och efter ett besök i föräldrahemmet drabbades han av ett stort blixtnedslag. svårt uppskrämd utropade han då: "hjälp, St Anna, jag vill bli munk". Därefter sökte han sig till "de reformerade augustinereremiternas" kloster i Erfurt. Under en resa till Rom fick Luther kännedom om kyrkomännens oandlighet och liderlighet och blev övertygad om att påvedömet var Antikrist. I Wittenbeg blev han 1512 promovrad till teologie doktor. Endast långsamt banade han sig väg ut ur katolicismen. Han ansåg att skriften allena utgjorde en omutlig auktoritet. 1517 spikade Luther upp sina 95 teser riktade mot avlatshandeln. Han fick en bannbulla av påven och blev 1521 exkommuniserad. Vid riksdagen i Worms kom han under kejsardömets bann, då han vägrade ta tillbaka

sin lära. Återstoden av sitt liv var Luther i polemik mot påvekyrkan. Grundelementet i hans tro var "rättfärdiggörelsen genom tron allena".

Bland Luthers skrifter finns:

1517	95 teser mot avlaten
1518	Sermon von Ablass und Gnade
1520	Von den Freiheit eines Christenmenschen
1522	Nya testamentet på tyska
1524	Wider die himmelischen Propheten von den Bildern und Sakrament
1539	Von den Conciliis und Kirchen
1542	Von Juden und ihren Lügen
1545	Wider des Papsttum zu Rom von Teufel gestiftet

Farfar valde följande ord från Luther:

*Lev enkelt utan flärd och prål,
så även nödens stund du tål.
Den som blott lever för att stassa
blir aldrig herre över sin kassa.*

Fredrik den Store 1712-1786

Fredrik den Store var kung i Preussen. Han hade en naturrättslig uppfattning, som ställde höga krav på fursten. Han formade satsen att konungen var sitt folks förste tjänare. I sin ungdom hade han konflikter med sin far, som förordade studier i krigskonst och arbete för rikets förvaltning. Fredrik själv föredrog musik, konst, litteratur och filosofi. Konflikten drevs till krigsrätt där han blev dödsdömd. Han benådades dock. Som kung var Fredriks insatser i Österrikiska tronföljdskriget lysande. Dessutom reformerade han landet genom att stärka förvaltning och ekonomi. Han sågs som en upplyst despot. Vid sitt hov träffade han tidens främsta konstnärer, kompositörer och författare. Han uppskattade fransk kultur och lät uppföra lustslottet "Sans-Souci" i Potsdam.

Farfar valde följande ord från Fredrik den Store:

Liksom en god läkare icke överlastar en sjuk med för många läkemedel, så skall icke en lagstiftare överlasta en människa med lagar och förordningar.

Johann Wolfgang von Goethe 1749-1832

Goethe blev symbol för tysk kultur, han hade en stark tro på livets värde och en optimistisk livsuppfattning. Han var född i Frankfurt am Main. Hans far uppfostrade honom i omfattande studier av språk, historia, musik, teckning och matematik. På fadern önskan for han 1765 till Leipzig för att studera juridik. Goethe tillbringade dock tiden med ett glatt uteliv. Efter att först drabbats av hård kritik fortsatte han med sin diktning. 1768 återvände han till sitt föräldrahem på grund av en svår ridolycka. 1770 for han till Strassburg och avslutade sina juridikstudier med licensiatexamen. Där kom han i kontakt med Herder, som intresserade honom för Homeros, Shakspeare och många andra. Detta kom att betyda mycket för Goethes diktning. 1772 for han till Wetzlar. 1775 inbjöd hertig Karl August honom till Weimar. Han fick där anställning som geheimråd. Efter en resa till Italien fick han fortfarande sin lön, men befriades från arbete. Han inspirerades av Schiller och hade livet ut en nära kontakt med honom. 1808 utgav han tragedien Faust. Goete tillhör den lilla gruppen stora diktare. På grund av sin berömmelse blev han mot slutet av sitt liv alltmer isolerad.

Bland Goetes verk finns:

1773	Götz von Berlichingen
1774	Die leiden des jungen Werthers
1774	Erwin und Elmire
1790	Venezianische Epigramme
1796	Wilhelm Meisters Lehrjahre

1808 Faust
1822 Trilogie der Leidenschaft

Farfar valde följande ord från Goethe:

Vilken regering är den bästa? Den, som lär oss regera oss själva.

Glädjen är alla dygders moder.

*Sanningen är en fackla, som verkar avskräckande,
därför gå vi förbi den med halvslutna ögon
och frukta till och med att bränna oss.*

Otron är svaga, småsinta, bakåtsträvande, i sig själva inskränkta människors egendom.

Den, som arbetar med glädje och gläder sig åt det som han utfört, är lycklig.

*Det vore ej mödan värt att bli sjuttio år gammal,
om all denna världens visdom vore dårskap inför Gud.*

*Ingenting är vedervärdigare än majoriteten,
ty den består av några få kraftiga föregångsmän,
av skälmar som anpassa sig, av svaga som låta assimilera sig och den stora massan,
som kommer eftertraskande utan att i minsta mån veta vad den vill.*

*Man behöver blott bli gammal för att bli mildare;
jag ser intet fel begås, som icke jag också skulle begått.*

Det finnes ingen situation som man icke kunde förbättra genom aktivitet eller positivitet.

Friedrich von Schiller 1759-1805

Schiller var tysk diktare. Hans verk präglades främst av viljestyrka och etiskt patos. Han var född i Marbach. 1773 kom han till Karlsschule, som grundlagts av hertig Karl Eugen. Skola hade en hård militärisk disciplin och Schiller vantrivdes. Efter examen där fick han anställning som läkare vid ett grenadierregemente i Stuttgart. Efter att ha blivit förbjuden att skriva flydde han därifrån. Schiller började på blankvers strida för friheten. Han ansåg, att staten skulle grundas på akning för människovärdet. Det framkommer i hans verk "Don Carlos". Med hjälp från Goethe fick Schiller 1788 en professur i historia i Jena. Schiller var länge sjuklig men efter en resa i Schwaben förbättrades hans hälsa betydligt. I sina senare verk framför Schiller sina åsikter om broderskap, konst och fredligt arbete. 1795 skrev han "Om människosläktets estetiska uppfostran". 1802 erhöll Schiller adlig värdighet från kejsaren. Efter en tids sjukdom dog han 1805.

Bland Schillers verk finns:

1787 Don Carlos
1791 Geschichte des dreissigjährigen Krieges
1795 Om människosläktets estetiska uppfostran
1798 Wallenstein (tragedi)
1800 Maria Stuart
1801 Die Jungfrau von Orleans

Farfar valde följande ord från Schiller:

*Det utgör människornas högsta prydnad,
och därtill sitt förstånd hon fått,
att hon ägnar hjärtat lydnad
i allt den skapar stort som smått.*

Det största och skönaste som någonsin skett härrör från ett glatt sinnelag.

Johann Gottlieb Fichte

1762-1814

Tysk filosof, som hävdade personlighetens förmåga av absolut frihet och självbestämning. Han var född i Rammenau i Oberlausitz. 1780 kom han till universitetet i Jena och sedan till Leipzig. 1788-1790 hade han en huslärtjänst i Zürich. Sedan studerade han Kants filosofi i Leipzig. 1792 begav han sig till Königsberg. För att introducera sig till Kant sände han sin skrift "Versuch einer Kritik aller Offenbarung". Denna skrift misstogs för att ha skrivits av Kant. Då Kant namngav den verkliga författaren, blev denne omedelbart en berömd man. 1794 blev Fichte professor i filosofi vid Jena universitet. Där framlade han sitt filosofiska system i "Grundlage der gesamten Wissenschaftslehre". Skriften blev så kontroversell att Fichte till och med blev överfallen i sitt hem. Hans avhandling "Über den Grund unseres Glaubens an eine göttliche Weltregierung" publicerades 1798 blev orsaken till "atteismstriden". Fichte avsattes och kom till Berlin. 1807 skrev han "Reden an die deutsche Nation", där han manade till reformerad uppfostran med andlig frihet och inre självständighet. Då Berlins universitet grundlagts blev han 1811 dess förste valde rektor. 1814 blev han smittade av nervfeber och dog.

Bland Fichtes verk finns:

1792	Versuch einer Kritik aller Offenbarung
1794	Grundlage der gesamten Wissenschaftslehre
1798	Über den Grund unseres Glaubens an eine göttliche Weltregierung
1807	Reden an die deutsche Nation

Farfar valde följande ord från Fichte:

*Det är ej armens styrka eller vapnens duglighet,
som tillkämpar sig segrar, utan det är själens kraft.*

Immanuel Kant

1724-1804

Kant var tysk filosof. Han ansåg att sinnevärlden under rummets och tidens former, endast var vårt eget medvetandes subjektiva åskådningssätt. Han var en av alla tiders största tänkare. Han var född i Königsberg och började som sjuttonåring sina studier vid universitetet. Efter en tid som informator återvände han till universitetet. 1755 tog han doktorsexamen med avhandlingen "Ny belysning av metafysikens grundprinciper". 1770 blev han professor i logik och metafysik. Kant formulerade sitt "kategoriska imperativ" i satsen "Handla så, att din viljas maxim alltid tillika kan gälla som princip för en allmän lagstiftning". Han blev anklagad 1794 för att varit nedsättande mot den heliga skrift och förbjuden att föreläsa eller i skrift behandla religiösa frågor. Efter Fredrik Vilhelm II:s död ansåg sig dock Kant vara befriad från detta förbud. I skriften "Der Streit der Facultäten" behandlade han de principiella frågan om förhållandet mellan filosofi och teologi. På grund av ålderdomssvaghet fick han inställa alla föreläsningar efter 1796.

Bland Kants verk finns:

1747	Gedanken von der wahren schätzung der lebendigen Kräfte
1781	Kritik der reinen Vernunft, (blev epokgörande inom filosofiens historia)
1798	Der Streit der Facultäten

Farfar valde följande ord från Kant:

*Bortom företeelsernas värld bifinna sig tingen i sig och den intelligibla, transendentia världen,
om vars lagar man ingenting vet.*

Friedrich

1768-1834

Schleiermacher var tysk teolog. Han ansåg att religionen till sitt väsen varken var vetande eller handling utan något alldeles egenartat, nämligen känsla, sinne och smak för det oändliga. Född i Breslau. 1783-1787 fick han sin uppfostran vid den herrnhutiska brödräfsamlingen i Niesky och Barby. Fromheten inom församlingen gjorde ett djupt intryck på honom. Han studerade filosofi 1787-1789 vid Halles universitet och tog prästexamen 1790 i Berlin. 1796-1802 var han predikant vid Charité i Berlin och kom i kontakt med nyromantikerna. Som predikant 1801-1833 var han en av protestantiska kyrkans

främste. Schleiermachers strävan var att förena religiös fromhet med strängt vetenskapligt tänkande. Han upptog den Kantska kriticismens grundtankar, med förutsatte samarbete mellan sinnlighet och förstånd. Först och främst var Schleiermacher teolog och kyrkoman. Han hade en enastående förmåga att analysera och skapa djupa och klara uttryck för det kristna trosinnehållet. Ett av hans verk "Über die Religion" framhåller att religionen inte är metafysik och inte heller moral.

Schleiermachers kända verk är:

- 1806   Über die Religion. Reden an die gebildeten unter ihrenverächtern
- 1811   Kurze Darstellung des theologischen Studiums
- 1821   Der christliche Glaube nach den Grundsätzen der evangelischen Kirche

Farfar valde följande ord från Schleiermacher:

Gud är icke ett från denna världen avskilt eller utomstående väsen, utan tvärt om dess inre uppehållande enhet, dess besjälade liv och kraft.

Människans förhållande till Gud är ett den omedelbara känslans förhållande, om vars väsende allt teoretiskt tänkande icke kan giva besked.

Religionen gör oss medvetna om, att det ändliga består i och genom det eviga, att det ändliga icke faller utan det oändliga, utan att i stället det eviga är det timligas inre väsen, dess själ.

Friedrich Hegel   1770-1831

Hegel var tysk filosof. Han ansåg att tanke och vara är ett med varandra, varför logiken, läran om tänkandet, är på samma gång en lära om verklighetens allmänna bestämningar. Hegel var född 1770 i Stuttgart. Han studerade teologi och filosofi i Tübingen under åren 1788-1793. Av ekonomiska skäl arbetade han som informator 1793-1800 i Bern och Frankfurt am Main. Sedan han erhållit ett litet arv efter sin far återvände han till den akademiska banan och slog sig ned som docent i Jena. 1805 blev han professor. 1808 var han rektor för gymnasiet i Nürnberg. I Heidelberg blev han professor 1816. Hegel ansåg att tanken var det första och ursprungliga av allt. I verkligheten realiserar tanken sig själv, och världsutvecklingen blir tankens egen utveckling. Filosofin, en tänkande betraktelse av tingen, blir ett studium av tanken själv. Gynnad av de maktavande och omgiven av talrika lärjungar blev Hegel under många år en riktig filosofisk diktator.

Bland Hegels verk finns:

- 1807   Phänomenologi des Geistes
- 1812   Wissenschaft der Logik
- 1817   Encyklopädie der philosophische Wissenschaften

Farfar valde följande ord från Hegel:

Allt som har värde för oss, det eviga, det som äger tillvaro genom sig självt, finnes hos människan själv och utvecklar sig innefrån henne själv.

Vad filosofien uttrycker på det abstrakta tänkandets språk, det uttrycker religionen på känslans och fantasiens.

Det oändliga och gudomliga rör sig i den ändliga världen, medan dock varje form av det ändliga är ofullkomlig och måste sönderbrytas.

Wilhelm von   1767-1835

Humboldt var tysk statsman och humanist. Han gjorde betydelsefulla insatser inom språkfilosofin och den jämförande språkforskningen. Född 1767 i Potsdam. 1787-1790 studerade han juridik, statskunskap och filosofi i Frankfurt an der Oder och Göttingen. Efter arbete vid kammarrätten i Berlin 1790-1791 fick han titeln legationsråd. Under tio år ägnade han sig åt språkvetenskapliga studier och umgänge med Goethe och Schiller. 1801 blev han preussisk inrikesminister och 1809 grundlade han Berlins

universitet. Humboldt avgick från statstjänst 1819 och var därefter sysselsatt med vetenskapliga studier. Han dog 1835 på sitt slott Tegel vid Berlin.

Humboldt formulerade sin ideella språkfilosofi i:

1835   Über die verschiedenheit des menschlichen sprachbaues und ihren einfluss auf die geistige entwicklung des Menschengeschlechtz

Farfar valde följande ord från Humboldt:

Jag anser självkänedom vara något sällsynt och svårt; däremot är självbedrägeri mycket lätt och vanligt.

Arthur Schopenhauer   1788-1860

Schopenhauer var tysk filosof. Han ansåg att genom självåskådning fattar vi vårt innersta väsen som vilja, och i analogi härmed kunna vi uppfatta världsgrunden som en universell, blind och medvetlös vilja. Schopenhauer var född i Danzig 1788. 1805 gjorde hans far självmord. Schopenhauer började därefter studera i Göttingen. Där fick han rådet att studera Kant och Platon. 1813 promoverades han till doktor i Jena. 1814 flyttade han till Dresden och ägnade sig åt studier och författarskap. 1816 skrev han "Über das Sehen und die Farben", som han sände till Goethe. 1819 var hans huvudarbete klart: "Die Welt als Wille und Vorstellung". 1820 efter en disputation med Hegel blev han privatdocent vid universitetet i Berlin. 1833 slog han sig ned i Frankfurt an Main där formulerade han sina grundtankar. Reaktionen efter 1848 års misslyckade revolution beredde marken för hans pessimism. Den mystiska riktningen, med borddans och andeskådning, hade också beröringspunkter med Schopenhauers sista arbete "Versuch über das Geistersehen und was damit zusammenhängt". Han dog 1860.

Bland Schopenhauers verk finns:

1814   Über die vierfache Wurzel des Satzes von zureichenden Grunde
1819   Die Welt als Wille und Vorstellung
1833   Über den Willen in der Natur etc.
1838   Die beiden Grundprobleme der Etik

Farfar valde följande ord från Schopenhauer:

Ett lyckligt liv är omöjligt, ett heroiskt liv är det högsta, till vilket människan kan komma...

Vad är det som går under i döden? Svar: just det som blev till i födelsen, nämligen den tillfälliga, individuella form, som världsviljan sedd genom intellektets kunskapsformer iklädde sig.

Heinrich Heine   1797-1856

Heine var tysk diktare känd för sentimentalt svärmeri och cynisk reflexion. Han var född 1797 i Düsseldorf. Efter att ha arbetat på sin farbrors kontor studerade han vid universiteten i Bonn, Berlin och Göttingen och blev juris doktor 1825. Under ett par år gjorde han talrika resor. 1827 utgav han "Buch der Lieder", som har hög rang inom litteraturen. Heines dikter rörde sig kring erotiska självbekännelser och impressionistiska naturbilder. 1830 flyttade Heine till Paris. I sin bok gjorde han ett häftigt utfall mot Preussen. Då hans skrifter förbjöds i förbundsdagen, blev han i vida kretsar ännu mera populär. Trots ett årligt understöd från brodern kämpade Heine med sin ekonomi tills han 1835 beviljades en pension från franska staten. 1844 gjorde Heine sin sista resa till Tyskland och skildrade den i som var både en svidande satir över förhållandena i Tyskland och ett lysande diktverk. Från 1845 angreps han av ett ryggmärgslidande, som efter en tid tvingade honom att bli sängliggande fram till sin död 1856.

Bland Heines verk finns:

1827   Buch der Lieder
1830   Beiträge zur Geschichte der neuen schönen literatur
1844   Deutschland ein Wintermärchen

Farfar valde följande ord från Heine:

*Mitt hjärta liknar havet,
har storm, har ebb och flod,
men på dess botten vilar
en pärla som är god...*

*O Gud, i skämtet lade min röst
de ord, som jag innerst velat;
jag har med döden i eget bröst
den döende fäktaren spelat...*

*Mycket finns för dig att lösa,
märk hur skön vår värld dock är!
Allt som dig behagar här,
o, på det din kärlek slösa!*

Helmuth Karl Bernhard Moltke 1800-1891

Moltke var född i Parchim i Mecklenburg-Schwerin. Han fick tidig utbildning vid danska landkadettkåren i Köpenhamn och blev dansk officer 1818. Han lämnade Danmark 1822 och blev officer i Preussen. 1833 befordrades han till generalstabens. 1835 reste han till Turkiet och fick sultan Mahmud II:s uppdrag att ombilda den turkiska armén. Han återvände till Tyskland 1839. Där inhade han ett antal militära befattningar. Moltke planlade kriget mot Danmark 1864 och fälttåget mot Österrike 1866. Han ledde kriget mot Frankrike 1870-1871, och fick grevlig värdighet och utnämndes till fältmarskalk. Då den segrande armén intågade i Berlin. Statyer av Moltke restes i många tyska städer.

Moltke utgav ett antal skrifter, bland dem:

- 1829 Briefe aus Russland, (som var hans brev till sin hustru).
- 1891 Gesammelte Schriften und Denkwürdigkeiten

Farfar valde följande ord från Moltke:

Tanken ligger till grund för handlingen.

Friedrich Nietzsche 1844-1900

Nietzsche var tysk filosof. Han var född i Röcken vid Lützen. Redan som student hänfördes han av Wagners musik och såg honom en lång tid som en nära vän, men kom under senare år att ta avstånd från honom. 1869 blev han professor i klassisk filologi vid universitetet i Basel. 1870-1871 deltog han i kriget som sjukvårdare, vilket åsamkade honom bestående hälsoskador. Han återgick till universitetet, men tvingades 1879 ta avsked på grund av en ögonsjukdom. 1872 utgav han "Tragediens födelse". Nietzsche är i sina verk lika mycket skald som tänkare, mera siare än forskare. Hans mest berömda skrift var "Also sprach Zarathustra". Nietzsche låter Zarathustra säga: "Om en gud finnes, hur skulle jag kunna finna mig i att inte vara gud?" "Zarathustra" är erkänt som ett av den tyska litteraturens främsta

konstverk. Nietzsche var så förbisedd av sin samtid att han nödgades utge sina verk på egen bekostnad. 1889 i Turin fick han ett paralytiskt anfall, som han aldrig tillfrisknade från. Han vårdades sedan i Weimar av sin mor och sin syster. Nietzsches ideer förenade esteticismen med våldsdyrkan. Nationalsocialismen, som utvecklade doktrinen "viljan till makt" räknade honom som lärofader.

Bland Nietzsches verk finns:

1872	Tragedins födelse
1874	Historien och livet
1778	Mänskligt – alltförmänskligt
1881	Vandraren och hans skugga
1883	Den glada vetenskapen
1885	Så talade Zarathustra
1886	Bortom gott och ont
1887	Om moralens härstamning
1887	Fallet Wagner
1888	Hur man filosoferar med hammaren
1889	Antikrist förbannad vare kristendomen

Farfar valde följande ord från Nietzsche (ur Zarathustra):

Jag älskar alla dem, som äro likt tunga droppar, en och en fallande ur det mörka moln, som hänger över människan: de förkunna att blixten kommer, och gå under som förkunnas...

Jag älskar dem, som slösande skänker bort sin själ, som icke vill hava tacksamhet och icke ger den åter: Ty han skänker städse och vill icke bevara sig själv.

Över sina dystra vismän bjöd jag dem le och över envar, som sitter som en svart fågelskrämma på livets träd...

Den som är av pöbelart, han vill ha livet till skänks; vi andra åter vilka livet gav sig hän, vi grubbla ständigt över vad vi bäst skola giva i gengäld...

Är du den segerrike, självbetvingaren, härskare över dina sinnen, herre över dina dygder? Så frågar jag dig.

Hans Driesch 1867-1941

Driesch var tysk zoolog och filosof. Han var född i Bad Kreuznach. 1886 studerade han zoologi och botanik vid universitetet i Freiburg. Under 1890-talet arbetade han vid "The marine zoology station" i Neapel. Driesch studerade utvecklingsförloppet "ägg, larver och fullvuxna djur". Han kritiserade både äldre forskning och Darwins forskning. 1907-1909 var han professor i naturteologi vid Aberdeens universitet. 1909 erhöll han en tjänst i naturfilosofi vid Heidelbergs universitet. 1919 blev han professor i filosofi vid Kölns universitet, och 1921 motsvarande tjänst vid Leipzigs universitet. Som filosof var han starkt influerad av Immanuel Kant. I sitt huvudverk framhäver han, i motsats till naturvetenskapliga metoder, helheten och meningen och intresserade sig för parapsykologiska fenomen. Han förespråkade "vitalism", dvs teorin att livet inte kan förklaras som fysiska eller kemiska fenomen. 1935 tvingades han i pension av nazisterna.

Driesch skrev:

1893	Die Biologie als selbständige Wissenschaft
1894	Analytische Theorie der organischen Entwicklung
1926	Grundprobleme der Psychologie, ihre Krisis in der Gegenwart

Farfar valde följande ord från Driesch:

Plan och mening inom den organiska naturen, plan och mening inom själen. dessa ord utgöra sammanfatningen av den moderna biologiens och den moderna psykologiens ståndpunkter.

Adolf Hitler

1889-1945

Hitler var född i Braunau i Österrike. 1908-1913 bodde han i Wien, där han misslyckades att få inträde i stadens konstakademi. Han kom dock i kontakt med de socialistiska och nationella rörelserna. Han anmälde sig som frivillig i tyska armén och blev till slut korpral. Efter kriget anslöt han sig till Tyska arbetarpartiet. Det döptes om till Nationalsocialistiska tyska arbetarpartiet, och 1921 blev Hitler dess ordförande. Han förde sedan en kraftfull kampanj mot de pålagor, som Tyskland drabbats av i Versaillesfreden. 1923 deltog han tillsammans med Ludendorff den så kallade "ölkällarkuppen" i München 1923. Hitler blev dömd till fängelse i nio månader. Under denna tid skrev han "Mein Kampf", där han framlade sina tankar som genomsyrades av elittänkande, rasism, antikommunism och nationalism. Efter fängelsetiden omorganiserades partiet och Hitler blev dess ledare. Partiet fick både 1930 och 1932 betydande valframgångar. 1933 blev Hitler rikskansler. Eftersom farfar tog sitt liv 1936, så fick han ingen kännedom om vad som senare hände. Jag lämnar därför Hitler här.

Hitler skrev:

1925   Mein Kampf

Farfar valde följande ord från Hitler:

När det inte längre finns kraft att strida för den egna hälsan, upphör rätten att leva i denna stridens värld.

Vi behöva en djup social ansvarskänsla, parad med hänsynslös beslutsamhet, för att åstadkomma ett bättre underlag för vår utveckling.

Arnhold Hahn

1881-1963

Hahn var tysk författare. Han var verksam vid Lessing Hochschule i Berlin. Han blev förföljd av nazisterna.

Bland Hahns verk finns:

1931   Hur intelligensen uppövas. Man kan bringa ordning och klarhet i förnuft och intelligens ända till en mycket hög nivå. Förnuft och intelligens ända till en mycket hög nivå. Förnuft och intelligens är formbara och andlig prestationsförmåga kan stegras genom övning. Det finns övningar också för själens krafter.

1932   Worauf es in Leben ankommt

Farfar valde följande ord från Hahn:

Intellektet ligger mellan driften och handlandet.

Det mäktigaste vapnet och det verksamaste medlet till självbevarelse är anpassningen. De flesta själsskador lida vi genom våra medmänniskor.

Vederkvickelsens konst består i att skaffa kropp och själ ett angenämt och hälsosamt arbete.

Polska tänkare.

Waclaw Berent 1873-1940

Polsk författare, född i Warszawa. Han studerade biologi i Zürich. Berent blev doktor i filosofi i München. Hela livet sökte han att analysera konsten och dess relation till livet. Hans tes blev: konsten för dess egen skull. Berent var influerad av Nietzsche och översatte från tyska "Zarathustra" till polska. Han blev invald i Polska Litteraturakademin 1933.

Berent skrev:

1895	Experten (en berättelse om en student som lämnar sina studier och blir arbetare)
1903	Murkenhet
1911	Vintersäd
1918	De levande stenarna

Farfar valde följande ord från Berent:

Det kosta på att låta alla undanflykter fara och lämna sitt bo, men det ger frid; och det ger framtid.

Svenska tänkare.

Hälsingelagen

Hälsingelagen härstammar från 1300-talet och är influerad av Upplandslagen. Hälsingelagen gällde även i hela Norrland.

Farfar valde följande ord från Hälsingelagen

Den som agalös lever och lagalös, han ärelös dör.

Biskop Thomas Simonsson 1380-1443

Simonsson utsågs 1405 till kanik i Strängnäs. Han studerade kanonisk rätt i Paris och Leizig. 1417 blev han domprost i Strängnäs. Han föreslogs till ärkebiskop av Erik av Pommern 1432, men domkapitlet valde Olov Laurentsson. Han ansågs tillhöra en medlande del av prästerskapet. Simonsson var den förste namngivna skalden på modersmålet. Simonsson begravdes 1443 i Strängnäs domkyrka.

Bland Simonssons verk finns:

- 1439 Engelbrechtsvisan, (som hyllade Engelbrekt som Guds redskap)
Den avslutas med Frihetsvisan, 'Frihet är det bästa ting'.
- Friheten
- Troheten

Farfar valde följande ord från biskop Thomas:

*Frihet är det bästa ting,
som sökas kan all världen omkring,
den frihet kan väl bära.*

(ur Engelbrechtsvisan)

Engelbrekt Engelbrechtsson 1390-1436

Engelbrekt var född ungefär 1390 och uppträder först 1426 i källorna. Under Kalmarunionens tid led bergsmännen i Dalarna nöd och gjorde uppror mot Erik av Pommern. 1433 utsågs Engelbrekt till hövudsman och samma år drog han i spetsen av ett uppbåd mot Västerås.aktionen gav inte önskat resultat. 1434 påbörjades ett nytt uppror. Borgen Borgenäs brändes. På tre månader tog Engelbrekt kontroll över hela Sverige. Svenska rådet anslöt sig till Engelbrecht och upproret och kung Erik avsattes. Engelbrekt mördades när han var på väg till ett rådsmöte i Stockholm. Mordet skedde 1436 på en holme i Hälmarén.

Axel Gustafsson Oxenstierna 1583-1654

Oxenstierna föddes på Fånö i Uppland. Efter faderns tidiga död 1609 skickades han till högskolorna i Wittenberg, Jena och Rostock. 1603 utnämndes han till kammarjunkare hos kung Karl IX. Han insattes

1611 i Gustaf II Adolfs förmyndarregering och blev 1612 rikskansler. Han lade grunden för två seklers svenska förvaltningsorganisation, gynnade städernas utveckling och bergsbruket och handeln. Han administrerade Älvsborgs lösen, som 1619 var helt betald. Regeringsformen av år 1634 var Oxenstiernas verk. Ett av hans memorial innehöll en detaljerad plan för ordnandet av krigsmakten till lands och sjöss. Oxenstierna lät bygga Tidö slott 1645, ett av de första stormansslotten. En omfattande samling av hans brev och skrifter har samlats i "Rikskansler Axel Oxenstiernas skrifter och brefväxling". 1646 blev han universitetskansler i Uppsala. Han begravdes 1654 i Jäders kyrka.

Farfar valde följande ord från Oxenstierna:

*Du vet icke min son, med hur föga visdom denna världen regeras.
Sved icke allt som ludet är.*

(Uttrycket har på lite oklar grund tillskrivits Oxenstierna)

Georg Stiernhielm 1598-1672

Stiernhielm var en skald, hade ljus livssyn och trygg visdom, arbetade med svenska språkets förädlande och uppodling. Stiernhielm var född i Vika i Dalarna. Han fick sin första skolgång i Västerås skola. 1614 kom han till universitetet i Greifswald och senare en rad andra universitet i Tyskland, Nederländerna och Frankrike. 1626 kom han till Collegium illustre, ett läroverk för adeln. Under sommarkriget 1628 i Preussen var han skreterare vid svenska armén. 1630 gifte han sig och tog tjänst som assessor i Dorpats hofrätt. 1631 fick han förmyelse av sitt gamla adelskap med namnet Stiernheim. 1648-1651 var han chef för arkivvästet och fornforskningen. Stiernhielm hade 1660-1662 en plats i reduktionskollegiet. Han dog 1672, men begravdes först 1674 på gund av svag ekonomi. Stiernhielm hyllade renässansfilosofin och dess starka mystiska anstrykning. Han har kallats "den svenske skaldekonstens fader". Han använde den princip, som länge använts i latinska hymner, och ännu idag den svenska versen är grundad.

Bland Stiernhielms verk finns:

1643	Heroisk fägningsång
1644	Archimedes reformatus
1644	Linea carolina
1647	Carmen Heroicum, (skriven på hexameter)
1649	Den fågne Cupido
1651	Runa suethica
1668	Musae Suethizantes

Farfar valde följande ord från Stiernhielm:

*Hälsan är Allt, allt är alls intet, där intet är hälsan.
Kunliga våld, makt, prakt, guld, vett är alls inte mot hälsan.*

(ur "Hälsepris i Musae Suethizantes)

Samuel Columbus 1642-1679

Columbus var skald, realistisk människoskildrare och skarpsynt språkteoretiker. Han var född i Husby i Dalarna. Han blev student och vän till Olof Rudbeck d.ä. i Uppsala. En tid var han informator i Stockholm och blev nära vän till Stiernhielm, som 1661 blev ledamot av krigskollegium och där hjälpte Columbus att bli kanslist. 1667, när Stiernhielm blev ledamot av antikvitetskollegium, flöjde Columbus med som amanuens. Columbus skrev många tillfällighetsverser vid bröllop och begravningar. Strax efter en utlandsresa rycktes han bort 1679. Han begrovs i Uppsala domkyrka högtidligt med ett latinskt program av Olof Rudbeck.

Bland Columbus verk finns:

1674	Den bibliske världen
1764	Odae sveticae

- 1676 Rådriik oder anweiser zur tugend (tyska dikter)
 1678 En svensk ordskötsel angående bokstäver och ordsätt

Farfar valde följande ord från Columbus:

*Jag har lärt invärtes världen känna;
 hur fåfängt är allt vad vi efterränna!*

(ur "En naturlig dödsbetraktelse")

Olov von Dalin 1708-1763

Dalin var hovets och aristokratiens speciella författare. Han föddes i Vinbergs prästgård i Halland. Hans far dog när Dalin var ett år gammal. 1721 kom han till Lund och började studera medicin, men övergick till humanistiska studier under ledning av filosofen Anders Rydelius. Rysellius var den förste, som i vetenskapliga skrifter använde svenska språket. 1727 fick Dalin en tjänst som lärare hos kammarrådet Klas Rålamb. 1731 blev han kanslist i Riksarkivet. Han gjorde också historiska forskningar och 1732 kom han anonymt ut med första numret av "Then Swänska Argus", som i en lekande stil gisslade tidens dårsaker. Drottningen Ulrika Eleonora sade ha gillat Argus, och när det blev bekant att Dalin var författaren blev han inbjuden till hovet. Han befordrades 1738 till kunglig bilotekarie med extra lön. 1750 blev han lärare för kronprins Gustaf och 1751 blev han adlad. 1752 framförde han "kalottpredikningarna", som omfattade kritik mot ständernas alltför stora makt. Som straff avvisades Dalin från hovet 1756, men togs till nåder 1761. Han fick titeln "hofkansler" 1763. Samma år avled Dalin på Drottningholm. Bellman såg honom som sin närmaste lärofader.

Bland Dalins finns:

- 1737 Aprilverk om vår härliga tid, (satir)
 1740 Sagan om hästen, (Sveriges historia alltifrån Kalmartidens dagar)
 1742 Svenska friheten
 1747 Svea rikets historia (fortid, medeltid samt Gustaf Vasa och hans söner)

Farfar valde följande ord från Dalin

*Äta litet, dricka vatten,
 roligt sällskap, sömn om natten,
 käckt arbeta, lägligt bo,
 stillhet någon stund på dagen,
 det är lagen
 för min hälsa och min ro.*

(ur dikten "Nöjd levnad")

Johan Henrik Kellgren 1751-1795

Kellgren var den gustavinska tidens ledande personlighet inom vitterheten, skald, kämpare för frihet och humanitet och snillets rätt. Han föddes 1751 på Floby prästgård. Han fick sin första utbildning vid Skara skola och gymnasium. Kellgren studerade från 1768 på Åbo universitet, promoverades 1772 och blev docent i vitterhet 1774. Han flyttade 1777 till Stockholm och blev informator hos fältmarskalken greve Meijerfelts hus. Som skriftställare i "Stockholmsposten" bidrog han till skapandet av en god svensk prosastil. Han ville odla den inhemska svenska språkskatten. Grundat på Gustaf III:s utkast skapade Kellgren 1786 den prakfulla nationaloperan "Gustaf Vasa". Betydelsefull var Kellgrens kamp för sunda förnuftet 1787. Under sina sista år led Kellgren av en tilltagande svaghet och dog 1795 i Stockholm.

Bland Kellgrens verk kan nämnas:

- 1777 Till Baccus och kärleken
 1778 Mina löjen (satir)
 1780 Våra villor
 1783 Fåglarnas vitterhetsakademi
 1787 Man äger inte snille för att man är galen

1790 Dumboms leverne
1792 Filosofen på landsvägen

Farfar valde följande ord från Kellgren:

*O levande förstånd av tingen!
O snillets, känslans hemlighet!
Vem fattade dig, skönhet? Ingen
förutom den, som älska vet.*

(ur dikten "Den nya skapelsen")

Anna Maria Lenngren 1755-1817

Som författarinna hade Lenngren en frisinnad borgelig livssyn med front mot bördsfåfänga. Hon föddes 1755 i Uppsala. Hennes far Magnus Malmstedt var vid den tiden avstängd från sitt docentarbete på grund av herrnhutism. Familjen levde i misär. Hon fick dock en god utbildning och utvecklade tidigt sin talang att skriva. Hennes första stora dikt var satiren "Tekonseljen" vittnar om inflytande från Dalin. 1795-1800 blev hennes blomstringstid. Hon presenterade sina poetiska verk i "Stockholmsposten". Det blev ett stort antal dikter bland andra "Det högförmåna paret". De gav ut anonymt, med det blev tidigt känt, att satiren och idyllen kom från fru Lenngrens penna. Svenska akademien gav henne en hyllning 1797 genom att Gylleborg läste ett ode. Fru Lenngrens diktning blev mycket folkkär. Hon skrev många dikter i idyllisk form, till exempel "Gossen och leksakerna". Hon uttryckte också sin levnadsvisdom som i den satiriska dikten "Några ord till min kära dotter om jag hade någon". Hennes sista år förmörkades av hennes dåliga hälsa. Hon begravdes på Klara kyrkogård.

Någon samling av Lenngrens verk avgavs inte under hennes livstid. Men hennes man utgav efter hennes död:

1819 Skaldeförsök

Farfar valde följande ord från Lenngren:

*Var människa, Betti, är en bok...
Lär dig att fatta rätt dess värde,
och minns, att oftast av en tok
den vise någon vishet lärde!*

*Min Betti, livet flyr så fort...
Vad grym, vad oersättlig skada,
om, vid det lilla gagn vi gjort,
vi nekat oss att vara glada!*

(ur "Några ord till min kära dotter ifall jag hade någon")

*En dåre för sin framtid gråter,
den vise njuter glad sin dag,
och lugn och trygg sig överlåter
till himlens milda välbehag*

*De nöjen, som på livets bana
oss himlen aldrig än förment,
de äro blomster... låt dig mana
att icke skörda dem för sent!*

*Låt denna falska vishetslära
med dessa trumpna dygders pris
för nöjet aldrig dig förföra...
Var lycklig du, så är du vis!*

(ur "Måttlighetens skål" av Jens Baggesen översatt av Anna Maria Lenngren)

Johan Olof Wallin

1779-1839

Wallin var skald och kyrkoman, behandlade centralt kristna ämnen, fick insikt om att de gamla psalmerna och den svenska kyrkobibeln rymde uttryck för en äkta fromhet. Wallin föddes 1779 i Stora Tuna. Han studerade vid Falu skola och Västerås gymnasium. 1803 blev han filosofie magister i Uppsala. Svenska akademien gav honom 1805 stora priset för "Uppfostraren". 1808 erhöll han den största belöning som Svenska akademien någonsin givit för "Sång med anledning av Gustaf den tredje ärestods avtäckande". Wallin följde sin gynnare, Nils von Rosesteins råd och inträdde i kyrkans tjänst. 1806 erhöll han tjänsten som teologie adjunkt vid Karlsbergs krigsakademi. 1810 invaldes han i Svenska akademien och 1812 blev han kyrkoherde i Adolf Fredriks församling. 1816 blev han domprost i Västerås och 1821 kyrkoherde i Storkyrkoförsamlingen. 1830 utnämndes han till överhovpredikant. 1834 blev han ledamot för bibelkommissionen. Den nya psalmboken 1816 var till stora delar Wallins verk, 128 nya psalmer skrevs av Wallin själv. 1837 blev Wallin ärkebiskop, men dog redan 1839. Han begravdes i Stockholms storkyrka. På Wallins initiativ grundades en flickskola, som fick namnet "Wallinska skolan".

Wallin skrev:

1808	Sång med anledning av Gustaf den tredje ärestods avtäckande
1809	Medborgarsång
1821	Vitterhetsförsök
1839	Dödens ängel
1840	Predikningar (postumt)
1847	Samlade vitterhetsarbeten

Farfar valde följande ord från Wallin:

*Gör rätt åt alla och lindra nöden,
och trösta sorgen varhelst du kan!
Försvara sanningen uti döden,
och vinn som kristen och fall som man!*

*Väl dem, som redligt det ädla velat,
det rätta sökt och det milda tänkt,
som älskat mycket och efterskönt.
Det varder mycket och efterskönt.*

(ur "Dödens ängel")

Esaias Tegnér

1782-1846

Tegnér var skald, unik inom den svenska litteraturen, hade humanistiska bildningsideal och intresserade sig för det högre skolväsendet. Tegnér föddes 1782 i By, Värmland. Hans far dog som kyrkoherde i Millesvik 1792. 1799 började han sina studier vid Lunds universitet. 1802 utgav han två latinska avhandlingar, den ena om "Aisopos fabler" och den andra "Kants tinget", och blev 1803 docent i estetik. 1805 blev han adjunkt i estetik i Lund. Han tog stark intryck av den tyska filosofin, främst från Kant, Fichte och Schelling. Sin fosterlandskärlek visade Tegnér 1808 med "Krigssång för skånska landvärdet". 1810 fick han professors titel. Sommaren 1811 på Råmen skrev han sin "Svea", som fick den Svenska akademiens pris. 1812 inträdde han i Götiska förbundet. I dess tidskrift presenterade han sina vackraste dikter: "Majsång", "elden" m. fl. Han blev invald i Svenska Akademien 1819. Krigssång för skånska landvärdet 1820 offentliggjordes hans främsta verk "Fritjofs saga". Tegnér blev biskop i Växjö 1823. I flera år studerade han sedan teologi för kunna visa sig värdig biskopstjänsten. Tegnér hade en vacklande hälsa. 1833 besökte han kurorten Karlsbad. Han var ända fram till sin död 1846 plågad av hälsoproblem.

Tegnér skrev:

1808	Krigssång för skånska landvärdet
1811	Svea
1821	Axel
1820-1822	Fritjofs saga

1825	Mjältsjukan
1828	Fågelleken
1841	Kronbruden

Farfar valde följande ord från Tegnér:

*Yvs ej av fädrens ära, envar har dock blott sin
Kan du ej spänna bågen, då är han icke din...
Det svärd, som biter skarpast, är böjligast...
Med humle bryggs mjödet, ej blott med honung...
Stark ström med egna vågor går genom havet...*

(ur Fritiofs saga, dikten "Kung Bele och Torsten Vikingsson")

*Ack, kärlekens och glädjens rus,
de flykta som en vårvinds sus,
men hatet, sorgerna och nöden,
de äro trogna uti döden!*

(ur Axet)

*Var slav av sitt begär har en tyrann till herre.
Betänksamt ödet står med griffeln höjd att rista
i kopparn in vår dom, den eviga, den sista...*

*Här vill naturen se det enkla, allvarsamma,
här vill i torftigt bo hon stora sinnen amma.*

*Här vandra fri och stolt bland fjällarna en ätt,
som själmant gör sin plikt och kräver ut sin rätt...*

(ur Svea)

*En man förutan vänner, om än så stark,
dör hän likt träd i öknen med skalad bark...*

(ur Fritiofs saga)

*Dig människosläkte, dig bör jag dock prisa,
Guds avbild du, hur träffande, hur sann!
Två lögner har du likväl till att visa
en heter kvinna och den andra man.
Om tro och ära finns i en gammal visa,
han sjunges bäst, när man bedrar varann*

(Mindre dikter, dikten "Mjältsjukan")

Erik Gutaf Geijer

1783-1847

Geijer var historiker och skald, engagerad i religiös förnyelse. Geijer föddes 1783 på Ransäters bruk i Värmland. Hans första utbildning influerades av kapten von Rappolt. Den första tiden har Geijer själv skildrat i "Minnen" från 1834. 1795 studerade han vid Karlstads skola och 1799 blev han student i Uppsala. Geijer fick 1803 Svenska Akademinens pris för "Äreminne över Sten Sture d.ä." Efter en studieresa till England blev han 1810 docent i historia. Samma år fick han Svenska akademins stora pris. 1811 bidrog han i stiftandet av "Götiska förbundet". I romantisk och nationell anda formades han här som skald och estetiker. Kontroversell blev hans uppsats i "Iduna" 1817: "Betraktelser i avseende på de nordiska myternas användande i skön konst". Geijer lyckades samma år erhålla professuren i historia vid Uppsala universitet. Geijer hade själv sagt att "Svenska folkets historia är dess konungars". 1838-1840 utgav Geijer "Litteraturbladet", där han presenterade sin syn på läroverksfrågan, fattigvårdsfrågan och representationsfrågan. Han ville också ge alla medborgare som erhållit en god

uppfostran. Under de senare åren hade Geijer svindelsanfall under sina föreläsningar och 1846 måste de helt avbrytas. Trots en hälsoreisa till kurort i Tyskland dog han 1847.

Bland Geijers verk kan nämnas:

1803	Äreminne över Sten Sture d. ä.
1811	Vilka fördelar som kunna vid människors moraliska uppfostran dragas av deras inbillningsgåva
1818	Feodalism och republikanism
1818	Narva-marschen
1819	Om historiens nytta
1832	Fädernesland vars herrliga minnen
1834	Minnen
1835	Skaldestycken
1836	Svenska folkets historia

Farfar valde följande ord från Geijer:

*Var plåga har sitt skri för sig
men hälsan tiger stilla...
De mäktiga herrar med skri och med dån
slå städer och byar omkull,
tyst byggde dem bonden och hans son
tyst sover i blodbestänkt mull*

(ur Odalbonden)

*Jag vet en hälsning mera kär än värld vad du kan ge
den heter frid. Guds frid det är och därom vill jag be.
Kom då o frid och bliv mig när som allra bästa vännen min,
ty dagen skrider det blir kväll och natten bryter in.*

(ur Geijers psalmer)

Erik Johan Stagnelius 1793-1823

Stagnelius var en skald. Med hjälp av genom stark fantasi och melodiskt klingande vers visade han att han till lynne och åskådning en utpräglad romantiker. Stagnelius föddes på Gärdslösa prästgård på Öland. Hans familj flyttade 1810 till Kalmar. Han började sina studier i Lund, men fortsatte i Uppsala och tog kansliexamen 1814. Han led av sin ohälsa, men atgav ett antal dikter anonymt. På uppmaning av sin gynnare Nils von Rosenstein sände han 1818 in sin dikt "Sång över kvinnan i Norden" till Svenska Akademien. Han erhöll andra priset. I en rad av dikter besjög han sedan sin obesvarade kärlek till den unga Amanda. Stagnelius utformade en egen teosofi, där han fantasifullt formade sina tankar och föreställningar. Stagnelius dog 1823 i Stockholm. Större delen av hans verk utgavs efter han död.

Bland Stagnelius verk finns:

1817	Vladimir den store
1818	Sång över kvinnan i Norden
1821	Liljor i Saron
1822	Torsten fiskare, (som skämtsamt beskriver motivet "konung för en dag").

Farfar valde följande ord från Stagnelius:

Handlandet måste äga ett mål och gå på ett alster slutligen ut.

(ur Samlade skrifter 1833)

Karl Jonas Love Almqvist 1793-1866

Almqvist, ansåg att all jordisk strävan avser att förbereda till ett himelskt ideal. Han inskrevs 1808 vid Roslags nation vid Uppsala. 1815 promoverades han till filosofie doktor. all fritid tillbringade han på

Antuna i Eds socken i Roslagen, där hans far drev ett lantbruk. Almqvist förvärvade stor kännedom om den trakt. Han förlade sedan scenerierna i sina berättelser i platser som liknade hembygden. Kort efter en tjänst som kanslist flyttade han 1824 till Värmland för att leva ett naturnära lantliv. Detta misslyckades och 1828 lyckades han med vänners hjälp få tjänsten som lektor vid Karlberg. Sedan blev han rektor vid Nya Elementarskolan i Stockholm. 1837 prästvigdes han. Det blev 1839 med "Det går an" som gav starten av förföljelsen av Almqvist. Han brännmärktes som en osedlig författare. Efter 1841 ägnade han sig endast åt journalistik och författarskap. Hans ekonomi blev usel och han hamnade i händerna på långivare. 1851 flydde han från Sverige till Nordamerika. I Amerika levde han ett kringflackande liv och levde på lektioner och skriftställerier. 1865 begav han sig till Tyskland. Ensam och okänd dog han där 1866. 1901 återfördes hans kropp till Sverige och begravdes på Solna kyrkogård.

Bland Almqvists verk finns:

1814	Hektors levnad
1832	Svensk språklära
1832-1851	Törnrosens bok
1833	Lärobok i geometrien
1839	Amorina
1842-1844	Ordbok över svenska språket
1847	Herrarna på Ekolsund
1843	Tre fruar i Småland

Farfar valde följande ord från Almqvist:

*Vad är det för liv, över frågornas liv?
Ren kärlek, den frågar ej, den är.*

(ur Gudahataren)

Elias Sehlstedt 1808-1874

Sehlstedt var skald och tullinspektör i Sandhamn. Han föddes 1808 i Härnösand. Efter studentexamen på hemorten kom han till Uppsala 1829. Han kunde dock av bristande ekonomi inte fullfölja dessa studier och tog därför, efter några år arbete som informator, tjänst hos Tullverket 1836. 1852 blev han tullinspektör i Sandhamn, en tjänst som han behöll fram till sin pension 1869. De sista åren var han bosatt på Djurgården. Han dog 1874 och året efter restes en minnesvård över honom. Sehlstedts diktning rörde sig nästan helt inom den humoristiska visan. Hans satir är vänlig och det är oftast den idylliska tonen som behåller övertaget. Sehlstedt dog 1874. Många tonsättare ville sätta musik till hans visor.

Bland Sehlstedts verk finns:

1832	Norrlandsblommor
1844	Knäppar på lyran
1850	Småplock på vers
1853	Fiskmåsen, poetisk vårkalender
1861	Samlade sånger och visor, gammalt och nytt

Farfar valde följande ord från Sehlstedt:

*Må jordiska sorgerna pressa,
blott hoppet i putten ej går
Må tiden fritt snöa min hjässa,
blott hjärtat har blommande vår.*

*Ej förmågan himlen dömde,
knuten är blott att man vill,
Man kan mera än man drömde,
om blott viljan räcker till.*

*Hör du nöd och armod snyfta,
ser du kvalets tår som rann;*

*kan du bördan fullt ej lyfta,
gör så gott du kan.*

(ur "Sånger och visor")

Oscar Patric Sturzen-Becker

1811-1869

Sturzen-Becker var författare Han var en av skandinavismens mest aktiva förespråkare, spirituellt kåsör. Han skrev realistiska noveller med stockholmsmotiv. Han var född i Stockholm 1811. Han kom till Uppsala 1827 och blev filosofie magister 1833. Hans tidigaste diktning kom 1831. Svenska Akademiens mindre pris tilldelades honom 1832 för sångcykeln "Verdi Alf". 1834 utgav han den litterära tidningen "Arlekin", och 1834 blev han medarbetare i Aftonbladet och skrev "Memoirer över den förflutna veckan". 1838 skrev han de satiriska dikterna "Stormfåglarna". Under 1840-talet var hans diktning mera politisk. Han vurmade för Polens och Danmarks sak samt de skandinaviska och liberala idéerna. 1847 flyttade han till Hälsingborg, där han grundlade "Öresundsposten" och följetongsbladet "Orvar Odd". 1854-1863 bodde han i Köpenhamn som "privat diplomat och pläderade för ett skandinaviskt statsförbund. En tid utgav han en "Skandinavisk gazette". Han lyckades dock inte övertyga. 1863 flyttade han missmodig tillbaka till Hälsingborg och dog där 1869.

Bland Sturzen-Beckers verk finns:

1831	Romarskölden
1837	Man ur huse
1838	Stormfåglarna
1842	En utflykt ur boet
1844	Ur Stockholmslivet
1844	Min fattiga sångmö
1851	Samlade arbeten
1862	Reuterholm
1868	Samlade ax

Farfar valde följande ord från Sturzen-Becker:

*Där alla böckers vishet ej längre räcker till,
där hjälper, att din vilja det riktigt redligt vill,
och där din tanke tröttnar, där lär du efter bli,
om ej i ditt bröst det sväller av ädel energi!*

(ur dikten "Till min son")

Carl Vilhelm August Strandberg

1818-1877

Strandberg var skald och den främste lyrikern mellan Tegnér och Snoilsky. Han var född 1818 i Stigtomta nära Nyköping. Han gick i skolan i Nyköping och sedan i Strängnäs, men fick avbryta studierna på grund av en ögonsjukdom. 1837 tog han student-examen i Uppsala. Sedan studerade han humaniora i Lund, men ägnade sig mycket åt sång, litteratur och studentpolitik. 1861 fick han Svenska akademiens kungliga pris, och 1862 invaldes han i akademien. Först efter att han blivit redaktör för "Post och Inrikes tidningar" fick han sin ekonomi tryggad. 1868 blev han hedersdoktor vid Lunds universitets tvåhundraårsfest. Under sina senare år hade Strandberg en vacklande hälsa. Strandberg dog 1877.

Bland Strandbergs verk finns:

1839	Den siste kungen
1839	Vid folkvännen Anders Danielssons grav
1840	Hälsningssång för folkrepresentanten Hans Jansson
1848	Vilda rosor
1850	Vårt fria ord

1854	Dikter
1861	Sveaborg
1868	Per Speleman
1872	Kung Karls eriksgata
1874	Fanny, en gravsång över en liten flicka

Farfar valde följande ord från Strandberg:

*Hav tack för det du bördan drog
i dagar och i år!
Hav tack för varje gång du log
och sväljde ned din tår.*

(ur dikten "Helgdagsklämtningen")

Viktor Rydberg 1828-1899

Som författare var Rydberg svenska 1800-talets mest skarpsynta kritiker av våldsideoogierna. Han föddes i Jönköping. Hans mor dog i kolera och hans far var sjuk, så Rydberg hamnade i fosterhem. 1845 kom han till gymnasiet i Växjö. Han tvingades avbryta studierna och arbeta, först vid Jönköpingsbladet sedan 1848 på Göteborgs handels- och sjöfartstidning. Där han publicerade "Ett äventyr i finska skärgården". 1851 började han på Lunds universitet, men på grund av dålig ekonomi kunde han inte fullfölja studierna. 1855 började han på "Göteborgs handelstidning" och det kom att avgöra hans framtid. Under 1860-talet sysslade Rydberg med teologiskt skriftställer. Under åren 1870-1872 riksdagsman i andra kammaren. 1877 blev han filosofie doktor på Lunds och Uppsala universitet, och samma år blev han invald i Svenska akademien. Han flyttade till Stockholm och 1889 fick han en professur i "de sköna konsternas teori och historia". Han ägnade sig mycket åt mytologisk forskning. 1899 avled Rydberg i sitt hem Ekeliden i Djursholm.

Bland Rydbergs verk finns:

1848	Vampyren
1857	Singoalla, (om en katolsk riddarynglings kärlek till en zigenarflicka)
1857	Fribytaren på Östersjön
1859	Den siste atenaren
1862	Bibelns lära om Kristus
1865	Medeltidens magi
1877	Romerska dagar
1886	Undersökningar i germansk mytologi
1887	Fädernas gudasaga
1891	Vapensmeden, hägringar från reformationstiden

Farfar valde följande ord från Rydberg:

*Där inslås mönster, växlande och bjärta,
med nervgarn dallrande av lust och smärta,
men mönstrets ämne är för alltid givet:
en höjdlös, oupphörlig kamp för livet*

(ur Dikter, andra samlingen)

*Ur nattomhöljda tider
emot ett mål fördolt för dig
O mänsklighet du skrider
i sekler fram din ökenstig!*

*Din dag är blott en strimma,
som lyser blek och matt
se, framom henne dimma
och bakom henne natt!*

*Vad rätt du tänkt, vad du i kärlek vill,
vad skönt du drömt, kan ej av tiden härjas,
det är en skörd, som undan honom bärgas
ty den hör evighetens rike till.*

*Varje själ, som längtan bränner
till vad ädelt är och sant,
bär uti sitt djup och känner
evighetens underpant*

(ur Kantat vid jubelfest-promotion i Uppsala 1877)

*Bort med dem, som ständigt glömma, att vad stort som världen såg
verkats har av späda krafter, spända av en eldig håg!*

(ur Dexippos: I Aten år 267 efter Kristus)

*O hur sorg för morgondagen fostrar lumpenhet och kiv,
hur det fega allvar kastar dödens skugga på vårt liv!*

(ur Dexippos: Goternas sång)

*Tvivlar du, att där i fjärran väntar ett förlovat land?
Smäktar du av törst och dignar hopplös med hetan sand?
Se, då manar Mosestaven vatten fram ur klippans håll,
därför genom öknen framåt, mänsklighetens Israel!
Staven har du än, som öppnar helga källan, då han står;
klippan, vilket himmelskt under! följer dig varän du går.
Bøj ditt knä vid hennes flöden, känn, hur hennes rena våg
svalkar dig med underbara krafter för ditt vandringståg!*

(ur Dikter: Theologica)

*Du mänskobarn, hur tung din lott du kände,
sök ej hos dina svaga likar tröst.
Lägg ej din sorg på redan tyngda bröst!
Din sorg är din, och du bör bära henne.*

(ur Dikter: Din sorg är din sorg)

*Vad det skall säga genom alla tider:
giv tröst och hjälp och värn åt dem som lider,
och böj dig aldrig för en självisk makt!*

(ur Prometheus och Ahasverus: Prometheus)

*Han är i den, som ej hans namn anammar,
men i vars hjärta sanningskärlek flammar.
Han är i den, som rätt ej honom kände,
men kämpar i hans flock för de elände.*

(ur Dikter, andra samlingen)

Carl Snoilsky 1841-1903

Snoilsky varskald, förkämpe för tidens frihetsideer och en ypperlig verskonstnär. Snoilsky var född i Stockholm 1841. Han studerade vid Stockholms lyceum och kom 1860 till Uppsala och 1864 tog han kansliexamen. 1861 gav han ut sin första bok "Smådikter" och blev "Namnlösa förbundets" främsta skald. Efter examen gjorde Snoilsky en lång resa över Danmark, Schweiz och Italien. Efter hemkomsten till Sverige blev han sekreterare vid Utrikesdepartementet. I dikten "Läkaren" beskriver han en älskande kvinnas tillit och mod. Hans "Svenska bilder" intog en stor plats med sina fosterländska toner. 1876

invaldes han i Svenska akademien. Han avancerade inom verket och blev 1878 kansliråd. 1880 skilde han sig och gifte sig med grevinnan Ebba Piper. Efter en resa i Afrika bosatte de sig i Florens och senare i Dresden. Han fick tjänsten som överbibliotekarie vid Kungliga biblioteket och flyttade 1890 till Stockholm. Han blev begravd på Solna kyrkogård 1903.

Snoilsky gav ut:

1861	Smådikter
1862	Vid Dannevirkes fall
1863	På Polens grav
1865	Italienska bilder
1969	Dikter
1871	Sonetter
1873	Ett svensk myntkabinett
1881	Nya dikter
1883	Dikter
1886	Svenska bilder
1887	Dikter

Farfar valde följande ord från Snoilsky:

*Bort, bort med Sankt Petri nyckel
och multnande helgonben!
På vantrons ömkliga gyckel
såg solen för länge sin...*

(ur dikten "Neros gyllene hus")

*O, den som kunde skänka dikten så
den enkla form, som tusen den förstå
den form, som frambär kraftigt vardagsbröd
till tjänst för kungar, ej för överflöd*

(ur dikten "Porslinsfabriken")

*O, trefalt lycklig ungdom,
som föddes för stora värv,
då tankar ligga i luften,
och tiden är stark och djärv.*

August Strindberg

1849-1912

Författaren Strindberg var den svenska litteraturens mest mångsidiga och vittfamnande men samtidigt en av dess mest ojämna och splittrade diktare. Han föddes i Stockholm 1849. Strindberg själv sommanfattade sin barndomstid med orden "rädd och hungrig". Han skolgång var i Klara och Jacobs läroverk samt Stockholms lyceum. Strindberg skrev en rad historiska dramor. Strindberg hade kontakt med Nietzsche och omtolkade hans slagord "kampen för tillvaron" till "den stores rätt att fritt få utveckla

sin personlighet”. Han tog starkt intryck av Swedenborg och hans ockultiska läror under hans tid i Paris. Med början 1910 förde Strindberg en våldsamt strid i pressen mot idagare vänner som Verner von Heidenstam och Sven Hedin med flera. Utomlands representerar han svensk litteratur som ingen annan. Han blev känd mest i Tyskland, men även många andra länder. Att Strindberg inte erhöill något Nobelpris, var säkert konsekvensen av att han skaffat sig många fiender. Han dog 1912 i Stockholm.

Bland Strindbergs verk finns:

1872	Mäster Olof
1879	Röda rummet, här fick han sin första stora uppmärksamhet Det nya riket, prosasatir
1882	Svenska öden och äventyr, novellsamling
1884	Giftas, novellsamling
1887	Hemsöborna
1888	Giftas
1899	Gustaf Vasa
1901	Dödsdansen. en äktenskapstragedi

Farfar valde följande ord från Strindberg:

Märk icke dens ord, som i ett anfall av lynne talar på ett annat sätt än han ville.

Dygden ligger i strävandet, även om det misslyckas.

Den som återvunnit vissheten om en efterlevnad på andra sidan: Han känner som doft av brutet björklöv, klang av söndagsklockan, hustrun, hemmet och barnet efter en resa, brasan i snöstorm, julstämning och sommarlov.

(ur Blå böckerna)

Om en ung man kommer och säger att han är fritänkare, så svara honom: det ljuger du! ty du tänker min din buk, din strupe, ditt hemliga, med dina passioner och intressen, ditt hat och dina sympatier. Men i din ungdoms omogenhet tänker du inte alls; du dreglar ännu; allt vad andra trattat i dig.

Endast i livet med Gud gives Tankefrihet, frihet från orena impulser, matnyttiga och äregiriga intressen, från begäret att stå väl med hopen.

Kroppens avtagande kraft, ökar själens fria rörelser.

(ur Blå böckerna)

Alla felsteg och villfarelser man genomgått skola tjäna till grundläggandet av en livlig avsky för det onda och nya drifter till det goda, vilka man förer med sig på andra sidan, där de först kunna blomma och sätta frukt.

(ur Blå bok II)

Knut Agaton Wallenberg 1853-1938

Wallenberg var finansman, möjliggjorde att de norrländska malmfälten bevarades i svensk ägo, hävdade som utrikesminister 1914 Sveriges neutralitet. Wallenberg föddes 1853 i Stockholm. Efter studier i Tyskland och Schweiz var han 1874-1881 löjtnant vid svenska flottan. 1874 invaldes han i Stockholms Enskilda Banks direktion, 1886-1911 som verkställande direktör och efter 1917 som direktionens ordförande. 1889 tog han initiativ till byggandet av Kungliga Teatern och renoverandet av Kungliga Operan. På 1890-talet arbetade han för utnyttjandet av malmfälten i Lappland och byggandet av malmbanor till Narvik och Luleå. 1883-1914 tillhörde han Stockholms stadsfullmäktige, där han tog

initiativ för byggandet av Stockholms Stadshus. 1914 var han utrikesminister och strävade efter att bibehålla Sveriges neutralitet. Han tog initiativ till att bygga Handelshögskolan, som blev klar 1909.

Farfar valde följande ord från Wallenberg:

Den som kan och vill tillgodogöra sig de äldres erfarenheter gör en stor vinst.

Gustaf Sundbärg 1857-1914

Sundbärg var statistiker och ledare för emigrationsutredningen, han gjorde en temperamentsfull folkpsykologisk analys av 'Det svenska folklynnnet'. Han föddes 1857 i Leksand. Sundbärg studerade i Uppsala och blev 1878 filosofie kandidat. Han arbetade vid Statistiska Centralbyrån och blev 1901 förste aktarie. 1803 blev han docent i statistik vid Stockholms högskola och 1910 professor. Sundbärg blev den författare som citerades mer än någon annan. Statistiska centralbyrån förordnade 1898 Sundbärg att redigera en stor statistisk handbok över Sverige. Denna bok "La Suède, son peuple et son industrie" presenterades på "Världsutställningen i Paris år 1900". Han blev epokgörande på befolkningsstatistikens område. Emigrationsutredningen 1911 hade Sundbärgs skrift "Det svenska lynnet" som bilaga. I den skriften gör han en brinnande, patriotisk folkpsykologisk analys. Sundbärg var vid den tiden Sveriges mest lästa och beundrade författare. Sundbärg dog 1914 i Engelberkt, Stockholm.

Sundbärg blev känd för två skrifter:

1898	Statistisk handbok över Sverige
1911	Det svenska folklynnnet

Farfar valde följande ord från Sundbärg:

Svensken är en ypperlig krigare, laglydig medborgare, god husbonde, human arbetsledare, rask och härdig arbetare, när han vill.

(ur "Det svenska folklynnnet, svensken som ekonomiskt verksam")

Selma Lagerlöf 1858-1940

Lagerlöf föddes på Mårbacka gård 1858. Hon var sjuklig sedan barndomen. 1881 flyttade hon till Stockholm och efter ett års studier på Sjöbergs Lyceum kunde hon börja på Högre Lärarinneseminariet. 1885 fick hon plats på Elementarskolan för flickor i Landskrona. 1890 vann hon tävlingen, som tidningen Idun utlyst, med "Gösta Berlings saga". Lagerlöf fick 1895 understöd från konung Oskar och pris Eugen. 1909 fick hon Nobelpriset i Litteratur. Hon invaldes 1914 i Svenska Akademien". Lagerlöf dog 1940.

Bland Lagerlöfs verk finns:

1890	Gösta Berlings saga
1897	Antikrists mirakler
1900	Jerusalem
1901	I Dalarna
1902	Det heliga landet
1914	Kejsaren av Portugallien
1927	Den Löwenströmska trilogin

Farfar valde följande ord från Lagerlöf:

Ty sådana fålar finna livet svårt, som inte tåla sporre eller piska. Vid varje smärta, som övergå dem, skena de åstad på vilda vägar mot gapande avgrunder. Så snart vägen är stenig och färden bekymmersam, veta de ingen annan råd än att välta lasset och fara åstad i galenskap.

Det svagaste av allt svagt, är det ej ett människohjärta?

(Ur Gösta Berlings saga.)

Verner von Heidenstam

1859-1940

Heidenstam var författare och blev nobelpristagare. Han levde med en högspänd idealitet med offervilja och njutningslära i en oroande och eggande blandning. Han föddes 1859 på Olshammar i Hammars socken och Örebro län. Han hade vacklande hälsa och blev sänd till södra Europa, Egypten och Orienten, där han kom att vistas under flera år. 1887 återvände han till Sverige. Heidenstam debuterade med "Vallfart och vandringsår". 1900 flyttade han till Väddö nära Vadstena. Hans ämnesval visade på en glad och trotsig njutningslära och naiv skönhetsdyrkan. Han förhärligade österlandet i "Damaskus" och skrev mera personligt i "Ensamhetens tankar". Heidenstam gjorde historiska studier och företog en resa till Ryssland och Turkiet. Efter denna resa började han romantiska författarskap med "Karolinerna". Han låter här kriget bli åskådligt och tragiskt med många heroiska scener. 1916 fick han Nobelpriset i litteratur. Från 1925 bodde han på Övralid vid Vättern. Han dog 1940.

Bland Heidenstams verk finns:

1901	Heliga Brigittas pilgrimsfärd
1905	Folke Filbyter
1907	Bjälboarvet, som ingick i hans historiska verk "Folkungaträdet"
1908	Svenskarna och deras hövdingar, en läsebok för skolorna

Farfar valde följande ord från Heidenstam:

*Det är bättre att våga sitt tärningskast
än att leva med tynande låga.
Det är skönare lyss till en sträng som brast
än att aldrig spänna en båge...*

(ur dikten Åkallan och löfte")

*Sikta, sikta guld Korn. Månget Korn är ej av gull;
det tar siktets galler, men det andra faller.*

(ur dikten "Gullebarns vaggsånger")

Gustav Fröding

1860-1911

Fröding var skald och hans rättskänsla gjorde honom solidarisk med de små och förtryckta i samhället. Han föddes 1860 på Alsters bruk i Värmland. Han växte upp i ett hem med musik, sång, dikter och sång. Fröding tog studentexamen 1880 i Karlstad. Studierna vid Uppsala universitet 1880-1885 upptog historia och språk, men ledde inte till någon examen. Perioden 1884-1890 var han anställd på Karlstadstidningen, men behövde vissa perioder sjukhusvård på grund av nervsvaghet. Efter en Tysklandsresa gav Fröding ut diktsamlingen "Guitarr och dragharmonika", som vann stor popularitet. Hans "Nya dikter" gav gemytet plats och ökade hans popularitet. "Stänk och flikar" gav honom ett tryckfrihetsåtal och gavs ut i förändrat innehåll. Som allmogeskildrare och lyriker har Fröding utövat ett stort inflytande. Hans sjuklighet förde honom bort från verklighetsskildrandet. Humor och komik förs undan av klagan och förtvivlan. Efter 1899 gav Fröding inte ut några verk på grund av ohälsa. Fröding dog 1911.

Fröding skrev:

1891	Guitarr och dragharmonika
1894	Nya dikter
1895	Röggler o paschaser
1896	Stänk och flikar
1897	Nytt och gammalt

1898   Gralstänk
1914   Postumt. Efterlämnade skrifter

Farfar valde följande ord från Fröding:

*I min själ har droppats ned en droppe
av ett löje över livets lott,
det är någonting på tok däroppe,
det är somt vår Herre missförstått,
ovan Han förväxlar ont och gott.*

*Lyckan kommer, sorgen kommer även,
som ett tjuvpojksstreck av något barn,
någon står och smusslar in i väven
av vårt liv ett nyckfullt spunnet garn,
som till helgon gör oss eller skarn*

(ur Nya dikter, dikten "Den evige juden")

*Den gode han är väl ej så god
som själv han tror i sitt övermod.
Den onde är väl ej så ond ändå,
som själv han tror, när kvalen slå.
Ty skall du ej mycket berömma,
ej mycket häckla och dömma*

(ur Samlades skrifter II, dikten "En fattig munk från Skara")

*Av ångest pressas livets hjärtekamrar,
du starka makt, du makt, som slår och hamrar,
gick ljus, bräck sönder kvalmet med en knall...*

(ur Guitarr och dragharmonika, dikten "Väntan")

*Ty sälja sin frihet för slantar
och gula galoners prakt
och tacka sig mjuka som vantar
för guldets, som rockarna kantar
och oket på skuldrorna lagt
det kallar lakejer för takt.*

(ur Guitarr och dragharmonika, dikten "Takt")

Hans Larsson   1862-1944

Larsson var filosof och författare, som ansåg den intuitiva helhets-uppfattningen vara av väsentlig betydelse för den konstnärliga verksamheten och det vetenskapliga arbetet. Han föddes i Klagstorp i Skåne 1862. Han blev student i Lund 1881. Åren 1884-1890 var han lärare vid Kronobergs länsfolkskola i Grimslöv. Larsson utgav han boken "Intuition", som blev uppmärksammas av Heidenstam. Han blev filosofie doktor 1893 med avhandlingen "Kants transscendenttala deduktion av kategorierna". 1901 utnämndes han till professor i teoretisk filosofi. På 1910-talet en av Sveriges mest lästa filosofer. Larsson hade ett stort intresse för Platon och Spinosas. Han formulerade en introduktion i de filosofiska grundproblemen. Larsson framhåller att man ofta får ett bättre grepp om ett filosofiskt motiv i litteraturen än i filosofin. Han ansåg att skönlitteraturen mer och mer berskriver en filosofisk syn på livet. 1925 invaldes han i Svenska Akademien. Larsson dog i Lund 1944.

Han utgav följande verk:

1896   Lärobok i psykologi
1899   Viljans frihet

1892 Intuition
1909 På vandring

Farfar valde följande ord från Larsson:

Endast i det intuitiva livets tystnad och ro och stämning är det själen förnimmer skarpt nog för att utforska det fördolda. Endast där lever han helt med alla sina krafter i innerlig enhet.

Livets hemlighet är som en fågel i skogen. Håll dig icke bland dem, som rusa fram oskickligt och vilja taga honom levande eller död. Du skall nalkas försiktigt och hålla dig stilla, så får du höra honom sjunga.

Så snart människan hyser ett otillbörligt begär, varder hon genast orolig invärt. För den skull varder hon ofta bedrövad, när hon något försakar, och vredgas lätteligen, då någon står henne emot.

Men då hon nått vad hon lyst, strax oroar henne samvetet, ty hon hade följt sin lusta, vilken icke gav den frid hon sökte

(Om Christi Efterföljare)

Oskar Levertin 1862-1906

Levertin var författare. Han skrev poesi där judiska och kristna motiv omväxla med ämnen ur konsten, legenden och historien, kärlek och död. Levertin föddes 1862 strax utanför Norrköping. 1882 blev han student i Uppsala. Han promoverades 1888 till filosofie doktor och blev 1889 docent och 1899 professor i litteraturhistoria. som kritiker i Svenska Dagbladet hade han stort inflytande. Levertin hade ett djupt vetenskapligt intresse, men var drabbad av melankoli och ohälsa. Han sysslade mycket med dödstanken och smärta över det förlorade. Levertin dog 1906 i ett olycksfall.

Bland Levertins verk finns:

1883 Från Rivieran, novellsamling
1890 Livets fiender
1891 Legender och visor
1900 Magistrarna i Österås
1905 Kung Salomo och Morolf
1906-1907 Sista noveller
1907 Sista dikter

Farfar valde följande ord från Levertin:

*Jag har jublat, jag har lidit,
genom eld och vatten gått.
Blods och tankens strider stridit
ax och agn i byte fått*

*Om du dödar blott ditt eget,
blir ditt byte tusenfallt.
lätt blir sinnet fritt blir steget:
den sig offrar vinner allt.*

*Moln, som hasta, blad, som susa,
vilda vingslags himmelsflykt,
timmarna, som tunga brusa,
spegla vill jag, djupt och tryggt.*

*Endast Spegla! Endast hjärta
bilders bländverk varde allt.
Intet störa skall mitt hjärta,
Stilla, stålande och kallt.*

(ur Kung Salomo och Morolf, dikten "Salomos middagshymn")

Erik Axel Karlfeldt

1864-1931

Levde. Karlfeldt var skald och nobelpristagare. Han sökte rädda det av industrialismen hotade provinsiella kulturarvet, han speglade svenskt folklynn, med dess kärvhet och patos, livsglädje, dunkla själsdjup. Karlfeldt föddes 1864 i Folkärna socken i Dalarna. Efter skolstudier blev han student i Uppsala 1885 och filosofie kandidat 1892. Karlfeldt var lärare vid Djursholms samskola 1893-1895 och vid Värmlands folkhögskola 1895-1896. 1898 blev han filosofie licensiat och därefter arbetade han på Kungliga biblioteket i fem år. Karlfeldt invaldes 1904 i Svenska Akademin. Hela hans diktning en poetisk förklaring av land och folk i hans hembygd. Trots detta var han en skald för hela folket. Bland dessa finns "Dalmålningar på rim", "Värdshuset" och "Ode till den höstlige Neptunus". Karlfeldt fick Nobelpriset postumt 1931.

Av Karlfeldts diktsamlingar kan nämnas

1895	Vildmarks och kärleksvisor
1898	Fridolins visor
1901	Dalmålningar på rim
1906	Flora och Pomona
1927	Hösthorn

Farfar valde följande ord från Karlfeldt:

Skön är en man då han är vred!

*I denna värld av släta knoddar
som le och buga för en slant,
du späcke dina tal och broddar
och tala hälsosamt och sant.*

*I denna värld, så fräck och dum,
må mycket vrede hava rum,
och det är skam att vara ljum.*

(ur Fridolins lustgård och Dalmålningar på rim, dikten "Om en tillbördig vrede")

*Ej finns deras namn på hävdens blad
de levde i ringhet och i frid
men jag skönjer ändå deras långa rad
allt upp i den urgrå tid.*

*Ja, här i det gamla järnbärrarland
de bröto åker på älvens strand.
De kände ej trältjänst, förstodo ej krus,
de sutto som drotter i eget hus
och togo sitt högtidsrus.*

(ur vildmarks och kärleksvisor, dikten "Fäderna")

Natanael Beskow

1865-1953

Beskow var religiös författare med framträdande plats i det eukumeniska rörelsen. Beskow föddes 1865 i Kallingeberg, Kalmar län. Han tog studentexamen 1883 i Stockholm och studerade sedan teologi i fem år, men avbröt dees studier och utbildade sig i figurmålning vid konstakademien i Stockholm. 1895 återvände han till Uppsala och tog en teologisk examen. Från 1896 blev han predikant i Djursholm och 1897 rektor vid samskolan. Beskow framlade i föredrag och skrifter att de lyckligare lottade människorna hade ansvar för det sociala nödtillståndet. Beskow har gjort målningen "Herdarnas och

vise männens tillbedjan” på altarväggen i Djurshlms kapell. 1912 grundade han tillsammans med Ebba Pauli Birkagården i Stockholm och var dess föreståndare till 1947.

Beskow publicerade många andliga dikter och psalmer:

1900-1901 Predikningar på kyrkoårets sön- och helgdagar
1904 Till de unga, tankar och råd

Farfar valde följande ord från Beskow:

Vill du vara glad? Se då till, att du har en frisk och harmonisk själ i en väl tyglad och behärskad kropp. Då kan du ur de enklaste nöjen hämta en glädje, som du utan den förutsättningen inte skulle kunna få av de dyrbaraste och mest raffinerade nöjen.

(ur Glädjen.)

Hon är en andlig människa, en personlighet som icke lever allenast av bröd, utan har en inre andlig värld, som utgör hennes högsta rikedom; hon vill hellre lida ekonomisk brist än förlora sin själ.

Och hon är en god människa: sann, ärlig, pålitlig, behärskad, viljestark och osjälvisk.

(ur En verklig människa)

Allt ont i världen, alla missförhållanden och missförstånd, alla orättvisor och all grymhet, allt hat och all list, enskild ovänskap, klasshat och krig, kommer av att människan i den ene inte finner människan i den andre.

(ur Människan)

En person är inte bildad därför att han är professor. Det är möjligt att vara utomordentligt lärd och ändå vara en rå och ohyvlad människa med ett primitivt känsloliv.

(ur Bildning)

Man bör lägga i all sin kraft i ett gagnande arbete. Ty vi leva genom varandras arbete. Och så är livets lag på jorden, att intet, inte ens det mest himmelskt sköna ideal kunna förverkligas genom annat medel än arbete.

(ur Arbete)

Fredrik Vilhelm Thorsson 1865-1925

Levde. politiker, en av fackföreningsrörelsens mest framträdande agitatorer. Thorsson föddes i 1865 i Stora Köpinge i Skåne. I sin ungdom var han skomakare. Han deltog tidigt i den socialistiska rörelsen och hade där ett gott anseende. Thorsson var en skicklig talare som åtnjöt ett gott anseende. Han var en tid föreståndare för Folkets park i Ystad. 1902 blev han riksdagsman i andra kammaren. 1908 blev han ledamot i utskottet för pensions-försäkringar och i Staaffska försvars-kommissionen. Riksdagen utnämde honom 1914 till riksbanksfullmäktig. 1918 blev han finansminister och 1920 handelsminister. Strax före sin död 1925 blev han Socialdemokratiska partiets ordförande. Thorsson dog i Ystad 1925.

Farfar valde följande ord från Thorsson:

Det är en första klassens medborgare, som i känslan av sitt ansvar mot sig själv och sin familj, spar något under sin krafts dagar tills ålderdomen kommer.

(från debatt i riksdagen)

Leonard Ljunglund 1867-1946

Ljunglund föddes i Kläckeberga i Kalmar län. Han var student i Lund 1885. Åren 1888-1891 var han redaktör för Skånska Dagbladet och 1901-1906 för Stockholms-bladet. Ljunglund hade stora tyska sympatier. Han var ordförande i Publicistklubben. 1892-1901 var han redaktör för "Hvad nytt". 1906-

1936 var han huvudredaktör och ansvarig utgivare av Nya Dagligt Allehanda. 1914 utgav Ljunglund en skrift om "Livets bejakande". 1923 blev han hedersdoktor vid universitetet i Freiburg.

Ljunglund skrev

1936 De tre frestelserna

Farfar valde följande ord från Ljunglund:

Så länge som människor leva i världen bliver det för dem ett åliggande och en uppgift att giva det världsliga sitt och det gudomliga sitt, såsom den store mästaren lärde.

Om ett folk har viljan till självkontroll finnes det nog medlen att utöva den, och mycket tyder på att svenska folket innerst är lyckligt utrustat med denna vilja.

Det samhälle, som är lyckligt nog att äga en tillräckligt stor andlig elit av personer, genomträngda av de civilisatoriska grundsatsernas outhärlighet för enskilt och allmänt väl samt beredda att sätta in all sin kraft för deras förverkligande, är moget för demokratin.

Erik Natanael Söderberg 1869-1937

Söderberg var författare, skrev dikter och psalmer, allt präglad av kristen idealism. Han föddes i Hafverö, Medelpad 1869. Han blev student i Uppsala 1888 och blev 1897 till filosofie doktor. Hans examensavhandling var inom det hymnologiska området "Samuel Johan Hedborn, ett bidrag till Nya skolans häfder". 1898 blev han redaktör för Härnösandsposten, 1899 medarbetare i "Vårt land", 1900-1911 redaktör för "Örebro dagblad", och 1911 redaktör för "Uppsala". 1908 blev han ledamot av psalmbokskommittén. Söderberg bidrog själv med 7 nya psalmer. 1919-1929 var han ordförande för Uppsala studentkårs sångförening. Söderberg var medarbetare på "Nya Dagligt allehanda" från 1929 till sin död 1937.

Söderberg skrev:

1895 Strängalek
1899 Minne och längtan
1901 Dikter och sånger
1903 I sol och skugga
1907 Rytmer och runor
1907 Några drag ur den kristna psalmens historia
1909 Lyrik
1910 Lyra och psaltare
1913 Toner och minnen
1915 Från anno fjorton
1916 Den kristna psalmen

Farfar valde följande ord från Söderberg:

*Jag skyr den hetsiga tävlan,
vars mål är flyktigt och kort,
jag flyr den jäktande ävlan,
som hjärtats frid jagar bort.*

Fredrik Nycander 1867-1944

Nycander var författare. Hans verk var stämningsfulla och hade förtjänsten av okonstlad form och folklig karaktär. Hembygdsvärd, forntidsforskning. Han föddes i Tossene, Bohuslän, 1867. Han blev student i Vänersborg 1887 och fullföljde sina studier 1887-1892 i Uppsala. Nycander gjorde scendebut 1906 i "Hans Fjord". 1906-1908 var han anställd vid Svenska Teatern i Helsingfors. Under 1910-talet redaktör för tidningen "Trampen". Han var med och grundade fornminnessällskapet "Vikarvet" och ledde detta 1915-1928. Nycander skrev flera romaner med Bohusmotiv, han skildrade Bohusläns

historia och skrev flera memoarer. Hans ”Bohusvisan” har blivit landskapssång för Bohuslän. Han dog i Stockholm 1944.

Bland Nycanders verk finns:

- 1892 Röda skyar
- 1894 Nya dikter
- 1895 Brustna strängar
- 1898 Haf och fjord
- 1900 Ungfolk och gamlingar
- 1900 Kors och tvärs
- 1904 Hans Fjord
- 1907 Storm och stiltje
- 1909 Fyrfolket
- 1911 Fiskartröjan
- 1915 Berättelser från västkusten
- 1924 Svenska skuggor
- 1925 Hemma vid havet
- 1927 Ranrikes runor
- 1937 Livsleken. En åldrings hågkomster

Farfar valde följande ord från Nycander:

Det vackraste i världen är landet, där vi bo.

Albert Engström 1869-1940

Engström var författare och konstnär, en typisk representant för den romantiska nittitalismen i dess svenska och nationella form. Han var född i Lönneberga i Småland. Efter studentexamen 1888 studerade han i Uppsala till 1891. Engström blev elev vid Valands konstskola, 1894- 1896 var han medarbetare i ”Söndagsnisse”. Han startade en egen skämttidning ”Strix” 1897. 1922 var han ledamot av Svenska akademien. Engström var professor vid konsthögskolan 1925-1935. Han dog 1940 i Matteus, Stockholm. Engströms skämtteckningar, kanske främst ”Kolingen”, men omfattade alla samhällsklasser, hyllade det genuint folkliga.

1942 utgavs ”*Skrifter av Albert Engström*” av Albert Bonniers förlag:

- Adel, präster, smugglare, bönder
- Anders Zorn
- Bläck och saltvatten
- Bouppteckning
- En bok
- En bok till
- En kolings blandning
- En konstig blandning
- Genom mina guldbågade glasögon
- Gotska Sandön
- Hemma och på luffen
- Hemspånad och taggtråd
- Kryss och Landkänning
- Läsebok för svenska folket
- Medan det jäser
- Med kaparen till Afrika
- Min 5:te bok
- Mittliv och leverne
- Moskoviter
- Ränningehus
- Ur mina memoarer och annat

Vid en milstolpe
Åt Häcklefjäll
Äventyr och hugskott

Farfar valde följande ord från Engström:

Glad och god skall människa vara!

Bo Bergman 1869-1967

Bergman var författare, ledamot av Svenska akademien och kännetecknades av resignerat svårmod och mild satir. Han var född i Stockholm 1869. Han tog studentexamen 1888 vid latinläroverket å Norrmalm. Han arbetade som posttjänsteman under många år efter 1902. Bergman var litteraturkritiker i "Ord och bild" 1900-1904 och i "Dagens Nyheter" efter 1905. Han blev rådgivare till Dramatiska Teatern 1917. 1925 blev han ledamot av Svenska akademien. 1956 fick han "De nios strora pris". Bergman skildrade drömmen och längtan efter det heliga i livet. Hans lyrik har ofta blivit tonsatt. Han dog i Stockholm 1967.

Bergman skrev:

1903 Marionetterna
1908 En människa
1917 Elden
1922 Livets öga
1931 Trots allt

Farfar valde följande ord från Bergman:

*Hjärtat skall gro av drömmar,
annars är hjärtat armt.
Liv, ge oss regn, som strömmar.
Liv, ge oss sol och varmt.*

(ur dikten "Hjärtat")

Karl Erik Forsslund 1872-1941

Forsslund var författare, skriftställare och folkbildare. Hans verk kännetecknades av skönhetslidelse, livsglädje, hembygdskänsla och frihetspatos. Han var en av svenska litteraturens mest utpräglade hembygdsförfattare. Forsslund var född 1872 i Ljusnarsberg. Han tog filosofie licentiatexamen i Uppsala 1897. Åren 1897-1898 var han redaktionssekreterare på Strix. Forsslund var initiativtagare till Brunnsviks folkhögskola, och blev dess rektor åren 1907-1912. 1927 utnämndes han till hedersdoktor vid Uppsala Universitet. Han blev 1930 ordförande i Dalarnas fornminnes- och hembygdsförbund. Forsslund dog på Storgården, Brunnsvik 1941.

Bland Forsslunds verk finns:

1896 Skog, (hans debut, en skissboken)
1897 Jungfru-Jan
1899 Historien
1900 Storgården
1901 Storgårdsblomster
1902 Arbetare, (diktsamling)
1906 Göran Dellings
1906 Lantliga låtar (diktsamling)
1907 Skogsskisser
1918-1939 Med Dalälven från källorna till havet (hans stora verk i 27 delar)

Farfar valde följande ord från Forsslund:

*En bok är en källa i skogens vrå
du kan dricka dig kraft ur den.
En bok är en bäck och en rinnande å,
en trogen följesvän.*

(Ur Fria vers och visor)

*En härlig tid, försommartid!
så ropa högt vi unga.
De döde, må de hava frid,
men vi som leva – storm och strid
är luften för vår lunga.
Kom storm, gör rymden fri och vid,
oss blixtar giv att slunga!*

(Ur Fria vers och visor)

*Å, ljus, tänd ljus i berg och dal,
i stugor och i sinnen!
För ljuset flykta skam och kval
och hemska forntidsminnen,
för ljusets allmakt bländad, yr
själv mörkrets vånda flyr*

*Tänd ljus, tänd ljus i varje vrå,
där skygg en skugga drömmar,
låt det belyst och naket stå,
allt ont som mörkret gömmer,
drag fram ur snår och hörn och hål
allt som ej ljuset tål!*

(Ur Fria vers och visor)

*Se prosan är pratets och skvallrets form
låt gummorna syssla med den.
Men versen är form för blix och storm
är idrott och konst för män.*

*Och prosan är pladdrande skators språk,
men på vers går trastmelodin,
gå ropan från glada och svävande vråk,
och surret från strävande bin.*

*Så ropa, min glada och brusa min flod,
och flyg ut mitt surrande bi!
Och rinn i en visas takt mitt blod,
i en rytm som är fast och dock fri!*

(ur ”Arbetare” en samling sånger och visor”

Poul Bjerre

1876-1974

Bjerre var läkare och författare. Han föddes 1876 i Kristine församling, Göteborg. Efter studentexamen i Göteborg studerade han medicin i Stockholm, Uppsala och Lund. Han avlade medicine licentiatexamen i Lund 1903. 1907 övertog Bjerre Otto G. Wetterstrands praktik i Stockholm. Han blev en av Sveriges mest eftersökta läkare och fortsatte sitt arbete till 1947. Han utnämndes till professor 1956. Han införde Freuds psykoanalys i Sverige. Bjerre var dock kritisk och formulerade en egen metod, som han kallade psykosyntes. Han var kritisk till de sexuella delarna av Freuds läror. Bjerres idéer kretsade kring död

och förnyelse. Han betonade själens egen läkedomsprocess inom psykoanalysen. Sant sömnen och drömmens roll i läkeprocessen. Bjerre dog 1974 i Grödinge, Södermanland.

Bjerre skrev:

- 1903 Det geniala vansinnet (biografi över Nietzsche)
- 1905 Fallet Karin"
- 1914 Studier i själsläkekunst"
- 1919 Död och förnyelse
- 1928 Äktenskapets omdaning"
- 1932 (biografi över över Ivar Kryger)

Farfar valde följande ord från Bjerre:

Du skall glädja dig åt din nästas välstånd och ej förhäva dig om ditt eget växer.

Du skall älska allt som lever och aldrig skada ett djur eller en växt, om livets nödtorft det icke kräver.

Gustaf Baeckström 1878-1962

Baeckström föddes i Karlskrona 1878. Han tog studentexamen vid Norra Real i Stockholm och sedan arbetade han några år i försäkringsbranschen. Därefter studerade han teologi vid Bryn Athyn College, Pennsylvania, USA. Det var ett kristet college anslutet till "General Church of the New Jerusalem", som baserar undervisningen på Emanuel Swedenborgs lära. 1916-06-19 skrev Gustaf Baeckström m. fl. till Kungl. Maj:t. med anhållan om att i Sverige få bilda ett av staten erkänt trossamfund. Hans anhållan bifölls och Baeckström blev pastor i Nya kyrkan från 1916 till början av 1950-talet. Förutom sitt arbete som församlingens pastor, översatte och skrev han en rad böcker om Swedenborgs lära. Baeckström var en god talare, som höll medryckande föreläsningar. 1922 medverkade han i kvartalstidskriften "Nova Ecclesia". 1945-10-02 hade han översatt "Himlen och helvetet" från latin och fått utmärkelsen "The Honorary Degree of Doctor of Letters" från New Church. Under åren 1939-1941 var han prenumerant på den antisemitiska tidningen Nationen. Han fick Pro patrias stora guldmedalj 1948. Baeckström dog 1962. Baeckström gav ut böcker där han behandlade religiösa frågor ur Nya kyrkans synpunkt.

Bland Baeckströms verk finns:

- 1922 Swedenborgs uppenbarelser
Ljus och liv
Dödens gåta
Kärleken och döden
- 1944 Jungfrufödelsen
666 Vildjurets tal i uppenbarelseboken

Farfar valde följande ord från Baeckström:

Kärlek och ljus måste följas åt och förenas i våra sinnen. Det är visst inte nog att bara veta. Men det är ej heller nog att bara älska. Tro och kärlek skola förbindas hos oss, såsom ljuset och värmen förbindas i naturen i vaknande vår.

Gud låter oss ofta bara få ledning från den ena dagen till den andra... och låter oss inte se mer än en armslängd framför oss. Det är en del av den kristna uppfostran, som icke kan undvaras. Det betyder att lära sig obetingad tillförsikt till Gud, även då vi inte förstå Hans avsikter och vilja.

Martin Sundell 1879-1910

Sundell föddes i Köping 1879. Han blev anställd på Bäragslagsbladets tryckeri och blev typograf. År 1900 bildade han Köpings konsumtionsförening och öppnade Sveriges första konsumbutik på Murmästaregatan. Detta lilla hus flyttades 1945 till Saltsjö-baden och blev museum. 1904 flyttade Sundell till Stockholm och invaldes i KF:s styrelse. Han blev förbundssekreterare 1906 och startade tidningen "Kooperatören". Sundell gav rörelsen struktur och klara regler. Eftersom kvinnorna vanligen

skötte inköpen, grundade han 1906 tillsammans med sin fru första kvinnogillet i Eskilstuna. Året därpå grundade han "Kooperativa kvinnogillesförbundet". Sundell dog bar 31 år gammal på en tjänsteresa till Södertälje, där han drabbades av en svår förkylning. Han begravdes 1910 i Matteu, Stockholm.

Farfar valde följande ord från Sundell:

Du svenska folk, ni alla, som räkna er till de små, ni, som äro ekonomiskt svaga, därför att vi icke veta, att åren bilda miljarder och att man med en miljard kan uträtta något, det är på tiden, att ni använda edra pengar till er förmån.

Den mest vet, vill veta mer.

(ur Martin Sundells minne 1935)

Gustaf Ullman 1881-1945

Ullman var författare. Han föddes 1881-06-12 i Göteborgs domkyrkoförsamling. Hans uppväxt i det schartauanska hemmet satte djupa spår i hans senare liv och diktning. Ullman tog studentexamen i Varberg och studerade sedan 1900-1902 i Lund. Sitt författarskap ägnade han åt att analysera och bekämpa den gammelkristna teologin. Ullman ansåg att schartauska hårda moralen skadade unga människor. 1932 blev han hedersledamot vid Hallands nation vid Lunds universitet. En staty av honom restes 1940 invid strandpromenaden norr om Varbergs fästning. Ullman dog 1945-01-20 i Sankt Göran i Stockholm.

Ullman skrev många böcker. Bland dem finns:

1903	Västkust, dikter
1904	Ungt folk, noveller
1905	Fast mark, noveller
1907	Präster, berättelser
1912	När kärleken hämnes, en konstnärshistoria
1913	Kärlek, dikter
1919	Svedda vingar, roman
1920	Havets gåva, en ungdomshistoria
1925	Spela och sjung, visor
1933	Syster Beda, roman
1941	Kerstin Teths ring

Farfar valde följande ord från Ullman:

*En moder vaggar barnet sitt,
det bästa av allt hon äger,
jag vet du blir ej från sorger fritt
men signe Gud hon säger.*

August Persson 1882-1936

August Persson föddes 1882. Jag har inga minnen av honom eftersom jag bara var 7 månader gammal när han genomförde sitt självmord. Farfar var född vid Krabbsjön i Grangärde socken. När han var 5 år flyttade familjen till Myrbo i Norn, som låg mitt i den stora skogen söder om Hedemora. 1897 flyttade familjen till Grytnäs. 1898 fick han sin första anställning på Alby kloratfabrik norr om Dalälven nära Avesta. 1914 försvann Oskar, som var bror till hans egen fru Alma. Detta försvinnande förmörkade farfars liv. 20 år efter Oskars försvinnande skulle Oskar dödförklaras. Ansträngningarna med detta blev för mycket för farfar och torde ha resulterat i självmordet.

Farfar skrev:

1930 Minnen

Jag valde följande ord från farfar som han skrev 1935-07-25:

Framtidens människor kommer i mycket större utsträckning än vi, som nu leva, att frigöra sig från det tunga arbetet och överföra det på maskinerna. Nya kraftkällor kommer att tillgodo-göras,

bland annat solenergin. På många håll i världen sitter män och grubbla på detta problem. Det kan bli löst i en snar framtid, det kan dröja århundraden, men framåt går det, och Adams förbannelse som sade, att människan skall äta sitt bröd i sitt anletes svett, håller på att avtrubbas.

Bara människorna kunna ordna sin samlevnad i endräkt och i planhushållningens tecken, så behöver inte livskampen bli så hård och bitter som den varit för oss äldre och i synnerhet för våra fäder.

Fredrik Böök 1883-1961

Böök var professor i Lund, hävdade litteraturforskning som utplånar gränsen mellan historia och kritik. Böök föddes i Kristiansstad 1883. Han blev student i Lund 1901, filosofie kandidat 1903 och filosofie licentiat i litteraturhistoria. 1920 blev Böök professor. 1906-1907 var Böök ordförande i Lunds studentkår. 1922 blev han ledamot av Svenska Akademin. Han blev 1923 chef för Svenska Dagbladets kulturavdelning. Böök var starkt influerad av Nietzsches tankar om övermänniskan. Detta ledde till att han försvarade bokbålet i "Hitlers Tyskland". Efter andra världskrigets slut förlorade Böök hela sitt inflytande. Han dog i Lund 1961.

Böök skrev historiska verk, reseskildringar och skönlitterära verk:

1903	Skald och skolmästare
1907	Romanen och prosaberättelsens historia intill 1809
1919	Den romantiska tidsåldern i svensk litteratur
1915	Resa till Frankrike
1916	Resa till Tyskland och Polen
1923	Resa till Konstantinopel
1927	Sommarleken
1935	Viktor Leja
1946	Storskolan

Farfar valde följande ord från Böök:

Känslofulla utopier murkna och falla i spillror, sköna drömmar, fagra ord åldras och mista sin tjuskraft, men de ur erfarenhetens jord framvaskade guldkornen av sanning trotsa smakens växlingar och förgängelsen.

Leon Larsson 1883-1922

Larsson var författare. Han föddes 1883 i Älvkarleby, Gästrikland. Han försörjde sig som arbetare redan från 11-årsåldern. Som 15-årig lärling anklagades han för att ha satt smedjan i brand och dömdes av Malmö tingsrätt till 6 månaders straffarbete. De var ungsocialistiska agitationsskrifter. Han skrev också treaktsskådespelet "Revolt". Larsson tillhörde en tid Henke Berggrens grupp, men gick 1909 till angrepp mot honom i prosaberättelsen "Samhällets fiende". Han skildrade socialistiska arbetarförhållandena med stor antipati och pekade ut Ungsocialisterna som en stor fara för Sverige. En tid var han inlagd på Sundsholms sanatorium. Han simulerade ett attentat mot sig själv 1909. När han avslöjats avreste han till Amerika. Efter att ha återvänt till Sverige sysselsatte han sig med existentiella grubblerier, som han framställde i sin dikt-samling "Tistlar och törnen". Han dog i Spånga 1922.

Bland Larssons verk finns:

1907	En dåres visor, (hans debutarbete)
1908	Hatets sånger
1908	Ur djupet
1908	I ljus och mörker
1808	Revolt, (skådespel i tre akter)
1909	En förrädare

1909 Samhällets fiende
1911 Törnen och tistlar

Farfar valde följande ord från Larsson:

*Det tändes i tidernas ursprung
en gnista av frihets begär,
i folksjälens innersta gömmer
den gnistan hon glöder och tär*

*Från sekler till sekler hon brunnit
i långa och nattsvarta år,
och gnistan skall glöda och blomma
så länge världsalltet står.*

*Den gnistan hon glädde hos satan
när ensam hon stred mot Gud,
när trotsigt hon lämnade Herren
och vägrade lyda hans bud.*

(Ur Hatets sånger)

Prins Vilhelm 1884-1965

Prins Vilhelm var författare. Han skildrade jakt- och forskningsresor och visade stor förtrogenhet med svenska bygder. Prins Vilhelm föddes 1884 på Tullgarns slott. 1898-1904 var han kadett och tog sjöofficersexamen 1904. Han avancerade sedan 1906 till löjtnant, 1913 till Kaptan och 1914 till chef på torpedbåten Castor. Han gifte sig 1908 med storfurstinnan Maria Pavlova och bosatte sig 1909 på Oakhill, Durgården, Stockholm. Prins Vilhelm skilde sig 1914 och bodde senare på Stenhammar nära Flen. Han gjorde flera expeditioner och resor i Afrika och Centralamerika och skrev reseskildringar och producerade filmer 1920-1949. Han skrev också sjömansvisor. År 1936 blev han medarbetare på Svenska Dagbladet. Prins Vilhelm erhöll 1947 "Frihetskorset för framstående tjänster för Norges sak under kriget". Han var också hedersledamot av Kungliga Vetenskapsakademin. Han var storrökare och drabbades av lungemfysem under många år. Prins Vilhelm dog av hjärtinfarkt 1965.

Farfar valde följande ord från Prins Vilhelm:

*Gå hellre livets allvarsväg allena
och så i det fördolda ut din sådd,
en eremit, som hopen hotar stena
för tyst, för ensam för att bli förstådd*

*än mitt ibland en lumpen gycklarskara
behängd med narrens bjällror fram och bak
som kråmar sig, som tror sig något vara
och mäter allt med inskränkt krämarsmak*

Gustaf Adolf Åström 1884-1944

Åström var journalist och författare. Han var född i Piteå landsförsamling 1884. Han blev korrekturchef på Svenska Morgonbladet, Stockholm. Åström dog 1944-07-02 i Katarina församling, Stockholm.

Åström skrev:

1909 Tysta stunder och Endast detta... (dikter)
1915 Barbari och kultur (en beskrivning av första världskrigets fasor utgiven i Morgonbris 1915:8, "tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen")

- 1918 Ny industri i Norrland.
 1918 Två dikter (presenterade i tidstriften "IDUN")

Farfar valde följande ord från Åström:

Att allt vad livet oss beskärt är detta störst och bäst vår långa vandring natt och dag igenom svält och törst, igenom öknens virvelstorm och rovdjurs lömska hot, vårt lidande, vår lyckas färd på trött och sårig fot Kan det trösta? Ja det skänker mod och kraft att se hur mot stormen, kvalen, mörkret starka människor le, hur de bygga hus och sluta i sin famn ett viv, hur i tapper tro de skapa mening i sitt liv.

(Ur Tillfällighetsdikter)

*Och dock: förgäves har jag icke levat,
 ty vad jag velat bäst och vackrast drömt
 skall spira upp som frö i jorden gömt.
 Om blott mot lyckans mål jag ödmjukt trevat,
 då har mitt liv, hur hårt jag än det dömt
 ägt värden, som i tvivlets stund jag glömt.*

Anders Österling 1884-1981

Österling var författare och ledamot av Svenska akademien. Han skrev verklighetsnära, luftigt poetiska idyller, främst från Skåne, idyllisk livsstämning. Försynt humanitet dominerade hans lyrik. Österling var född 1884 i Hälsingborg. Han studerade i Lund och avlade filosofie licentiatexamen där 1914. Han anställdes på universitetsbiblioteket 1909, blev amanuens där 1913 och tog avsked 1919. Åren 1907-1919 var han litterär medarbetare i Göteborgs Handels och Sjöfartstidning. 1919 anställdes han vid Svenska Dagbladet och flyttade till Stockholm. Samma år invaldes han i Svenska Akademien. Österling dog 1981 i Oscars församling, Stockholm.

Bland Österlings verk kan nämnas:

- 1904 Preludier. (Med en romantisk stämning, som lyfte sig mot hymnen).
 1905 Offerkransar (diktsamling)
 1907 Hälsningar (diktsamling)
 1913 Facklor i stormen (med stämningar av oro och missräkning).
 1917 Sånger i krig (vittnar om första världskriget).
 1940 Livets värde
 1947 Årens flykt
 1970 Sent i livet

Farfar valde följande ord från Österling:

*Min väntan är sugande dvala
 och böljande liv utan form
 den kärlek, vars röst jag hör tala,
 är mest som en snyftande storm
 Det är ord i mitt bröst
 som jag aldrig får sagt.*

(ur dikten "Jag väntar vid grinden åt havet")

Justus Elgeskog 1884-1975

Elgeskog var folkbildningsman. Han föddes 1884 i Vittaryd, Småland. 1905 tog han folkskolläraryrket och 1911 filosofie kandidat. Elgeskog var rektor 1916-1928 på Karlskoga folkhögskola och 1928-1947 på Wendelsbergs folkhögskola. Han var riksstudie-ledare för Nationaltemplarorden och

redaktör för dess tidning "Arid" 1928-1936. Han var också styrelseledamot i Riksteatern och Svenska gymnastikförbundet. Han dog 1875 i Ljungby.

Elgeskog gav ut ett antal böcker, varav kan nämnas:

1933	Tidens diktare (i Nykterhetens kalender)
1940	Trädet, (diktsamling)
1942	Studiehandledning i folkligt bildningsarbete
1944	Folkrörelsernas studiebok
1950	Peter Wieslgren, (minnesskrift)
1954	Vårt språk i tanke, tal och skrift

Farfar valde följande ord från Elgeskog:

*Du håller din hand vid plogen
och vet ej, vad dagarna ge,
men är du blott ödmjukt trogen,
skall undret i stoftet ske.*

Ture Nerman 1886-1969

Nerman var författare, vegetarian, och nykterist. Han blev riksdagsman för socialdemokraterna och kommunisterna. Han var född i Norrköping 1886. Nerman studerade i Uppsala och tog filosofie kandidat 1908. Han var socialistisk journalist. 1919-1915 var han redaktör för "Nya Samhället" i Sundsvall. Nerman var aktiv i Socialdemokratiska partiet 1908-1917. Sedan bildade han tillsammans med Seth Höglund Svenska Kommunistiska partiet. Nerman hyllade Lenin och den ryska oktoberrevolutionen, men fördömde den senare utvecklingen. 1929 övergick han till Socialistiska partiet, men återgick till Socialdemokraterna 1939. Under andra världskriget utgav han den antinazistiska "Trots allt". 1939 fick han tre månader fängelse för att ha kritiserat "Hitlers helvetesmaskin". Mot slutet av sitt liv bytte Nerman sin ideologi. Han verkade för svenskt Nato-medlemskap och stödde USA och Sydvietnam i kriget. Han ingick i styrelsen för förbundet Sverige-Israel. Död i Stockholm 1969.

Mycket av vad Nerman skrev under kriget beslagtogs, men efter krigets slut utgav han alltsammans i boken:

1946	För människovärdet.

Farfar valde följande ord från Nerman:

*Det är stort att storma i ungdomen
det är större att evigt ung
gå genom årens smuts, genom vardag tung.*

*Den nya glada tiden vill ha käck och hädiska ord,
vill ha starka heta lustar och en hednisk och jublande jord*

Augustin Kock 1886-1956

Kock var romans- och kyrkosångare och sångpedagog. Han var född i Ängelholm 1886-09-02. Kock växte upp i ett hem, där hans far varje morgon höll morgonandakt för familjet och husfolket. Vid slutet av dagen höll hans far aftonandakt. Kock genomförde sångstudier 1907-1911 för Caroline Östberg och O Lemberg och 1913-1914 för Hirschberg i Berlin. Han debuterade på Kungliga Teatern 1911 som Tonio i "Pajazzo". Under 1912 turnerade han i Norden. 1915-1921 var han kantor, koncertsångare, sånglärare och kördirigent i Katarina församling, Stockholm. Kock dog 1956 i Engelbrekts församling, Stockholm. Han skrev även texten till sångerna "Ave Maria" och "O heliga natt".

Bland Kocks verk finns:

1922	Vilja och tro, (diktsamling)
1927	En konvertits bekännelser
1931	Hemifrån, skånska sonetter

1931 Högtidsklockan", (skrevs till 10-årsminnet av 1:a mässan i Sankt Arilds nya kapell)
1947 På G-strängen, psalmtoner.

Farfar valde följande ord från Kock:

*Din väg den går över jorden
men betslad i vinningens töm
din kärlek går vilse i orden,
du stirrar dig fast i en dröm.*

*Ditt hjärta ville väl giva,
men handen din gåva spar,
till tänkta handlingar bliva
det flyende livets dar*

Ur boken "Vilja och tro" och dikten "Tjäna, tjäna är budet".

Vilhelm Rosell 1887-1969

Rosell var postmästare i Stockholm. Han tillhörde Sveriges nationella förbund. Han förde in nyårshälsningar i Nationell Tidning 1937-1940. Rosell var född i Västra Vingåker 1887-07-04. Han tog studentexamen 1905 vid Norra Latin i Stockholm. Efter studier vid Stockholm högskola och tjänstgöring vid flera postkontor i Stockholm kom han till Gävle 1917. I Gävle deltog han i "Det frivilliga försvarsarbetet" inom landsstormen och skyttet. Han tillhörde länge styrelsen i Gävle segelsällskap. Där blev han kontrollör 1928 och utnämndes 1935 till postmästare vid postkontoret Stockholm 15. Han förestod sedan flera postkontor i Stockholm det senaste var Stockholm 12. Reportern Anders Sundelin har rapporterat att Peter Engdal 1941-08-20 vid en lunch med tyske ministern sammanfört Lennert Linnarsson med bl. a. Vilhelm Rosell. De ordnade också med kransar vid Rosells begravning 1969. Tobias Hübinette beskriver i sin bok "Den svenska nationalsocialismen" att Vilhelm Rosell tillhört "Svensk opposition", som bildats 1941 och även "Riksföreningen Sverige-Tyskland" 1941. Fram till sin pension var Rosell ordförande i Postmästarföreningens Stockholmssektion. Som pensionär anlätades han för specialuppdrag för Posten. Rosell dog 1969 i Brännkyrka.

Farfar valde följande ord från Rosell:

*Och hade jag makt, liksom vilja och mod,
då skulle jag samla en skara,
en väldig, som vågade offra sitt blod,
som vågade kämpa, försvara
alla förtrampade, fattiga, små.
Främst framför fronten skulle jag gå,
sjungande, trotsa all fara.*

Erik Ragnar Welin 1887-1938

Welin var kyrkoherde i Grytnäs och Gagnef. Han föddes 1887 i Västerås och gjorde sina första studier där. Welin kom till Uppsala 1910 och blev teologie kandidat 1918. 1918 var han komminister i Tyngsjö. 1919-1923 verkade han som kyrkoherde i Grytnäs och åren 1936-1938 kyrkoherde i Gagnef. Ingenting syntes honom omöjligt. För dem som sökte hans råd var han som en fader, förstående och redo till hjälp. I predikstol och kateder var han den levande förkunnaren, han hade ofantligt lätt att tala. I de många kommunala värven ledde han arbetet lugnt och sakligt. Hans uppdrag var ordförande i Gagnef och Mockfjärds kyrko- och skolråd, ordförande i kyrkostämman ordförande i kyrkofull-mäktige, ordförande i skolstyrelsen och ordförande i Röda Korset av Gagnef-Ål-Djura-kretsen. Welin dog 1938 på Falu lasarett. Han lämnade ett stort tomrum efter sig.

Farfar valde följande ord från Welin:

*Var "aristokrat" i samvetet.
Var "demokrat" i hjärtat,
då är du en människa*

Dan Andersson

1888-1920

Andersson var författare och känd för realistiska skildringar med mystik av skogarnas folk och vildmarkens slit. Andersson föddes i Grangärde 1888. Han växte upp i en ödlig skogsbygd. Hans första arbete var kolvaktare, innan han gav sig till sjöss och kom till Amerika. Där upplevde han nybyggjarlivet. Efter återkomsten till Sverige framträdde han som agitator. Andersson debuterade som författare 1914. Andersson var en stark lyrisk begåvning. Han skildrade nödlidande vildmarksmänniskor och prletärer och beskrev tillvarons ohygglighet och förtvivlan. Andersson dog 1920 av cyanväteförgiftning i Stockholm.

Några av Anderssons verk var:

1914	Kolarhistorier
1915	Kolvaktarens visor
1916	Det kallas vidskepelse
1917	Svarta ballader
1919	David Ramms arv
1920	Chi-mo-ka-ma, (som skildrade upplevelser från Amerika, utgavs postumt)

Farfar valde följande ord från Andersson:

*Det är något bortom bergen, bortom blommorna och sången,
det är något bakom stjärnor, bakom hela hjärtat mitt.
Hören – något går och viskar, går och lockar mig och beder:
Kom till oss, ty denna jorden den är icke riket ditt!*

(Ur Svarta Balader, dikten "Omkring tiggaren från Luossa")

*Det är en nåd att svår och lång vår väg, o Gud, du gjort,
att all vår gång blir tunga steg mot evighetens port.*

*O, Du som allt med vishet styr
– med hög ofattlig lag,
så gott jag kan till Dig jag flyr,
när morgon vänds i dag.*

*Så är du min förtröstan all,
du kärlek, som i allting bor,
i stjärnors eld, i havets svall,
i blicken hos min mor.*

(Ur Efterlämnade dikter, dikten "En vaknatt")

*Jag vet ej om fullare fröjd står att nå
än när läppar skälva av gråt,
om vi någonsin leva så gränslöst som då,
när pannan av ångest är våt.*

(Ur Efterlämnade dikter, dikten "Till smärtan")

*O ve! Tid förtager vårt liv och dess mod!
Det mystiska Onda städs äter vår kraft,
och avlar och närs i vårt utspillda blod!*

(Ur Dan Anderssons Baudelaireöversättning)

Gunnar Hirdman

1888-1963

Hirdman var folkbildningsman och studierektor vid ABF. Hirdman föddes i By socken, Södra Dalarna. Han var industriarbetare och var aktiv i "Sveriges socialistiska ungdomsförbund". Han skrev revolutionära dikter. 1910-1911 studerade han vid Hampnäs folkhögskola i Själevad, Ångermanland. Hans fortsatta studier gjordes i Askov, Oxford och Brookwood. Han tog intryck av deras

folkbildningsplaner. 1918-1932 var han chef för ABF i Västerås och 1932-1957 chef för deras Stockholmsavdelning. Han hade stort inflytande på svensk folkbildning. 1936-1945 var han lärare vid Brunnsviks folkhögskola. Hirdman dog 1963 i Bromma.

Bland Hirdmans böcker kan nämnas:

1919	Blodsvåldet och klasskampen
1933	Marxismens arvtagare, socialdemokrater eller leninister?
1940	Samtalskonst
1942	Humanismens idé
1947	Josef Stalin
1952	Vår bildningssträvans paradoxer

Farfar valde följande ord från Hirdman:

De flesta människors tro är misstro och deras tankar misstankar. Därav ingen växt.

Albert Viksten 1889-1969

Viksten föddes 1889 i Vojen, Graninge, Ångermanland. Han började sitt yrkesliv som skogsarbetare, järnvägsarbetare och sjöman. Sedan studerade han vid Hola folkhögskola i Prästmon vid Kramfors. Viksten blev journalist vid "Nya Norrland" och "Norrskensflamman" och föreläste i Folkbildningsförbundet. 1924 bosatte han sig i Färila i Hälsingland och 1936 köpte han torpet Ängratöm för pengar han fick vid sin 50-årsfest. Torpet blev en mötesplats för författare och konstnärer. Viksten var miljödebattör. Viksten dog 1969 i Färila.

Bland Vikstens verk finns:

1931	Ångermanlandssången, (en landskapssång)
1956	Tankar vid en dödsdömd sjö
1961	Nybyggare i Barbarskogen
1948	Eld och bröd
1923	Bäverbäcken
1955	Pälsjägarparadis
1959	Mitt Paradis, (är sammanfattade Viksten sitt liv)

Farfar valde följande ord från Viksten:

Taxeringskalendern är brackans bibel.

Arnold Norlind 1889-1929

Norlind var född i Vällinge. Han blev fil. doktor i geografi vid Lunds universitet 1912. Historisk geografi var hans forskningsområde, men gjorde också uppskattade översättningar av bland annat Dantes "Den gudomliga komedi". Han hustru Emilia Fogelklou har sagt, "han säger sällan något märkligt, men människor blir snälla där han är". 1928 skrev han "Från min veranda, meditationer" och ställer den grundläggande frågan, som Pilatus ställde Jesus: "Vad är sanning"? Norlind säger, att ren kärlek är sanningen själv och botemedlet för allt. Den sista tiden var Norlind dödsmerkt med tbc. Norlind dog 1929 i Matteus, Stockholm.

Bland Norlinds verk finns:

1917	Greliska hjältesagor
1918	Tre sagospel
1924	Det sentida Rom
1928	Från min veranda
1929	Skapande liv
1930	Det osynliga bygget, Arnold Norlinds dagböcker

Farfar valde följande ord från Norling:

Vad är sanning? Sanning är allt som icke förstöres. Allt som giver, bär och skapar i outgrundlig fullkomning.

Ex: Den gåva du fått är förgänglig, men godheten, som gav den, kan du få bort den också? Trädet, som du ser framför dig, med sin raka stam, sin konstrika krona och sin lummiga grönska, kan huggas ned och dö, men skönheten och den skapande kraften därbakom kommer ingen åt.

Axel Gjöres 1889-1979

Gjöres var född i Norrbärke 1889. Under de tidiga åren var han järnverksarbetare. Åren 1908-1909 studerade han på Brunnsvik. 1910 blev han biträde i en konsumförening och senare redaktör för Kooperativa förbundets tidningsavdelning. 1817-1819 studerade han vid Handelshögskolan i Stockholm och 1919 på Cooperative College i Manchester. 1921 blev han chef för Kooperativa förbundets organisationsavdelning. Gjöres var också 1920-1931 chefredaktör för Kooperativa förbundets tidning "Kooperatören". 1938-1941 var han generaldirektör för Kommerskollegium och 1941 hushållningsminister med ansvar för hjälpen till Norge och Finland. 1943 blev han riksdagsman för socialdemokraterna. 1948-1955 åter generaldirektör för Kommerskollegium. 1945-1957 var han ordförande i föreningen Norden. Gjöres dog 1979 och begravdes på Bromma kyrkogård.

Gjöres skrev ett antal andra böcker, flera om Kooperationen:

1965	Den tiden (självbiografisk)
1987	Vredens vindar (självbiografisk)
1919	Svensk Kooperation före åttioalet
1923	Vägen framåt
1925	Konsumentkooperationen i Sverige
1931	Kooperatörens jubileumsnummer
1932	Robert Owen och Kooperationens uppkomst
1935	Från små till stora föreningar
1971	Robert Owen och hans tid

Farfar valde följande ord från Gjöres:

Ingen blir stor blott genom att leva i en stor tid, men de händelse-laddade tiderna ställa människan på prov, och är endast de andligen högt stående och helgjutna personligheter, som hålla måttet i brytningstiderna och som ha förmåga att bli utvecklingens ledare.

Kerstin Hed (Hilda Fredriksson gift Olsson) 1890-1961

Levde Hed var författare och skrev om hembygden. Hed föddes i Hedemors landsförsamling 1890. Efter folkskolan gick hon en sommarkurs på Tärna folkhögskola 1909. Hed medverkade i Tärna-tidningen med sina dikter. Hon var tidigt med i nykterhetsrörelsen NTO-templet 1318 Elfblomman i Hamre Ängar. Hon gifte sig 1916 och bodde efter 1919 på Kersgården i Hamre ängar, Hedemora. Hon var medlem i gruppen Hedemora-parnassen. 1946 såldes gården och en mindre gård i Matsbo inköptes. Hed flyttade dit. 1955 fick hon kulturutmärkelsen "Illis Quorum". På sin 60-årsdag tillerkändes hon Nationaltemplarordens förtjänstmedalj. Många av Heds dikter har blivit tonsatta. Hed skildrade kärleken till hemmet och bygden och fann trygghet i den kristna tron. Hon visade tron på det rätta och goda. Hed dog i Matsbo, Hedemora 1961.

Heds debutbok 1913 och några av hennes övriga verk var:

1913	Från stigarna
1917	Vägar och vandrare
1943	Sång över markerna
1950	För flod och vind
1951	Blommande mark
1955	Kvinnor vid älven

1958 Glimtar från Sotdalarna
1960 Tre orgelpipor

Farfar valde följande ord från Hed:

*Gläds åt skörden på eget gärde,
synes den aldrig så ringa än!
Pröva dig själv och känn ditt värde,
bygg ej på pris eller tadel vän!
Människogunst är en köl som vänder
redlös dit vinden yr
tag ditt öde i egna händer
tro på din Gud och styr!*

*Gives en lustgård bortom solnedgången
för tröttad själ till slut
må det bli sagt vi taga ej mången
dess lön av sorgfri ro i förskott ut!*

(Ur tillfälliga dikter)

*Värde, som livet har bäst och renast
sällan en lysande stämpel fått;
mycket som glimmar, är slagg alenast
döm icke allt efter ytan blott!*

*Människor tala och tro och tycka
följ blott samvetets röst!
Livets kval eller livets lycka
bär den i eget bröst.*

(Ur tillfälliga dikter)

Underklassen har, liksom guden Janus, två ansikten. Det ena visade den i Rom, under martyrtiden, det andra i Paris och Moskva. Det ena visar sig i ödmjuk undergivenhet för all mänsklig ordning givande kejsaren vad kejsare tillhör och Gudi var Gudi tillhör väntande lönen i en annan värld.

Den andra kommer med händerna svärtade av kungars och adelsmäns blod och är mest likt ett rasande, hungrigt vilddjur.

Den som icke räknar med båda dessa egenskaper hos massorna han räknar fel!

(Farfar har skrivit ur minnet från "Under klocklarmet")

Fritänkare: Vilket förmätet ord! Människan tänker endast undantagsvis och med stor möda nya friska tankar. Det ojämförligt mesta är lån från andra.

(Farfar har skrivit ur minnet från "Under klocklarmet")

Ivan Oljelund

1892-1978

Oljelund var författare och journalist. Han verkade med gammelsvenska ideal av individualism och bondekonserveratism. Oljelund föddes i Sala 1892. Hans far dog tidigt och modern gifte om sig och flyttade till Eskilstuna. I Västerås fick Oljelund kontakt med Ungsocialisterna, en marxistisk rörelse. Han skrev artiklar i "Brand" och blev 1916-1918 dess redaktör. Oljelund deltog i en uppmaning till mobiliseringsstrejk och dömdes till 1 års fängelse på Långholmen för högföräderi. Oljelund var journalist och arbetade 1924-1930 för Göteborgs Handels och Sjöfartstidning, 1930-1938 för Stockholmstidningen och från 1936 för Svenska Dagbladet. Fäbostugan Gasenberget blev en

samlingspunkt för Oljelund och hans kollegor. På 1950-talet skrev Oljelund en självbiografist romanserie. Han dog i Stockholm 1978.

Oljelund skrev:

- 1920 I ny jord, (en skildring av fängelsetiden)
- 1921 Med stort G (här bekände han sig till kristendomen)
- 1926 Gröna riddare
- 1937 Kranholm tar Makten

Farfar valde följande ord från Oljelund:

Det är lättare att utpeka en brist än att beskriva det fullkomliga.

Graven är tämligen viss för alla och utsikten pålitlig att evar skall hinna fram. Vartill då denna febrila brådska?

Då vi ha brödsäd nog, må vi ock odla rosor till ögats fröjd.

Fåfängan är alla lasters moder.

Blott oavlåtligt, obeaktat, träget arbete lägger grundvalar till nya kulturer.

*O, om du äger mod och kraft
att emot våld och orätt slunga
ord utav djupaste förakt
så spara ej din tunga!*

Harry Blomberg

1893-1950

Harry Blomberg var författare. Han behandlade sociala, politiska och religiösa problem. Harry Blomberg föddes 1893 i Strängnäs. Som barn tog han intryck av den frikyrkliga rörelsen. Hans mor dog tidigt. 1907-1916 arbetade han som typograf. Han bröt med frikyrkligheten och blev socialist. 1916-1917 studerade han på Brunnsviks folkhögskola och debuterade som lyriker. Där fick han tidiga kontakter med Dan Andersson och Ivan Oljelund. 1919 var han medarbetare hos "Nya Norrland" och 1920-1921 redaktör för "Studiekamraten". Harry Blomberg var nationalist och religiös lyriker. 1930 var han medlem i Oxfordgruppen och 1939 stiftade Wallinförbundet. 1940 deltog han i Ekumeniska kommittén för kristen beredskap. Harry Blomberg dog 1950 i Borlänge.

Bland Harry Blombergs verk finns:

- 1926 Männen från havet
- 1928 Babels älvar
- 1932 Hjältar och äventyr
- 1935 Det brinner i snön
- 1940 Hon hette Eva
- 1942 Mäster Jacob
- 1946 Paradisets port
- 1948 Stackars vår kärlek

Farfar valde följande ord från Harry Blomberg:

*En sång om de ringa små lampor och ljus,
som brinna i världen i natt!
En hymn till de händer i fattiga hus,
som just taga böckerna fatt!*

*En hälsning till dig som viker
just nu ett blad vid ditt bord,
förgätande svarta fabriker
för diktens strålande ord.*

Erik Blomberg 1894-1965.

Erik Blomberg var författare. Han trodde på människans inneboende gudomlighet. Erik Blomberg var född i Stockholm 1894. Han tog studetexamen 1912 i Stockholm och filosofie licentiasexameni konsthistoria i Uppsala 1919. Under åren 1919-1924 gjorde han ett flertal resor i Holland, England, Frankrike och Italien. Han var konstkritiker i Stockholmstidningen 1920-1926 och i Stockholms Dagblad 1926-1927. Åren 1930-1939 var han litteratur och teaterkritiker i Socialdemokraten. Erik Blomberg var marxistisk socialist och hyllade proletärförfattarna. Han ansåg att vårt enda liv var ofantligt dyrbart och måste levas ansvarsfullt. Erik Blombergs dikt "Gravskrift", ur hans diktsamling "Nattens öga" 1943, finns på gravstenarna för offren från Ådalskravallerna. Erik Blomberg dog 1965 i Stockholm.

Bland Erik Blombergs verk finns:

1918	Ensamhetens sånger
1919	Människan och guden
1920	Jorden
1924	Visor
1927	Den fångne guden
1962	Öppna er, ögon

Farfar valde följande ord från Erik Blomberg:

*Marken, mullen och mörkret,
varför älskar jag dem?
Stjärnorna vandra så fjärran,
jorden är människans hem.*

(ur dikten "Människans hem")

Eva Årads f Lundström 1894-1936

Årads var författare av dikter, noveller och satirer. Årads föddes 1894-07-04 i Örtofta, Skåne. Hon var en flammande, stridsglad idealist och en försynt och fin männista. Hennes debuterade 1921. Om henne skrev "Arbetaren" "Med en psykologs analytiska förmåga låter hon läsaren blicka in i människornas inre och fångar de mest spröda känslor och flyktiga förnimmelser". Hon skrev senare flera andra verk, som dock inte uppskattades av hennes samtid. Årads dog 1936-06-16 i Södertälje.

Av Årads verk kan nämnas:

1921	Tvärnsnitt, (en samling noveller)
1921	Stockholmsglimtar med pendelslag
1925	Kärleksbrasan
1927	Ton och tanke
1928	Storfolk
1931	Triumfatorn, (en flammande förtrytelse över samhällsörättvisorna).

Farfar valde följande ord från Årads:

*Om du under ett långt liv
träffar på en människa
bland alla, alla människor
om du under ett långt liv
träffar en verklig människa
då kommer denna enda
människa bland alla, alla
att förgylla för dig ett långt liv.*

*Bli man! Bli man! Här är nog av veka tankar
och färglöst blod som genom hjärtat bankar.*

Ragnar Jändel 1895-1939

Han var författare kärlek till naturen och vardagstingen, skönhetstörst och renhetslängtan. Jändel föddes 1895-04-13 i Jämjö. I ungdomen var han barberarlärling och målare. Han deltog även i politiska möten i Folkets Hus i Karlskrona. Han studerade på Brunnsvik 1915-1917 tillsammans med vännerna Dan Andersson och Harry Blomberg. Han var arbetarförfattare och lyriker. En religiös ton i hans dikning gjorde att han uteslöts ur tidningarna "Brand" och "Stormklockan" som klassförädare. Hans dikter "Ungdom" och "Lärkan" har tonsatts. Han dog 1939-05-06 i Sankt Göran, Stockholm.

Jändel skrev:

- 1917 Till kärleken och hatet
- 1920 Under vårstjärnor
- 1921 Sånger och hymner
- 1924 Den trånga porten
- 1925 Heden och havet
- 1936 Barndomstid
- 1937 Blommor, (en betraktelse över växtvärlden).

Farfar valde följande ord från Jändel:

Den verkliga kulturen är blott den, som bryter vägar genom de stängande bergen, som ger trygghet och sprider djup glädje även i det svåra, strävsamma livet.

Den sanna kulturens män äro de som leva djupast och helst, tro, riktning, etikett betyder föga.

De bästa och lyckligaste äro i allmänhet de enkla människorna, som leva långt fjärran från det kvasikulturella bullret.

Ingeborg Björklund född Bexell 1897-1974

Björklund var författarinna av radikala samtidsromaner. Hon var född 1897-09-19 i Gustavi, Göteborg. Hon studerade vid flickläroverket i Hälsingborg och tog 1924 examen vid lärarinneseminariet Kjellbergska i Göteborg. Hon läste senare konst- och litteraturhistoria i Lund. 1934 medverkade hon i "Mänsklighet" en antinazistisk konsttidskrift. Björklund var medarbetare i "Lunds dagblad", "Tidevarvet" och "Idun". Björklund engagerade sig livligt i kvinnosaksfrågorna. Björklund var ämneslärare 1951-1952 vid Norrmalms flickskola och 1952-1953 vid Enskede läroverk. 1963-1970 var hon ordförande i Svenska författarföreningen. Björklund dog 1974-04-02 i Sollentuna.

Björklund skrev:

- 1926 En kvinna på väg, (där hon helt ställde sig på de ensamma mödrarnas sida).
- 1930 Våren
- 1931 Månen över Lund
- 1932 Hur blir kvinnorna lyckligare
- 1935 Han som sjöng
- 1940-talet historieskildringar
- 1950-talet verklighetsnoveller som var fulla av sanningslidelse.

Farfar valde följande ord från Björklund:

*När man ingenting vill och ingenting tror,
vad världen då är dunkel och stor!
När man ingenting älskar och hoppas mer,
vad livet sig trasigt och söndrigt ter!*

Stig Fritjof Johan Frans Warren 1912-1994

Warren var diktare, och känd för "livets höga visa". Han föddes 1912-06-07 i Adolf Fredrik, Stockholm. Han var måleriarbetare i Västerås och som diktare skildrade han en förstadsvärld med lekplatser,

ensamhet och planlöst omkringströvande pensionärer. Han fick Ferlinpriset 1974. Warren dog 1994-01-13 i Möllevången i Malmö.

Warren skrev

1937	Livets höga visa
1971	Pensionärer
1974	Röd gubbe
1975	Duvan från dödsriket
1977	Brevduvan
1978	Monika
1982	Barnet i människoskogen

Farfar valde följande ord från Warren:

*Nu bröts en våg mot stenen vid stranden
och fick sin form och rörelse förbytt,
men finns där dock som ett med havets vatten
och kanske snart får bli en våg på nytt.
Kanhända är det så med mänskoanden,
när den går sönder i den sista natten?*

Farfars okända tänkare. (De jag inte lyckats identifiera)

James Rades

Farfar valde följande ord från Rades:

O människa, roten till din syndfullhet är att ditt gudaursprung du ej vet.

Elsa Larsson

Farfar valde följande ord från Larsson:

*Jag hatar dig, död
när bland spirande brodd
och knoppande blarn
din lie den rör.*

*jag rädes dig, död
när bland mognande ax
och svällande frukt
din härjning du gör.*

*jag älskar dig, död
när förtorkade gräs
och vissnande blad
till vila du för.*

J. Sundberg

Farfar valde följande ord från Sundberg:

När svinläderspiskan brukades på brukskontoret mot landbönderna, när de flesta skogsbönderna genom list frånlockades sin ägandes jord, när de sedan förlorade allt sitt i en prosess för att få jorden åter, då kom skräcken och hopplösheten med brännvinet in i sagolandets dalar.

(Ur Bilder från bergslagsbygden, Linde kristna missionsförsamling)

Tänkvärda ord

Kinesiska Ordspråk

Rikedom leder till last och fattigdom till stöld.
Ett stort hjärta är bättre än ett stort hus.
Köp hellre en gång kontant än tio gånger på kredit.
En fattig familj behöver en god husmor.
Lägg skulden på dig själv först, sedan på andra.
Man kan krossa folk med tungans tungd.
En man bör slå på sin egen trumma och ro i sin egen båt.
När man aldrig går upp på bocken, så ser man aldrig slätten.
Om du vill sluta upp med att dricka, så se på en full man.
En liten sten kan krossa en stor kruka.

Farfars val av svenska Ordspråk och Visdomsord

Nöden är uppfinningarnas moder.
Svårigheterna äro till för att övervinnas.
Jorden är alltid frusen för lata svin.
Små sår och fattiga vänner skall man icke förakta.
Högmod går före fall.
Där vin går in går vettet ut.
Bättre tiga än illa tala.
Sällan vållar en att två träta.
Den illa gör, han illa far.
Bränt barn skyr elden.
Ögat är själens spegel.
Morgonstund har guld i mun.
Den sten, som alla spåtta på, blir våt.
Tala är silver, men tiga är guld.
Bättre en fågel i handen än tio i skogen.
Bättre brödlös än rådlös.
Små grytor ha också öron.
Den som gräver en grop faller ofta själv däri.
Viljan drager halva lasset.
Stora ord och fett fläsk fastna inte i halsen.
Ropa inte hej förrän du är över bäcken.
Av barn och dårar får man höra sanningen.
Liten tuva stjälpes ofta stort lass.
En dåre kan fråga mer än tio vise män förmå besvara.
Man bör inte gå över ån efter vatten.
Tänk först. Handla sedan.
Ett gott samvete är den bästa huvudgården.
Styr din tunga att du icke åstadkommer ont.
Avund är var i människans ben.
Uppfostran bör läggas så, att varje människas individuella egenart kan fritt utvecklas.

Övriga tänkvärda ord.

Epitetet.

Grekiska: bredvid (biord som ansluter sig till huvudord för att ange en egenskap hos detta). Farfar valde följande ord från Epitetet:

*Från vilket land är du?
Svara icke: jag är från Korint, eller: jag är från Aten,
utan säg som Sokrates: jag är från världen.*

Klosterinskrift.

Solitudo coeli janva.

Trappisternas ordenshälsning

Trappistorden var den strängaste munkorden inom romerskkatolska kyrkan. Den har fått sitt namn efter klostret "la Trappe" i Normandie. Deras ordenshälsning var:

*Memento mori!
(Tänk på döden). Kom ihåg att du är dödlig.*

Motto vid ett universitet:

Öppna Du mina ögon, att jag må se hur underbar Din Lag är!

Tyska ordspråk

*Den som icke känner kärleken,
känner varken himmel eller helvete.*

*Att bli far är lätt nog,
men att vara far
kan var strävsamt nog*